

تغريدات شيخ طريفي تا شماره ٥٨٠

ترجمه:

گروه علمی فرهنگي مجموعه موحدین

تغریقات شیخ طریفی تا شماره ۵۸۰	عنوان کتاب:
گروه علمی فرهنگی مجموعه موحدین	ترجمه:
اخلاق اسلامی - مواعظ و حکمت‌ها	موضوع:
اول (دیجیتال)	نوبت انتشار:
تیر (سرطان) ۱۳۹۶ هـ.ش - شوال ۱۴۳۸ هـ.ق	تاریخ انتشار:
www.qalamlib.com کتابخانه قلم	منبع:

این کتاب از سایت کتابخانه قلم دانلود شده است.

www.qalamlib.com

book@qalamlib.com

ایمیل:

سایت‌های مجموعه موحدین

www.qalamlib.com

www.mowahedin.com

www.islamtxt.com

www.videofarsi.com

www.shabnam.cc

www.zekr.tv

www.sadaislam.com

www.mowahed.com

contact@mowahedin.com

محتوای این کتاب لزوماً بیانگر دیدگاه سایت کتابخانه قلم نمی‌باشد؛ بلکه بیانگر دیدگاه نویسنده آن است.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست مطالب

أ.....	فهرست مطالب
١.....	ماه جمادى الثانى (١)
٢.....	ماه جمادى الثانى (٢)
٣.....	ماه جمادى الثانى (٣)
٤.....	ماه جمادى الثانى (٤)
٥.....	ماه جمادى الثانى (٥)
٦.....	ماه جمادى الثانى (٦)
٧.....	ماه جمادى الثانى (٧)
٨.....	ماه جمادى الثانى (٨)
٩.....	ماه جمادى الثانى (٩)
١٠.....	ماه جمادى الثانى (١٠)
١١.....	ماه جمادى الثانى (١١)
١٢.....	ماه جمادى الثانى (١٢)
١٤.....	ماه جمادى الثانى (١٣)
١٥.....	ماه جمادى الثانى (١٤)
١٦.....	ماه جمادى الثانى (١٥)
١٧.....	ماه جمادى الثانى (١٥)
١٨.....	ماه جمادى الثانى (١٦)

- ٢٠..... ماه جمادى الثاني (١٧)
- ٢١..... ماه جمادى الثاني (١٨)
- ٢٢..... ماه جمادى الثاني (١٩)
- ٢٤..... ماه جمادى الثاني (٢٠)
- ٢٥..... ماه جمادى الثاني (٢١)
- ٢٦..... ماه جمادى الثاني (٢٢)
- ٢٨..... ماه جمادى الثاني (٢٣)
- ٢٩..... ماه جمادى الثاني (٢٤)
- ٣٠..... ماه جمادى الثاني (٢٥)
- ٣٠..... ماه جمادى الثاني (٢٦)
- ٣٢..... ماه جمادى الثاني (٢٧)
- ٣٣..... ماه جمادى الثاني (٢٨)
- ٣٤..... ماه جمادى الثاني (٢٩)
- ٣٥..... ماه رجب (١)
- ٣٦..... ماه رجب (٢)
- ٣٧..... ماه رجب (٣)
- ٣٩..... ماه رجب (٤)
- ٤٠..... ماه رجب (٥)
- ٤١..... ماه رجب (٦)
- ٤٢..... ماه رجب (٧)
- ٤٣..... ماه رجب (٨)
- ٤٤..... ماه رجب (٩)

۴۵.....	ماه رجب (۱۰)
۴۶.....	ماه رجب (۱۱)
۴۷.....	ماه رجب (۱۲)
۴۸.....	ماه رجب (۱۳)
۴۹.....	ماه رجب (۱۴)
۵۰.....	ماه رجب (۱۵)
۵۱.....	ماه رجب (۱۶)
۵۲.....	ماه رجب (۱۷)
۵۳.....	ماه رجب (۱۸)
۵۴.....	ماه رجب (۱۹)
۵۵.....	ماه رجب (۲۰)
۵۶.....	ماه رجب (۲۱)
۵۷.....	ماه رجب (۲۲)
۵۸.....	ماه رجب (۲۳)
۶۰.....	ماه رجب (۲۴)
۶۱.....	ماه رجب (۲۵)
۶۲.....	ماه رجب (۲۶)
۶۳.....	ماه رجب (۲۷)
۶۴.....	ماه رجب (۲۸)
۶۵.....	ماه رجب (۲۹)
۶۶.....	ماه شعبان (۱)
۶۷.....	ماه شعبان (۲)

- ۶۹ ماه شعبان (۳)
 ۷۰ ماه شعبان (۴)
 ۷۱ ماه شعبان (۵)
 ۷۲ ماه شعبان (۶)
 ۷۳ ماه شعبان (۷)
 ۷۴ ماه شعبان (۸)
 ۷۵ ماه شعبان (۹)
 ۷۶ ماه شعبان (۱۰)
 ۷۸ ماه شعبان (۱۱)
 ۷۹ ماه شعبان (۱۲)
 ۸۰ ماه شعبان (۱۳)
 ۸۱ ماه شعبان (۱۴)
 ۸۲ ماه شعبان (۱۵)
 ۸۳ ماه شعبان (۱۶)
 ۸۵ ماه شعبان (۱۷)
 ۸۶ ماه شعبان (۱۸)
 ۸۷ دوشنبه ۱۸ شعبان
 ۸۸ سه شنبه ۱۹ شعبان
 ۸۹ چهارشنبه ۲۰ شعبان
 ۸۹ پنجشنبه ۲۱ شعبان
 ۸۹ جمعه ۲۲ شعبان
 ۹۰ شنبه ۲۳ شعبان

۹۲.....	یکشنبه ۲۴ شعبان.....
۹۳.....	دوشنبه ۲۵ شعبان.....
۹۴.....	سه شنبه ۲۶ شعبان.....
۹۵.....	چهارشنبه ۲۷ شعبان.....
۹۶.....	پنجشنبه ۲۸ شعبان.....
۹۸.....	جمعه ۲۹ شعبان.....
۹۹.....	شنبه ۳۰ شعبان.....
۱۰۱.....	یکشنبه ۱ رمضان.....
۱۰۲.....	دوشنبه ۲ رمضان.....
۱۰۳.....	سه شنبه ۳ رمضان.....
۱۰۵.....	چهارشنبه ۴ رمضان.....
۱۰۶.....	پنجشنبه ۵ رمضان.....
۱۰۸.....	جمعه ۶ رمضان.....
۱۰۹.....	شنبه ۷ رمضان.....
۱۱۰.....	یکشنبه ۸ رمضان.....
۱۱۱.....	دوشنبه ۹ رمضان.....
۱۱۲.....	سه شنبه ۱۰ رمضان.....
۱۱۳.....	چهارشنبه ۱۱ رمضان.....
۱۱۴.....	پنجشنبه ۱۲ رمضان.....
۱۱۵.....	شنبه ۱۴ رمضان.....
۱۱۵.....	یکشنبه ۱۵ رمضان.....
۱۱۷.....	دوشنبه ۱۶ رمضان.....

- ۱۱۸.....سه شنبه ۱۷ رمضان
- ۱۱۹.....چهارشنبه ۱۸ رمضان
- ۱۲۱.....پنجشنبه ۱۹ رمضان
- ۱۲۲.....جمعه ۲۰ رمضان
- ۱۲۳.....شنبه ۲۱ رمضان
- ۱۲۴.....یکشنبه ۲۲ رمضان

ماه جمادی الثانی (۱)

۱- خودنمایی و بی‌حجابی و برهنگی نخستین هدف ابلیس و ذریه اوست:

﴿يَبْنِيٰٓ ءَادَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطٰنُ كَمَا اَخْرَجَ اٰبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْءَٔتِهِمَا﴾ [الأعراف: ۲۷]

«ای فرزندان آدم شیطان شما را به فتنه نیندازد چنان‌که پدر و مادر شما را از بهشت بیرون راند و لباس‌شان را از آنان برکند تا عورت‌هایشان را بر آنان نمایان سازد...».

۲- هرگاه الله هلاکت ستمگر را اراده نماید او را دچار فریب و استدراج می‌کند تا با پای خود به‌سوی قتلگاهش برود:

﴿فَدَرٰنِيْ وَمَنْ يُكٰذِبْ بِهٰذَا الْحَدِيْثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُوْنَ ۗ وَاُمَلِيْ لَهُمْ اِنَّ كَيْدِيْ مَتِيْنٌ﴾ [القلم: ۴۴-۴۵].

«پس مرا با کسی که این سخن را دروغ می‌انگارد و آگذارد؛ به تدریج آنان را به طوری که متوجه نشوند به‌سوی عذاب خواهیم کشاند (۴۴) و به آنان مهلت می‌دهم، [زیرا] تدبیر من [دقیق و] استوار است».

۳- هنگام اشتباه، بزرگوار اندوهگین می‌شود و نصیحت می‌کند، و لئیم شاد می‌شود و رسوا می‌کند.

۴- نعمت باعث سرکشی و فراموشی انسان می‌شود. برای همین الله او را به دردها و سختی‌ها مبتلا می‌کند تا پروردگارش را یاد کند و به‌سوی او باز گردد:

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُم بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ
يَتَضَرَّعُونَ﴾ [الأنعام: ۴۲].

«بی شک [پیامبرانی را] به سوی امت‌های پیش از تو فرستادیم، پس آن‌ها را به تنگی معیشت و بیماری دچار ساختیم تا به تضرع و فروتنی درآیند».

۵- سلطه اخلاق بزرگ‌تر از سلطه مال و جاه و قدرت است. پیامبر خدا ﷺ می‌فرماید: «شما نمی‌توانید همه مردم را با اموال خود جذب نمایید، اما می‌توانید با روی گشاده و اخلاق نیک آنان را به سوی خود مایل کنید».

۶- بزرگ‌ترین فتنه برای انسان این است که همه دلایل را در برابر او بیاورند اما باز قانع نشود:

﴿وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَن تَمْلِكَ لَهُ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ﴾ [المائدة: ۴۱].

«و هر که را الله بخواهد به فتنه بیندازد هرگز در برابر الله برای او از دست تو چیزی بر نمی‌آید. اینان کسانی هستند که الله نخواسته دل‌هایشان را پاک سازد...».

ماه جمادی الثانی (۲)

۷- عاقل میان غرب‌گرایی در صنعت و غرب‌گرایی در دین و اخلاق تفاوت قائل است. خردمند از همه کس بهره می‌برد، حتی از حیوانات؛ از سگ وفاداری را می‌آموزد نه زوزه کشیدن، و از کرکس پرواز را نه خوردن مردار!

۸- عقل از انتقاد بسیار تاثیر می‌پذیرد چنان‌که بدن از ضربات پی در پی متاثر می‌گردد و تسلیم می‌شود. عقل را با شلاق رسانه کتک می‌زنند و

هرگاه تسلیم شد می‌گویند: این انتخاب اوست! او آزاد است. به این می‌گویند: دمکراسی!

۹- یکی از بزرگ‌ترین نشانه‌های توفیق این است که خداوند انسان را راهنمای خیر قرار دهد. پیامبر ﷺ می‌فرماید: «خوش به حال کسی که الله کلیده‌های خیر و نیکی را به دست او قرار داده و وای بر کسی که الله کلیده‌های شر و بدی را به دست او گذاشته است».

۱۰- گناهی که در حق مردم مرتکب شوی بدتر از هفتاد گناهی است که در حق الله باشد، چرا که خداوند ممکن است در قیامت تو را ببخشد، اما مردم حتماً از تو قصاص خواهند گرفت.

۱۱- خداوند دعای پنهانی را دوست دارد، زیرا به تنهایی با خداوند مناجات نمی‌کند مگر کسی که به نزدیک بودن او یقین دارد:

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً﴾ [الأعراف: ۵۵].
«پروردگار خود را به زاری و پنهانی بخوانید...»

ماه جمادی الثانی (۳)

۱۲- در سقوط سی حکومت بزرگ و کوچک دقت کردم؛ دیدم سقوط همه آن‌ها از یک ضعف داخلی به دست منافقینی که قدرت یافته بودند آغاز شده، سپس دشمن [خارجی] آن حکومت را ضعیف یافته به آن هجوم آورده و ساقطش کرده است.

۱۳- همه تباهی‌ها در حکومت‌ها و جوامع یا به سبب مخالفت با حق است، یا به سبب سوء تطبیق آن تا موافق با هوا و هوس مردم شود:

﴿وَلَوْ أَتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ﴾ [المؤمنون: ۷۱].

«و اگر حق از هوس‌های آنان پیروی می‌کرد بی‌شک آسمان‌ها و زمین و هر که در آن‌هاست تباه می‌شد».

۱۴- نیت خود را اصلاح کن تا الله کارت را برایت به صلاح آورد:

﴿رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿۱۵﴾﴾ [الإسراء: ۲۵].

«پروردگار شما به آنچه در درون شماست آگاه‌تر است. قطعاً او آمرزنده توبه‌کنندگان است».

۱۵- هر که از یاری دادن مظلوم ناتوان بود حداقل ظالم را ستایش نکند، زیرا تنها کسی دچار ستمگری می‌شود که عادت به شنیدن مدح و ستایش دارد نه نصیحت، و مدح و ستایش باعث فراموشی و سرکشی او می‌شود.

۱۶- نسب و خویشاوندی برای آشنا شدن با یکدیگر است، و دین برای نزدیک شدن انسان‌ها. بنابراین مسلمان غیرخویشاوند شایسته‌تر به دوستی است از کافر خویشاوند:

﴿وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقْوَاهُمْ﴾ [الحجرات: ۱۳].

«... و شما را ملت‌ها و قبیله‌ها گردانیدیم تا با یکدیگر آشنا شوید؛ و در حقیقت گرامی‌ترین شما نزد الله باتقواترین شماست...».

ماه جمادی الثانی (۴)

۱۷- یکی از عوامل هلاکت یاری دادن ظالم علیه مظلوم است. در حدیث آمده که رسول الله ﷺ فرمودند:

«مَنْ نَصَرَ قَوْمَهُ عَلَىٰ غَيْرِ الْحَقِّ فَهُوَ كَالْبَعِيرِ الَّذِي رَدَىٰ فَهُوَ يَنْزِعُ بَدَنِيهِ» [به روایت ابوداؤد].

«هر کس قوم خود را در غیر حق یاری دهد مانند شتری است که در چاه افتاده و [می‌خواهند] آن را با دمش بیرون بکشند». [یعنی قومش نخواهند توانست او را از عذاب خدا نجات دهند، همانطور که شتر را نمی‌توان با کشیدن دمش از چاه بیرون کشید].

۱۸- خداوند به واسطه صبر و تقوا سختی‌ها را به فرصت تبدیل می‌کند و نیرنگ دشمنان را باطل نموده و غم‌ها و غصه‌ها را برطرف می‌سازد:

﴿وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا﴾ [آل عمران: ۱۲۰].

«و اگر صبر و تقوا پیشه سازید نیرنگشان به شما زیانی نخواهد رساند».

۱۹- خداوند هرگاه در قرآن از «نفس» نام می‌برد آن را نکوهش می‌کند و هرگاه سخن از عقل می‌گوید آن را ستایش می‌کند، چرا که بلای عقل به سبب هوای نفس است و باعث مخلوط شدن رای و اندیشه با هوای نفس می‌شود و به گمراهی منجر می‌گردد:

﴿...أَبْرَأُ نَفْسِيَّ إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ...﴾ [یوسف: ۵۳]

«...همانا نفس قطعاً به بدی امر می‌کند...».

۲۰- منافقان درباره تخمین میزان واقعی نفوذ خود در جوامع مسلمان، بسیار دچار اشتباه می‌شوند:

﴿يَقُولُونَ لَيْنَ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [المنافقون: ۸].

«[منافقان] می‌گویند اگر به مدینه برگردیم قطعاً آنکه عزتمندتر است، آنکه را زبون‌تر است از آنجا بیرون خواهد کرد، در حالی که عزت از آن‌الله و از آن پیامبر او و از آن مومنان است، اما منافقان نمی‌دانند».

۲۱- سرمنشأ غلو، دروغ بستن بر خداوند و پیروی کورکورانه از اهل هوا و هوس است:

﴿... لَا تَعْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ...﴾ [النساء: ۱۷۱].

«... در دین خود غلو مکنید و درباره الله جز حق مگویید...».

﴿... وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا...﴾ [المائدة: ۷۷].

«... و از پی هوس‌های گروهی که پیش‌تر گمراه شدند، نروید...».

ماه جمادی الثانی (۵)

۲۲- کسی که زبانش در نهان به سخن زشت عادت کند، در میان جمع نیز نخواهد توانست آن را از زشتگویی حفظ کند.

۲۳- کسانی که نیت‌شان صادقانه‌تر است، بیش از دیگران از توفیق خداوندی بهره‌مند می‌شوند:

﴿فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا﴾ [الفتح: ۱۸].

۲۴- اگر میان تو و حق، کسی فرار گیرد که وی را [از حق] بزرگتر بدانی، حق را نخواهی دید، زیرا حق پشت کسانی که بزرگ انگاشته می‌شوند دیده نخواهد شد. بنابراین حق را بزرگ‌بادار تا هر چه غیر از آن است در نگاهت کوچک شود.

۲۵- اگر پشت انسان عادت به خم شدن کرد راست شدن برایش سخت خواهد شد، و اگر درون انسان به بردگی خو گیرد آزادی را دشوار خواهد دید.

۲۶- پیروانی که اگر با آنان موافق بودی بزرگت می‌دارند و اگر با آنها مخالفت کردی کوچکت می‌شمارند در واقع از تو به عنوان پلی برای رسیدن

به خواسته‌های خود استفاده می‌کنند نه برای رسیدن به حق. در حقیقت تو برای آنان پیروی هستی در شکل رهبر.

ماه جمادی الثانی (۶)

۲۷- با هر کسی می‌توان گفتگو کرد مگر با نویسنده مزدور؛ زیرا کالایی که عرضه می‌کند مال خودش نیست، بنابراین نمی‌تواند در برابر آن پاسخگو باشد.

۲۸- بدترین مردم کسی است که با کارهای خود فساد به بار می‌آورد و در ظاهر سخن حق می‌گوید. عمر رضی الله عنه می‌گوید:

«بیشترین چیزی که از وی بر شما می‌ترسم منافق داناست؛ سخن از حکمت می‌گوید و عمل به جور می‌کند».

۲۸- محروم کسی نیست که توانایی انجام کاری را ندارد. محروم آن است که فرصت انجام کار نیک را داشته باشد و آن را ترک گوید.

۲۹- امت با اقلیت مصلح نجات می‌یابد نه با اکثریت صالح. به پیامبر صلی الله علیه و آله گفتند: آیا در حالی که صالحان در میان ما هستند هلاک می‌شویم؟ فرمود: «آری؛ اگر ناپاکی زیاد شود».

[صالح: کسی که تنها خود نیکوکار است.

مصلح: کسی که خود نیکوکار است و نیکی را به دیگران منتقل می‌کند و از فساد جلوگیری می‌کند].

۳۰- عافیت پس از مصیبت، آزمایش است، و خداوند متعال به واسطه آن شاکر را از کافرِ نعمت، باز می‌شناسند:

﴿فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيْتُهَا وَعَلَىٰ عِلْمٍ بَلَّ هِيَ فِتْنَةٌ...﴾ [الزمر: ۴۹].

«و چون آسیبی به انسان رسد ما را فرا می‌خواند. سپس اگر نعمتی از جانب خود به او عطا کنیم می‌گوید: تنها به سبب دانش خودم آن را به دست آورده‌ام. بلکه این آزمایشی است...».

ماه جمادی الثانی (۷)

۳۱- اگر از کاری که در جمع مردم انجام داده‌ای خوشتر آمد آن کار را با انجام دادنش در پنهان پاک کن، چرا که انجام دادن آن در پنهان باعث پاکی آن [از شائبه ریا] است.

۳۲- هر که نسبت به الله حسن ظن داشته باشد، او را هدایت می‌کند، و هر که نسبت به او سوء ظن داشته باشد وی را نگونسار می‌کند. در حدیث قدسی آمده که الله متعال می‌فرماید:

«أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي...» [بخاری و مسلم].

«من نزد گمان بنده‌ام نسبت به خود هستم.».

۳۳- بزرگ‌ترین عامل آرامش انسان این است که کارهایش را مخلصانه برای الله انجام دهد، زیرا در این صورت با مردم طرف نیست، اگر مردم خشنود شدند که حمد خداوند را به جا می‌آورد، و اگر ناراحت شدند به یاد خشنودی خداوند می‌افتد و ناراحتی مردم را در برابر خشنودی آفریدگار، ناچیز می‌بیند.

۳۴- هر کس نتوانست ظلم را انکار کند، حداقل با آن همراهی نکند. چرا که همراهی با ستم یعنی به رسمیت شناختن آن.

۳۵- تدبیر قرآن باعث ثبات قلب و استواری رای و محافظت انسان در برابر هوای نفس می‌شود:

﴿كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ﴾ [الفرقان: ۳۲].

«[قرآن را] اینچنین [نازل نمودیم] تا قلب تو را اینگونه استوار گردانیم.».

ماه جمادی الثانی (۸)

۳۶- سست خردترین مردم کسانی هستند که رای صحیح را نمی‌پذیرند تا آنکه خود حسرت اشتباه را تجربه کنند:

﴿فَأَصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَّمَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾ [الزخرف: ۸۹].

«پس از آنان روی بگردان و بگو: به سلامت. چرا که به زودی [خود] خواهند دانست».

۳۷- ذکر الله و هوای نفس ضد هم هستند. هر چه زبان انسان مشغول ذکر باشد هوا و هوس از قلب او فراری می‌شود:

﴿وَلَا تَطْعَمَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنِ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوْنَهُ﴾ [الکهف: ۲۸].

«و از کسی که قلبش را از یاد خود غافل ساخته‌ایم و پیرو هوس خود شده، اطاعت مکن».

۳۸- هر نیرنگی علیه دین خداوند، در واقع نیرنگی علیه صاحب آن است. امروز از آن بهره می‌برد و فردا پاگیر خودش می‌شود:

﴿...لِيَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ﴾ [الأنعام: ۱۲۳].

«...تا در آن به نیرنگ بپردازند ولی آنان جز به خود نیرنگ نمی‌زنند و درک نمی‌کنند».

۳۹- هر چه طاعت انسان از خداوند بیشتر شود سربلندتر می‌شود، و هر چه بیشتر معصیت او کند ذلیل‌تر خواهد شد:

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ...﴾ [فاطر: ۱۰].

«هر که خواهان سربلندی است، عزت همه‌اش از آن الله است. سخنان پاک به‌سوی او بالا می‌رود و عمل صالح را رفعت می‌بخشد...».

۴۰- کسی که ذکر الله را به جای نیامورد، شکر او را نیز انجام نخواهد داد، و اگر الله بخواهد کسی را از شکر خود محروم کند، ذکر خود را از یاد او خواهد برد:

﴿فَأَذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ﴾ [البقرة: ۱۵۲].

«پس مرا یاد کنید [تا] شما را یاد کنم و مرا شکر گوئید و با من ناسپاسی نکنید».

ماه جمادی الثانی (۹)

۴۱- نفس بشری ممکن است آنقدر با بدی خو گیرد که آن را نیکی بیندارد:

﴿وَأَنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ﴾ [الزخرف: ۳۷].

«و مسلماً آن‌ها (شیاطین) ایشان را از راه [الله] باز می‌دارند و [اینان] گمان می‌کنند که هدایت یافتگانند».

۴۲- الله متعال در قرآن به آفریدگان بسیاری سوگند یاد کرده اما ندیده‌ام هیچ چیز بر نفس بشری بزرگتر و سنگین‌تر از این سخن خداوند متعال باشد:

﴿وَالْعَصْرِ ﴿۱﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿۲﴾ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ﴿۳﴾﴾ [العصر: ۱-۳].

«قسم به زمانه (۱) که بی‌شک انسان در حال زیان است (۲) مگر کسانی که ایمان آوردند و کارهای صالح انجام دادند».

۴۳- شکر نعمت سبب دو نعمت دیگر است:

۱- بقای نعمت.

۲- برکت در آن.

اما هر کس کفران نعمت کند خداوند آن نعمت را از وی می‌گیرد، و حتی اگر در ظاهر آن را باقی بگذارد برکت آن را می‌برد و او را به واسطه همان نعمت نگون بخت می‌کند.

۴۴- می‌توان گفت امکان ندارد اخلاق فاسد و عمل نیک یکجا شود، زیرا پیامبر خدا ﷺ عمل نیک را هم ردیف اخلاق نیک آورده و فرموده است:

«الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ...» [به روایت مسلم].

«نیک‌گی یعنی اخلاق نیک».

۴۵- هر کس سختی زندگی را تحمل نکند و در آن رنج نکشد، معنای انسانیت را که بر آن آفریده شده، نخواهد دانست:

﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ﴾ [البلد: ۴].

«بی‌شک انسان را در رنج آفریدیم».

ماه جمادی الثانی (۱۰)

۴۶- آزادی انسان جایی به پایان می‌رسد که حدود خداوند آغاز می‌شود:

﴿...وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾

[الطلاق: ۱].

«... و این است حدود الله، و هر کس از حدود [و احکام] الله پای فراتر نهد قطعاً به خود ستم کرده است».

۴۷- پیروزی فرا نمی‌رسد مگر پس از اوج ناامیدی، حتی برای پیامبران:

﴿حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا﴾
[یوسف: ۱۱۰].

«تا جایی که پیامبران نومید شدند و گمان بردند [توسط پیروان خویش] دروغگو انگاشته شدند، یاری ما به آنان رسید...».

۴۸- هر کس نتواند با نفس و هوس‌های خود به جهاد بپردازد نخواهد توانست به جهاد دشمن رود. در حدیث آمده که: «أفضل الجهاد أن يجاهد الرجل نفسه وهواه» (بهترین جهاد این است که انسان با نفس و هوس خود به جهاد بپردازد) [به روایت ابن النجار؛ آلبانی آن را صحیح می‌داند].

۴۹- از نشانه‌های ضعف ایمان این است که انسان از عیب دیگران شاد شود تا بر عیب خود سرپوش نهد، و از نشانه‌های نیروی ایمان این است که انسان برای عیب دیگران ناراحت شود، حتی اگر خود آن عیب را داشته باشد.

۵۰- نگاه همیشگی به آنچه در دست مردم است و فکر کردن طولانی به قدرت یک نفر باعث می‌شود بدون آنکه متوجه شوی هرم بردگی او در قلبت ساخته شود و به جایی برسی که خود را برده او بدانی بی آنکه او بداند.

ماه جمادی الثانی (۱۱)

۵۱- ذکرِ الله، انسان را در ثباتِ علم و یادآوریِ آن یاری می‌دهد:

﴿...وَأَذْكُرُ رَبِّي إِذَا نَسِيتَ...﴾ [الکهف: ۲۴].

«...و چون فراموش کردی پروردگارت را یاد کن...».

زیرا فراموشی حق از سوی شیطان است، و یاد الله او را طرد می‌کند:

﴿...وَمَا أَنَسْنِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ...﴾ [الکهف: ۶۳].

«...و جز شیطان کسی آن را از یاد من نبرد...».

۵۲- عبادات باعث می‌شود حرام‌ها از انسان دور شوند، حتی اگر اسباب آن مهیا باشد:

﴿كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾
[یوسف: ۲۴].

«...چنین کردیم تا بدی و زشتکاری را از او دور گردانیم. [زیرا] او از بندگان مخلص ما بود».

۵۳- همانطور که باید با فقر و گرسنگی مبارزه کرد، با برهنگی نیز باید مبارزه شود:

﴿إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ﴾ [طه: ۱۱۸].

«[ای آدم] برای تو در آنجا این [امتیاز] هست که نه گرسنه می‌شوی و نه برهنه می‌مانی».

حتی حیوانات با گرسنگی مبارزه می‌کنند، ویژگی انسان این است که با برهنگی نیز به مبارزه برمی‌خیزد».

۵۴- بیکاران دارای حق مالی هستند که باید به آنان پرداخت شود:

﴿وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ﴾ [المعارج: ۲۴-۲۵].

«و کسانی که در اموال‌شان حقی مشخص است (۲۵) برای سائل و محروم».

ام المومنین عائشه رضی الله عنها می‌گوید: «محروم کسی است که توانایی کسب درآمد ندارد». حق مشخص یعنی: زمان دار، مانند حقوق سر ماه.

۵۵- مصیبت اگر باعث نزدیکی به خداوند شود نعمت است، و نعمت اگر باعث دوری از الله شود مصیبت است.

ماه جمادی الثانی (۱۲)

۵۶- اگر ضوابط شرعی نزد کسانی که قرار است آن را اجرایی کنند مورد احترام نیست، جایز نیست که عالم برای جواز چیزی که ضوابط آن مراعات نمی‌شود فتوا دهد. دست به فساد بزنید، اما نه به نام شریعت!

۵۷- رحمت الله گسترده‌تر از همه گناهان است، و محروم کسی است که منتظر اسباب رحمت است، اما خود در حال انجام اسباب عذاب است!

﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ...﴾ [الأعراف: ۱۵۶].

«...و رحمتم همه چیز را فرا گرفته است، پس به زودی آن را برای کسانی قرار می‌دهم که تقوا پیشه می‌کنند...».

۵۸- ستمگر دوست ندارد کسی به یاری ستم‌دیده بشتابد، حتی اگر مربوط به ستم او نباشد، زیرا می‌ترسد اگر این راه باز شود کسانی نیز به یاری آنانی که او در حق‌شان ستم کرده بشتابند:

﴿...وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ...﴾ [الجنائیه: ۱۹].

«...و ستمگران یاران یکدیگرند...».

۵۹- از آغاز بشریت، انسان هر روز چیز جدیدی می‌آموزد و با دیدن گستره علم خود مغرور می‌شود زیرا آن را می‌بیند، اما با فکر کردن به گستره بی‌انتهای جهل خود فروتن نمی‌شود:

﴿...وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ [الإسراء: ۸۵].

«...و به شما جز اندکی از علم داده نشده است...».

۶۰- ذکر و اندیشه دو عبادت هستند که می‌توانند در هر حال و زمانی همراه انسان باشند. بهترین ذکر، ذکری است که همراه با اندیشه در آفریده‌های الله و نشانه‌های او باشد:

﴿الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَفُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ...﴾ [آل عمران: ۱۹۱].

«کسانی که الله را در حال ایستاده و نشسته و بر پهلو افتاده یاد می‌کنند،
و در آفرینش آسمان‌ها و زمین می‌اندیشند...».

ماه جمادی الثانی (۱۳)

۶۱- یکی از بزرگ‌ترین خطرهایی که امت را تهدید می‌کند کسانی
هستند که نصیحت‌گران را نزد نصیحت‌شدگان تخریب می‌کنند تا نسبت به
آنان شک کنند و در برابر نصیحت عناد ورزند و در نتیجه همه امت هلاک
شوند:

﴿وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَدْرُ مُوسَىٰ وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي
الْأَرْضِ...﴾ [الأعراف: ۱۲۷].

«و سران قوم فرعون گفتند آیا موسی و قومش را رها می‌کنی تا در زمین
به فساد بپردازند؟...».

۶۲- اصلاح‌گری رحمت است نه فتنه. پیامبر ﷺ می‌فرماید:

«خداوند عموم مردم را به سبب گناه عده‌ای خاص عذاب نمی‌دهد تا
آنکه منکر را ببینند و با وجود توانایی آن را انکار نکنند، که اگر چنین کردند
خداوند هم آن عده خاص و هم عموم مردم را دچار عذاب خواهد کرد» [به
روایت امام احمد].

۶۳- اگر انسان به اصلاح آنچه میان خود و پروردگار است بپردازد،
خداوند آنچه را میان او و مردم است به صلاح خواهد آورد؛ هر کس مشغول
آن یکتای یگانه شود او را از همه کسان دیگر بی‌نیاز می‌کند.

۶۴- راستی باعث نجات است؛ اگر تنها تو را نجات ندهد امت را پس از تو نجات خواهد داد، زیرا در حدیث آمده:

«شما را نجات نمی‌دهد، مگر راستی...». [به روایت بخاری]

۶۵- ممکن است انسان دچار غم و دلتنگی شود بدون آنکه عقل سبب آن را بداند. خداوند شناخت کامل درون انسان را از او پنهان ساخته تا بداند در شناخت دیگر چیزها نادان‌تر است.

ماه جمادی الثانی (۱۴)

۶۶- بهترین ذکر برای گناه‌کاران «استغفر الله»، و بهترین ذکر برای غافلان «سبحان الله»، و بهترین اذکار در همه حال «لا اله الا الله» است.

۶۷- آنقدر به ستایش الگو نپرداز که به تو مشغول شود و از ادامه راهش باز بماند. ستایش اگر کم باشد کمک است و اگر بسیار باشد فتنه است.

۶۸- مومن از سلامت دینش شاد می‌شود حتی اگر دنیا را از دست بدهد، و منافق از سلامت دنیایش خوشحال می‌شود حتی اگر دینش را از دست بدهد:

﴿...إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ فُسُوهُمُ وَإِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرًا مِنْ قَبْلٍ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَرِحُونَ﴾ [التوبة: ۵۰].

«و اگر مصیبتی به تو رسد می‌گویند: ما که پیش‌تر تصمیم خود را گرفته بودیم و در حالی که شادند باز می‌گردند».

۶۹- خداوند همه زمین را حلال ساخته و تنها برداشتن گام‌هایی اندک را در آن حرام ساخته:

﴿...كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ...﴾

[البقرة: ۱۶۸].

«...از آنچه در زمین است و حلال و پاکیزه است بخورید و از گام‌های شیطان پیروی نکنید...».

آزادی آن است که در این زمین فراخ زندگی کنی نه در آن چند گام محدود.

۷۰- توحید کلمه بر اساس کلمه توحید، برای حکومت‌ها لازم‌تر و مهم‌تر از وحدت بر اساس ثروت یا خاک یا سیاست است:

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا...﴾ [آل عمران: ۱۰۳].

«و همگی ریسمان الله را محکم بگیرید...».

و ریسمان خداوند، توحید است.

ماه جمادی الثانی (۱۵)

۷۱- یکی از نشانه‌های منافق زبان تند و تیز علیه مسلمانان است:

﴿...سَلَفُوكُمْ بِاللِّسَانَةِ حِدَادٍ...﴾ [الأحزاب: ۱۹].

«... شما را با زبان‌هایی تند نیش می‌زنند...».

و برعکس آن، زبانی نرم در برابر کافران:

﴿...لَيْنَ أُخْرِجْتُمْ لَتَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا تُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا...﴾

[الحشر: ۱۱].

«...اگر بیرون رانده شوید حتما با شما بیرون خواهیم آمد و هرگز بر ضد شما از هیچکس اطاعت نخواهیم کرد...».

۷۲- اذکار صبح و شام انسان را از صفت «غافلان» خارج خواهد ساخت:

﴿وَأَذْكُر رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ

بِالْعُدْوِ وَالْأَصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ﴾ [الأعراف: ۲۰۵]

«و در دل خویش پروردگارت را فروتنانه و در حال بیم، و آهسته و آرام، هنگام صبح و شام یاد کن و از غافلان مباش.».

۷۳- اسباب باعث نجات انسان نمی‌شوند مگر به اذن خداوند؛ همان دریایی که به اذن خداوند باعث نجات موسی نوزاد شد، به فرمان او فرعون قدرتمندِ ستمگر را غرق کرد.

۷۴- حق بدون قدرت ضعیف است، و قدرت بدون حق، ستمگری است.

۷۵- خداوند درهای خیر را نمی‌گشاید مگر برای کسی که آن در را بکوبد. هر کس به الله روی آورد، الله نیز به او روی خواهد آورد، و هر کس از الله روی گرداند، الله نیز از او روی خواهد گرداند:

﴿إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ﴾ [الأنفال: ۱۹]

«شما درخواست پیروزی می‌کردید و پیروز هم شدید...».

ماه جمادی الثانی (۱۵)

۷۶- مستحب است همراه با نماز، اصلاحگری و آداب نیز به فرزندان آموزش داده شود:

﴿يَبْنَئِ أَقِيمَ الصَّلَاةِ وَأُمْرًا بِالْمَعْرُوفِ وَأَنَّهُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ...﴾ [لقمان: ۱۷]

«فرزندم، نماز را برپا کن و به معروف امر کن و از منکر باز بدار و بر آسیبی که به تو رسیده صبر پیشه کن...».

۷۷- وارد شدن غیر ضروری مردان بر زنان بر اساس نص وحی و اتفاق علما مورد نهی قرار گرفته است. رسول الله ﷺ می‌فرماید: «از وارد شدن بر زنان خودداری کنید» گفتند: برادر شوهر [و خویشاوندانش] چطور؟ فرمود: «برادر شوهر، مرگ است» [بخاری و مسلم].

۷۸- امر به معروف و نهی از منکر فرایندی است برای تنظیم آزادی‌ها تا به هرج و مرج کشیده نشود، و لیبرالیسم فرایندی است برای به آشوب کشاندن آزادی‌ها تا منظم نشود.

۷۹- چرخ فساد را گروهی به جلو می‌برند و گروهی جلوی آن می‌ایستند. اما اگر حرکت آن ادامه یابد فرجام آن چیزی نیست جز بلایی فراگیر:

﴿وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ...﴾ [البقرة: ۲۵۱].
 «... و اگر الله برخی از مردم را به وسیله برخی دیگر دفع نمی‌کرد بی‌شک زمین تباه می‌شد...».

۸۰- استغفار از بزرگ‌ترین اسباب پایداری و در امان ماندن از پس‌روی است:

﴿وَيَقَوْمٌ أَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَىٰ قُوَّتِكُمْ﴾ [هود: ۵۲].
 «و ای قوم من از پروردگارتان مغفرت بخواهید سپس به سوی او توبه کنید تا از آسمان برای شما باران فراوان بفرستد و نیرویی بر نیروی شما بیفزاید...».

ماه جمادی الثانی (۱۶)

۸۱- نیت خوب باعث بالا رفتن قدر انسان می‌شود حتی اگر کار نیکش اندک باشد، و نیت بد انسان را بی‌ارزش می‌کند حتی اگر عمل بدی انجام ندهد.

۸۲- ذکر خداوند امان از فتنه‌ها است هنگامی که رخ می‌دهد، و محافظی در برابر بلاها است هنگامی که فرو آید:

﴿لَقَدْ تَنَبَّهْتُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا﴾ [الجن: ۱۷].

«هدف این است که آنان را با این نعمت بیازماییم، و هر کس از یاد پروردگارش روی گردان شود او را به عذابی سخت وارد می‌کند».

۸۳- انسان گمراه دوست دارد مردم نیز مانند او باشند تا به سبب انحراف خود احساس تنهایی نکند:

﴿وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُوا سَوَاءً...﴾ [النساء: ۸۹].

«آرزو دارند شما نیز همانطور که آنان کافر شدند، کافر شوید تا با هم برابر باشید...».

﴿...يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ وَيُرِيدُونَ أَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ﴾ [النساء: ۴۴]

«...گمراهی را [به جان] می‌خرند و می‌خواهند شما نیز گمراه شوید».

۸۴- تا وقتی که بر راه حق هستی با همراهان بسیار مغرور نشو و با همراهان کم ضعیف نشو.

۸۵- بزرگ‌ترین فتنه‌ها، فتنه برعکس کردن حقایق است، و خطرناکترین

نبردها، نبرد شعارها است؛ رسول خدا ﷺ می‌فرماید:

«بیشترین چیزی که از آن بر امتم هراس دارم هر منافق سخنور است».

[به روایت امام احمد]

ماه جمادی الثانی (۱۷)

۸۶- زن نوح و زن لوط (علیهما السلام) به دعوت حق و همسرانشان که پیامبر بودند خیانت کردند، بنابراین عجیب نیست که در میان مسلمانان کسانی باشند که مزدوری باطل بکنند؛ عجیب این است که چنین کسانی در میان ما نباشند.

۸۷- فتنه درجاتی دارد...

از جمله: ترک حق به سوی باطل.

و همچنین: مشغول شدن به حقی که در اولویت نیست و ترک حقی که مهم‌تر است.

اولی فتنه جاهلان است و دومی فتنه عالمان.

۸۸- نگاه کردن به جایی که قرار است گام بگذاری مهم‌تر از نگاه به جایی است که پا گذاشته‌ای. زیرا عاقل به گذشته‌ای که مشغولش کند نگاه نمی‌کند تا از آینده‌ای که منتظرش هست غافل شود.

۸۹- حتی ضعیف‌ترین عقل‌ها انسان را به سوی ایمان به الله راهنمایی می‌کند. علی بن ابی‌طالب علیه السلام خطاب به کسی که به الله شک کرده بود فرمود: «اگر آنچه تو می‌گویی درست باشد هر دویمان خلاص می‌شویم؛ وگرنه من خلاص می‌شوم و تو هلاک!».

۹۰- کسی که به پروردگار خود ناسزا گوید از ملحد بدتر است؛ زیرا ملحد تنها علم به وجود آفریدگار را نفی کرده، اما آنکه ناسزا می‌گوید گویا پروردگار را اثبات نموده سپس به او ناسزا گفته است.

ماه جمادی الثانی (۱۸)

۹۱- هنرپیشه‌هایی که دین را به ریشخند می‌گیرند اگر همین کار را با سیاست می‌کردند بی‌شک تحت تعقیب قرار می‌گرفتند. ای سردمداران؛ دین خدا را حفظ کنید، خداوند سیاست را برای شما حفظ خواهد کرد.

۹۲- آیات خداوند را به تمسخر نمی‌گیرد، مگر کسی که نعمت‌های او را فراموش کرده است. زیرا یادآوری نعمت‌ها باعث بزرگداشت نعمت دهنده می‌شود:

﴿...وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوعًا وَأَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ...﴾

[البقرة: ۲۳۱]

«... و آیات الله را به ریشخند نگیرید و نعمت الله را بر خود به یاد آورید...».

۹۳- صحیح نیست که قبر زینب بنت علی علیها السلام در دمشق واقع است. مورخان شیعه و سنی در مورد تاریخ وفات و مکان وفات ایشان سه قول مختلف دارند و هیچ دلیلی برای ترجیح یکی از این اقوال موجود نیست.

۹۴- هنگامی که غربی‌ها می‌گویند: «ما دشمن اسلام نیستیم» [حرفشان از دو حالت خارج نیست] یا دروغ می‌گویند، و یا ما بر اسلام صحیح نیستیم:

﴿وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ﴾ [البقرة: ۱۲۰].

«یهودیان و نصرانیان از تو راضی نخواهند شد تا آنکه از دینشان پیروی کنی...».

۹۵- اگر انسان گناهی را مرتکب شد و در قلب خود احساس درد نکرد، چنین چیزی نشانه این است که خداوند بزرگترین دارایی او یعنی معرفت الله را از وی گرفته است. زیرا افتادن در گناهان به اندازه جهل تو نسبت به کسی است که معصیتش را مرتکب می‌شوی.

ماه جمادی الثانی (۱۹)

۹۶- هر چه انسان بیشتر حق را بشناسد، گنااهش نیز [در صورت ارتکاب] بزرگ‌تر خواهد بود:

﴿...فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾

[البقرة: ۱۸۹].

«... ولی همین که آنچه را می‌شناختند برایشان آمد انکارش کردند؛ پس لعنت الله بر کافران باد».

۹۷- خداوند گناهان پنهان را برای انسان آسان می‌سازد تا ایمانش را امتحان کند:

﴿...لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ...﴾ [المائدة: ۹۴].

«...تا الله معلوم دارد که چه کسی در نهن از او می‌ترسد...».

۹۸- مردم وقتی که درهای حلال بسته شود به حرام دچار می‌شوند، برای همین نخستین علاج حرام، باز کردن درهای حلال است.

۹۹- از بزرگ‌ترین عوامل ثبات و پایداری انسان و صبر در برابر آزار مردم و سخنان آنان، ادای نماز در وقت آن است:

﴿فَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ

الْغُرُوبِ﴾ [ق: ۳۹].

«پس بر آنچه می‌گویند صبر کن و پیش از طلوع خورشید و پیش از غروب به حمد پروردگارت تسبیح گوی».

۱۰۰- امامت دین و دنیا به ارث برده نمی‌شود؛ خداوند آن را از ابراهیم بازداشت، زیرا ارثی شدن چنین چیزی باعث می‌شود به دست نا اهلان بیفتد:

﴿...إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي ۗ قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي

الظَّالِمِينَ﴾ [البقرة: ۱۲۴].

«... [خداوند] فرمود: من تو را پیشوای مردم قرار دادم. [ابراهیم] گفت: از دودمانم [چطور]؟ فرمود: پیمان من به ستمگران نمی‌رسد».

ماه جمادی الثانی (۲۰)

۱۰۱- ذکر الله از بزرگترین عوامل نرم شدن دل‌های سخت است:

﴿...فَوَيْلٌ لِلْقَلْسِيَّةِ قُلُوبُهُمْ مِّنْ ذِكْرِ اللَّهِ...﴾ [الزمر: ۲۲].

«...پس وای به حال کسانی که از سخت‌دلی یاد الله نمی‌کنند...».

﴿ثُمَّ تَلِيْنُ جُلُودَهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ...﴾ [الزمر: ۲۳].

«... سپس پوست‌شان و دل‌شان به یاد الله نرم می‌گردد...».

۱۰۲- انسان هنگامی که اجل خود را نزدیک می‌بیند به تدریج برخی از افکار و خواسته‌های خود را رها می‌کند؛ درست است که اجل ربطی به درست‌اندیشه ندارد، اما با نزدیک شدن آن هوای نفس می‌میرد و اندیشه‌های وابسته به آن نیز از بین می‌روند.

۱۰۳- دنیای خود را با دنیای دیگری مقایسه نکن، که در این صورت اگر تو پیروز شدی تکبر می‌ورزی و اگر او پیروز شد حسادت خواهی کرد:

﴿...فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا﴾

[الک‌هف: ۳۴]

«...پس به رفیقش در حالی که با او گفتگو می‌کرد گفت: مال من از تو بیشتر است و از نظر نفرات از تو نیرومندترم».

۱۰۴- خداوند سرزمینی را که در آن ستم بسیاری رخ می‌دهد به سبب وجود مصلحانی در آن، حفظ می‌کند، و ممکن است سرزمینی را که ظلم کمتری در آن رخ می‌دهد به سبب عدم وجود مصلحان، هلاک سازد:

﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقَرْيَةَ بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا مُصْلِحُونَ﴾ [هود: ۱۱۷].

«و پروردگار تو [هرگز] بر آن نبوده که شهرهایی را که مردم آن اصلاح‌گردند به ستم هلاک سازد».

۱۰۵- حکم بر اساس آنچه خداوند نازل نموده را به بهانه عدم مناسبت با این دوران ترک می‌کنند، سپس عیسی بن مریم پس از آن‌ها می‌آید و جز به شرع خداوند حکم نمی‌کند. اشکال در دوران نیست، مشکل در حاکمان آن دوران است.

ماه جمادی الثانی (۲۱)

۱۰۶- بزرگ‌ترین اوقات برای استغفار، هنگام سحر است، و بهترین استغفار هنگام سجده نماز شب است. الله متعال می‌فرماید:

﴿...وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ﴾ [آل عمران: ۱۷].

«... و کسانی که سحرگاهان آمرزش می‌خواهند».

طبری می‌گوید: «آنان کسانی هستند که هنگام سحر [از الله] خواهان پوشش رسوایی خود هستند».

۱۰۷- دلتنگ شدن به سبب آزار مخالفان، امری است فطری. موسی عليه السلام

می‌فرماید:

﴿وَيَضِيقُ صَدْرِي...﴾ [الشعراء: ۱۳].

«و سینه‌ام تنگ می‌شود...».

و الله متعال درباره محمد عليه السلام می‌فرماید:

﴿وَلَقَدْ نَعَلْنَاكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ﴾ [الحجر: ۹۷].

«و قطعاً ما دانیم که سینه‌ات از آنچه می‌گویند تنگ می‌شود».

علاج این دلتنگی این است:

﴿...فَاعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ...﴾ [النساء: ۸۱].

«...پس از آنان روی بگردان و بر الله توکل کن...».

پایان‌ها و فرجام کارها مهم است نه آغاز آن:

﴿قُلْ يَقَوْمِ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَن تَكُونُ لَهُ عَقَبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ﴾ [الأنعام: ۱۳۵].

«بگو: ای قوم من هر چه در توانتان است انجام دهید من [نیز آنچه را در توانم است] انجام می‌دهم. به زودی خواهید دانست که عاقبت آن سرا از آن کیست. آری او ستمگران را رستگار نمی‌کند».

۱۰۹- خودِ فرعون جادوگران را یکی یکی از شهرهای گوناگون یکجا جمع کرد تا موسی را شکست دهد، اما همینکه با او مخالفت کردند همه را «گروهکی توطئه‌گر» به رهبری موسی دانست!

﴿... إِنَّهُ لَكَيْبِرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ﴾ [طه: ۷۱].

«... بی‌شک او سرکرده شماست که جادوگری را به شما یاد داده!...».

۱۱۰- جدا کردن دین از زندگی و داد و ستدها سنتی جاهلی و قدیمی

است:

﴿... قَالُوا يَشْعَبُ أَصْلَوْكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ﴾ [هود: ۸۷].

«گفتند: ای شعیب! آیا نمازت به تو دستور می‌دهد آنچه را پدران ما عبادت می‌کردند ترک نماییم یا در اموال خود آنطور که می‌خواهیم تصرف نکنیم؟»

ماه جمادی الثانی (۲۲)

۱۱۱- مسخره کردن شایسته انسان‌های صادق نیست، بلکه نعمتی است

که خداوند به واسطه آن عقیده پنهان منافقان را خارج می‌سازد:

﴿... قُلِ اسْتَهِزَّوْا إِنَّا اللَّهُ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ﴾ [التوبة: ۶۴].

«...بگو مسخره کنید؛ همانا الله آنچه را که از آن می ترسید برملا خواهد کرد».

۱۱۲- کسی که دست از یاری مظلوم بکشد شریک ظالم است، زیرا بیشتر ستمگران اگر سکوت مردم نبود ستم نمی کردند.
 ۱۱۳- نزدیکترین کسان به رحمت الله کسانی هستند که بیشتر استغفار می کنند و به سوی او باز می گردند:

﴿...لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [النمل: ۴۶].

«... چرا از الله آمرزش نمی خواهید؛ امید است که مورد رحمت قرار گیرید».

۱۱۴- رسول الله ﷺ می فرماید: «الله لعنت کند کسی را که نشانه های زمین را تغییر دهد» تا آنکه حق مردم ضایع نشود. [به روایت مسلم] در این صورت چگونه خواهد بود کار کسی که شریعت الله را تغییر می دهد تا حدود الله ضایع شود؟

[تغییر نشانه های زمین یعنی تغییر دادن نشانه هایی که مردم برای تعیین حدود زمین خود گذاشته اند به هدف غصب زمین آنان].

۱۱۵- خداوند از روی رحمت خود برخی از بندگان را دچار بلا و مصیبت می کند؛ زیرا می داند اگر او را عافیت دهد طغیان خواهد ورزید:

﴿وَلَوْ رَحِمْنَهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلْجُؤُا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ [المؤمنون: ۷۵].

«و اگر آنان را ببخشاییم و زبانی را که به آنان وارد آمده از بین ببریم، در طغیان خود کوردلانه اصرار می ورزند».

ماه جمادی الثانی (۲۳)

۱۱۶- بیشترین چیزی که باعث فساد مردم می‌شود گمان بد بدون دلیل است. به سبب شدت فسادی که برخی از گمان‌های بد به بار می‌آورد، خداوند از سوء ظن نهی کرده است:

﴿اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ...﴾ [الحجرات: ۱۲].

«...از بسیاری از گمان‌ها بپرهیزید که پاره‌ای از گمان‌ها گناه است...».

۱۱۷- خداوند امت را با «مصلحان» حفظ می‌کند نه با «صالحان». الله

متعال می‌فرماید:

﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا مُصْلِحُونَ﴾ [هود: ۱۱۷].

«و پروردگار تو [هرگز] بر آن نبوده که شهرهایی را که مردم آن اصلاح‌گردد

به ستم هلاک سازد».

۱۱۸- بی‌شک پس از هر سختی آسانی خواهد آمد، اما خداوند عمر هر

یک را مشخص ساخته، و هر آسانی طولانی‌تر از سختی آن خواهد بود:

﴿...سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾ [الطلاق: ۷].

«... به زودی الله پس از سختی آسانی قرار خواهد داد».

و رسول الله ﷺ می‌فرماید: «یک سختی دو آسانی را شکست نخواهد

داد». [به روایت حاکم و بیهقی].

۱۱۹- محافظت بر نماز و امر کردن خانواده به آن از اسباب روزی و

یاری است:

﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ

وَالْعَقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ﴾ [طه: ۱۳۲].

«و خانواده خود را به نماز امر کن و بر آن شکیبا باش. ما از تو روزی نمی‌خواهیم [بلکه] خود به تو روزی می‌دهیم و فرجام [نیک] برای پرهیزگاری است».

۱۲۰- با بیشتر شدن فتنه‌ها، نظرات و آراء نیز بیشتر دچار تغییر می‌شوند. با جوشش فتنه‌ها قلب‌ها نیز زیر و رو می‌شوند مگر کسانی که خداوند آنان را پایدار گرداند. در حدیث آمده که: «زیر و رو شدن قلب فرزند آدم سریع‌تر از دیگی است که در حال جوش باشد» [مسند شهاب].

ماه جمادی الثانی (۲۴)

۱۲۱- هر کس به چیزی جز الله اعتماد کند، الله همان چیز را عامل بدبختی و مجازاتش قرار خواهد داد.

۱۲۲- بخشش، بلا را دور می‌کند. در حدیث آمده که: «کارهای نیک انسان را از مرگ بد حفظ می‌کند...» [به روایت طبرانی و دیگران].

۱۲۳- از «امر به معروف» بدش نمی‌آید مگر کسی که معروف را ترک گفته و آن را دوست ندارد، و از «نهی از منکر» بدش نمی‌آید مگر آنکه منکر را انجام می‌دهد و دوستش می‌دارد، و خداوند این صفات را یکجا درباره منافقان ذکر کرده است.

۱۲۴- هر کس اراده خیر کند، الله اسباب آن را برایش مهیا می‌سازد و درهای خیر را به رویش می‌گشاید:

﴿...إِنْ يُرِيدَ إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا...﴾ [النساء: ۳۵].

«... اگر [واقعاً] خواهان اصلاح باشند الله میان آن دو سازگاری خواهد داد...».

۱۲۵- بزرگ‌ترین عامل شکست جمعیت بسیار، اختلاف قلب‌ها است، زیرا تعداد کمی که متحد هستند، قوی‌تر از جمع بسیار متفرق است:

﴿...وَلَا تَنْزَعُوا فِتْفَشْلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ...﴾ [الأفعال: ۴۶].
 ... و در میان خود [اختلاف و] کشمکش نکنید که ضعیف می شوید و
 هیبت شما از بین می رود...».

ماه جمادی الثانی (۲۵)

۱۲۶- دعای هنگام سجده از دعای قنوت به اجابت نزدیک تر است؛
 بهترین مواضع دعا در نماز فردی به ترتیب عبارت است از:

۱- سجده

۲- سپس بین دو سجده

۳- سپس در تشهد پایانی

۴- سپس در قنوت.

۱۲۷- سجده برای الله عزت است، و بلند شدن برای غیر الله ذلت.

۱۲۸- اگر انسان همانطور که خود را مشغول اصلاح دیگران می کند به
 اصلاح خود بپردازد خداوند سختی های راه اصلاح را برایش آسان خواهد کرد.
 در اثر آمده که: «خود را اصلاح کن، الله مردم را برایت اصلاح خواهد
 کرد».

۱۲۹- بزرگان بیش از گفتار با کردار خود بر مردم تاثیر می گذارند، زیرا
 کردارها صادقانه تر از گفتارها است.

۱۳۰- سخن حق نوری است که نیت ناپاک آن را خاموش می کند.

ماه جمادی الثانی (۲۶)

۱۳۱- ممکن است خداوند دنیا را به کسی بدهد که او را دوست ندارد، و
 ممکن است دنیا را از کسی که دوستش می دارد باز بدارد، چرا که دنیا اگر

باعث نزدیکی به الله شود نعمت است و اگر باعث دوری از او شود استدراج و نقت است.

۱۳۲- خطرناک‌ترین دشمنان امت منافقان آن هستند، زیرا شناخت آنان ممکن است بر عالم پنهان بماند چه رسد به جاهل. خداوند خطاب به پیامبرش ﷺ می‌فرماید:

﴿...هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرَهُمْ قَتَلْتَهُمُ اللَّهُ أَلَيْسَ يُوَفِّكُونَ﴾ [المنافقون: ۴].

«... آنان دشمنانند؛ از آن‌ها بپرهیز. الله آنان را بکشد! تا کجا [از حق] منحرف شده‌اند».

۱۳۳- دعا برای نوه‌ها همراه دعا برای فرزندان مستحب است، حتی پیش از آنکه وجود داشته باشند. مادر مریم در دعای خود گفت:

﴿...وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيدُهَا بِنِكَ وَدَرَيْتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ [آل عمران: ۳۶].

«... و من او را مریم نام نهاده‌ام و من او و ذریه‌اش را از شیطان رانده شده به تو پناه می‌دهم».

۱۳۴- عبرت نمی‌گیرند، زیرا الله را نمی‌شناسند! چگونه ممکن است خشیت و ترس کسی را در دل داشته باشند که او را نمی‌شناسند؟

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَى﴾ [النازعات: ۲۶].

«در حقیقت [در این نشانه‌ها] برای کسی که [از الله] بترسد عبرتی است».

۱۳۵- هر که می‌خواهد زیر پوشش و ستر خداوند باقی بماند، پوشش دیگران را کنار نزد [و دیگران را رسوا نکند]. رسول الله ﷺ می‌فرماید: «هر که مسلمانی را بپوشاند، الله در دنیا و آخرت او را پوشیده خواهد داشت» [ابن ماجه].

ماه جمادی الثانی (۲۷)

۱۳۶- رحمت الله گسترده‌تر از همه گناهان است، ولی محروم کسی است که منتظر اسباب رحمت است، اما خود بر اسباب عذاب پافشاری می‌کند:

﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ...﴾ [الأعراف: ۱۵۶].
 «...و رحمتم همه چیز را فرا گرفته؛ به زودی آن را برای کسانی مقرر می‌دارم که تقوا پیشه ساخته‌اند...».

۱۳۷- منکرات به تدریج تغییر شکل می‌دهند، در آغاز به صورت گناه آغاز می‌شوند، سپس تبدیل به سنت می‌شوند و سپس تبدیل به دین می‌شوند؛ برای همین پیش از آنکه منکری تبدیل به دین و آیین شود باید آن را انکار نمود:

﴿...وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا...﴾ [الأعراف: ۲۸].

«...و چون کار زشتی انجام دهند می‌گویند پدران خود را بر آن یافته‌ایم و الله ما را به آن دستور داده است...».

۱۳۸- هر که در راه حق پایدار بماند و در همان حال بمیرد، خداوند پاداش هدفش را به او می‌دهد، حتی اگر به آن دست نیابد:

﴿وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكُهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ﴾ [النساء: ۱۰۰].

«...و هر که از خانه‌اش [به قصد] مهاجرت به سوی الله و پیامبرش بیرون رود سپس مرگ او را دریابد، بی‌شک اجرش بر عهده الله است...».

۱۳۹- قَسوت قلب و کثرت ذکر در وجود یک نفر یکجا نمی‌شود:

﴿...فَوَيْلٌ لِلْقَلْسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِّنْ ذِكْرِ اللَّهِ...﴾ [الزمر: ۲۲].

«...پس وای بر کسانی که از سخت دلی یاد الله نمی کنند...».

﴿...ثُمَّ تَلَيْنُ جُلُودَهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ...﴾ [الزمر: ۲۳].

«...سپس پوست‌ها و دل‌هایشان به یاد الله نرم می‌شود...».

۱۴۰- اگر بر امتی بلایی بزرگ نازل شود به سبب ستمی بزرگ است که زمانی طولانی بر آن گذشته اما [توسط مردم] برداشته نشده و در نتیجه مستحق عذاب شده‌اند.

﴿وَكَايِنٍ مِّنْ قَرْيَةٍ أُمَلِّتْ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَإِلَىٰ الْمَصِيرِ﴾

[الحج: ۴۸].

«و چه بسا شهری که به آن مهلت دادم در حالی که [مردم آن] ستمگر بودند [سپس [گریبان] آن را [به عذاب] گرفتم، و فرجام به‌سوی من است.».

ماه جمادی الثانی (۲۸)

۱۴۱- خداوند برای مومن شر مقدر نمی‌کند. اگر او را از خیری محروم کند یا شری ظاهری نصیبش سازد همین نیز در پایان به خیر منتهی می‌شود. اما ممکن است انسان نسبت به پروردگار خود گمان بد کند و همین باعث شود فرجام نیک را از دست بدهد.

۱۴۲- خداوند ما را به خودمان وامگذار که ناتوان گردیم، و به مردم مسپار که ضایع شویم.

۱۴۳- اگر نفس انسان اسیر مدح و ستایش شد ترک اشتباهات برایش سخت می‌شود، زیرا نمی‌خواهد ستایشگران را از دست بدهد.

۱۴۴- انسان در مورد انتخاب بهترین پزشک برای بدن خود احتیاط به خرج می‌دهد، اما در مورد انتخاب سخنان علما برای دین خود سهل‌انگاری می‌کند. پی گرفتن رخصت‌های پزشکان باعث فساد بدن می‌شود و پی گرفتن رخصت‌های علما نیز منجر به فساد دین می‌شود.

۱۴۵- نخستین چیز حکومت‌ها که سرنگون می‌شود، هیبت آن است.

ماه جمادی الثانی (۲۹)

۱۴۶- توصیف احکام الهی به «قدیمی بودن» و «عدم سازگاری با زمانه» همان حجتی است که اهل جاهلیت در برابر پیامبران به زبان می‌آوردند:

﴿...حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوكَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ [الأنعام: ۲۵].

«...تا آنجا که وقتی نزد تو می‌آیند و با تو جدال می‌کنند، کافران می‌گویند این [قرآن] چیزی نیست جز افسانه‌های پیشینیان».

۱۴۷- اخلاق باعث بزرگ شدن اعمال می‌شود، هر چند کم باشد، و سوء اخلاق باعث فساد اعمال نیک می‌شود حتی اگر بزرگ باشد. در حدیث آمده که: «اخلاق بد عمل را فاسد می‌کند چنانکه سرکه باعث فساد عسل می‌شود» [صحیح الجامع].

۱۴۸- آزادی لجام گسیخته پیشرفت به سوی انسانیت نیست بلکه عقب‌گردی است به سوی حیوانیت، چرا که اعمال انسانی به سبب «خودداری» ستایش می‌شود نه با بی‌قیدی؛ و بی‌بند و باری و لجام گسیختگی نیازی به عقل ندارد، بلکه نیازمند تعطیل عقل و خرد است.

۱۴۹- کسی که از درد و رنج امت به درد نیاید از این امت نیست. زخم‌های امت آزمایشی است برای اعضای آن، و هر چه یک عضو به سبب

زخم آن کم‌تر درد بکشد از آن دورتر است. در حدیث آمده که: «مومنان مانند یک بدن هستند که اگر عضوی از اعضای آن به درد آید بقیه بدن نیز همدیگر را به مشارکت در آن [درد و رنج] فرا می‌خوانند».

۱۵۰- اینطور نیست که هر کس با زبان راست گوید در قلب خود نیز صادق باشد. «آزمایش» باعث می‌شود کسانی که تنها با عاطفه و احساسات سخن می‌گویند از کسانی که از روی عقیده سخن می‌گویند متمایز شوند:

﴿وَلَتَبْلُوَنَكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ الْمُجْهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّٰدِقِينَ وَنَبْلُوهُنَّ أَخْبَارَكُمْ﴾ [محمد: ۳۱].

«و بی‌شک شما را مورد آزمایش قرار خواهیم داد تا آنکه مجاهدان و صابران شما را بشناسیم و اخبار شما را بیازماییم».

ماه رجب (۱)

۱۵۱- غرب، حاکم گرداندن شریعت را «اسلام سیاسی» می‌نامد و با آن به مبارزه می‌پردازد، زیرا الله حکم را از آن خود می‌داند، و غرب خواهان رهبری برای خود است، و اعضای بدن امت سودی نخواهد داشت اگر سرش پیرو دیگران باشد.

۱۵۲- ایمان به خالق با نیکی به مخلوق کامل می‌شود. پیامبر خدا ﷺ می‌فرماید: «کامل‌ترین مومنان از نظر ایمان، بهترین آنان از نظر اخلاق است...» [ابوداود و ترمذی].

۱۵۳- کسی که دین الله را یاری نمی‌دهد نباید منتظر یاری الله باشد:

﴿...إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ...﴾ [محمد: ۷].

«...اگر الله را یاری دهید شما را یاری می‌کند...».

۱۵۴- در مورد فضیلت ماه رجب هیچ حدیثی از پیامبر ﷺ به ثبوت نرسیده، بنابراین مخصوص گرداندن آن به عبادت خاصی مانند نماز یا روزه مشروع نیست، اما رجب از ماه‌های حرام است و گناه در آن بزرگتر است:

﴿...فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ...﴾ [التوبة: ۳۶].

«...پس در این [ماه‌ها] به خود ستم نورزید...».

۱۵۵- کسی که تنها یک روز در سال به یاد مادرش می‌افتد حق او را نشناخته، و برای کسی که هر روز به مادرش نیکی می‌کند و پیوند خود را با او حفظ می‌کند یا به او هدیه می‌دهد، روز مادر معنی ندارد. روز مادر مخصوص کسانی است که حق مادر را به جا نمی‌آورند.

ماه رجب (۲)

۱۵۶- زیاده‌روی در انکار منکر به صورت پنهانی باعث زیاد شدن فساد علنی می‌شود، و زیاده‌روی در انکار منکر به صورت علنی باعث فساد پنهانی می‌شود. تنها «اعتدال» است که بیماری فسق و نفاق را درمان می‌کند.

۱۵۷- از بهترین اعمال روز جمعه درود فرستادن بر پیامبر ﷺ است، زیرا جمعه بهترین روزه‌ها، و او ﷺ بهترین پیامبران است.

۱۵۸- حق هر چه هم در ذات خود قوی باشد برای آنکه تاثیر بگذارد باید صاحبش نسبت به آن اطمینان داشته باشد. الله متعال [خطاب به موسی علیه السلام] می‌فرماید:

﴿...فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ...﴾ [الأعراف: ۱۴۵].

«... پس آن [الواح تورات] را محکم بگیر...».

و [خطاب به بنی اسرائیل] می‌فرماید:

﴿...خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ...﴾ [البقرة: ۶۳].

«...آنچه را به شما داده‌ایم محکم بگیرید...».

و [خطاب به یحیی رضی الله عنه] می‌فرماید:

﴿...خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ...﴾ [مریم: ۱۲].

«... کتاب را محکم بگیر...».

۱۵۹- یکی از لغزشگاه‌های علما هنگام اختلاف حکومت‌ها این است که هر عالمی به نام خداوند از حاکم خود حمایت کند و برای غیر الله از کتاب الله دلیل بیاورد، و حق همه امت را به یک شخص یا یک حکومت محدود نماید.

۱۶۰- حرام‌ترین مال، مالی است که عالم برای سکوت در برابر باطل می‌گیرد. چنین مالی از ربا حرام‌تر است زیرا ربا ستمی خاص است و سکوت در برابر ظلم، ستمی است فراگیر:

﴿سَمْعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَلُونَ لِلسُّحْتِ...﴾ [المائدة: ۴۲].

«پذیرا و شنوای دروغ هستند [و] بسیار مال حرام می‌خورند...».

ماه رجب (۳)

۱۶۱- بی‌شائبه‌ترین حقی که ممکن است انسان به آن معتقد شود هنگامی است که تک و تنها و بدون هیچ عامل موثری با خود فکر کند. همه این عوامل موثر هنگام مرگ از بین می‌روند:

﴿لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ

حَدِيدٌ﴾ [ق: ۲۲].

«بی‌شک از این [حال سخت مرگ] در غفلت بودی ولی [اکنون] ما پرده‌ات را از جلوی چشمانت برداشتیم و دیده‌ات امروز تیز است».

۱۶۲- ممکن است ستمگر با ستم در حق دیگران همه چیز را به دست آورد اما همه آنچه را با ستم بنا کرده است با دعای مظلوم از دست می‌دهد. رسول الله ﷺ می‌فرماید:

«الله ﷻ به ستمگر فرصت می‌دهد اما اگر او را گرفتار کرد دیگر رهایش نمی‌کند» [مسلم]

۱۶۳- هنگام بیان حق از دشمنی کسی نگریز که در دشمنی با الله گرفتار خواهی شد.

۱۶۴- هر کس با داشتن چیزی بر الله تکبر بورزد، الله با همین چیز او را مجازات خواهد کرد؛ فرعون با جریان رودها از زیر قصرهایش تکبر می‌ورزید:

﴿...وَهَلْذِهِ إِلَّا نَهْرٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِي...﴾ [الزخرف: ۵۱].

«... و این رودها از زیر [قصرهای] من در جریان است...».

بنابراین خداوند همان آب را بر رویش جاری کرد:

﴿...فَغَشِيَهُمْ مِّنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ﴾ [طه: ۷۸].

«... پس آنچه از دریا آنان را فرو پوشانید، فرو پوشانید».

۱۶۵- جلوه دادن حرام‌ها به صورت مباحات روشی است که ابلیس آن را با آدم آغاز کرد و نسل شیطان نیز پس از او از این روش پیروی می‌کنند:

﴿فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ

وَمُلْكٍ لَّا يَبْلَى ﴿۱۳۰﴾ [طه: ۱۲۰].

«پس شیطان او را به وسوسه انداخت و گفت: ای آدم آیا تو را به درخت

جاودانگی و ملکی که زایل نمی‌شود راهنمایی کنم؟»

ماه رجب (۴)

۱۶۶- بر پیشانی دجال کلمه «کافر» نوشته شده اما با این وجود پیروانی خواهد داشت که به دنبال «ایمان» هستند! چه رسد به کسی که در ظاهر پرچم حق به دست گرفته و در پنهان کمر به نابودی آن بسته است؟

۱۶۷- کاری که خداوند با ظالم می‌کند سخت‌تر از کاری است که ظالم با مظلوم می‌کند، زیرا خداوند همه ستم‌هایی که وی انجام داده را در یک روز جمع می‌کند [و او را به مجازات می‌رساند]. در اثر آمده که: «روز [مجازات] مظلوم بر ظالم، سخت‌تر از روز [ستم] ظالم بر مظلوم است».

۱۶۸- گناه دارای درد است و کار نیک دارای احساس انسی است که فقط مومن آن را احساس می‌کند. در حدیث آمده که رسول الله ﷺ فرمودند: «اگر گناهت باعث ناراحتی، و کار نیکت باعث خوشحالی‌ات شود مومن هستی» [صحیح الترغیب و الترهیب].

۱۶۹- فاصله میان سلامت و هلاکت تنها گذاشتن یک گام اشتباه است. اگر خداوند برای کسی اراده هلاکت کند او را از دیدن آن اشتباه کور می‌کند.

۱۷۰- مایوس شدن از رحمت خداوند پس از انجام یک گناه، از خود آن گناه بدتر است، زیرا رحمت الله گسترده‌تر از یاس و نومیدی است:

﴿...وَمَنْ يَقْتِظْ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ﴾ [الحجر: ۵۶].

«...و جز گمراهان چه کسی از رحمت پروردگارش نومید می‌شود؟».

ماه رجب (۵)

۱۷۱- انجام دادن گناه نزد الله آسان تر از متهم کردن بی گناهان است:

﴿وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا
وَإِثْمًا مُّبِينًا﴾ [النساء: ۱۱۲].

«و هر کس خطا یا گناهی مرتکب شود سپس آن را به بی گناهی نسبت دهد قطعاً بهتان و گناه آشکاری به دوش کشیده است.»

۱۷۲- نیکی به والدین یا بدرفتاری نسبت به آنان و امی است که خیلی زود بازپرداخت می شود و نوه‌ها به جای پدربزرگان آن را پرداخت می کنند. در اثر آمده که: «در حق والدین خود نیکی کنید تا فرزندانان به شما نیکی کنند.»

۱۷۳- هر رسالت حقی ناگزیر باید مورد تهمت و جوسازی اهل باطل قرار گیرد، اما همیشه دلایل آشکار قوی تر از شایعه‌هاست. جابر رضی الله عنه می گوید: «مُضْرِيَانِ وَ يَمِنِيَانِ بِهٖ هَر كَسْ كِه مِي خَوَاسْت بِهٖ مَكِه بَرُوْد مِي كَفْتَنْد: مَوَاطِب بَاش جَوَانِك قَرِيْش فَرِيْبِت نَدَهْد!».

۱۷۴- فتنه‌ها در راه حق قرار می گیرند تا رهروان صادق را از رهروان دروغگو جدا سازند:

﴿وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ
الْكٰذِبِينَ﴾ [العنكبوت: ۳].

«و بی شک کسانی که پیش از آنان بودند را مورد آزمایش قرار دادیم تا الله انانی را که راست گفته‌اند معلوم دارد و دروغگویان را [نیز] بداند.»

۱۷۵- اهل هوا و هوس هر چه بیشتر اندیشه کند بیشتر منحرف می‌شود و هر گاه دست از هوای نفس بردارد همان تفکر اندک نیز برایش کافی است:

﴿إِنَّهُ، فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿۱۸﴾ فَقَتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿۱۹﴾ ثُمَّ قَتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿۲۰﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿۲۱﴾﴾ [المدثر: ۱۸-۲۱].

«او اندیشید و سنجید (۱۸) کشته باد که چگونه سنجید (۱۹) سپس کشته باد! چگونه سنجید (۲۰) سپس نظر انداخت.».

ماه رجب (۶)

۱۷۶- اگر داری به‌سوی الله حرکت می‌کنی آدرس او را را تنها از خود او بخواه.

۱۷۷- کسی که توانایی یاری مظلوم را ندارد [حداقل] ظالم را ستایش نکند. زیرا کسانی که عادت به شنیدن ستایش بدون نصیحت دارند دست به ستمگری می‌زنند، چراکه ستایش [بدون نصیحت] باعث فراموشی و سرکشی انسان می‌شود.

۱۷۸- ممکن است خداوند کافر را به سبب عدالتش بالا ببرد و مسلمان را به سبب ستمگری‌اش پست کند.

۱۷۹- اثر اعمال نیک بر چهره انسان نمودار می‌شود:

﴿...تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ...﴾ [الحج: ۷۲].

«...در چهره کسانی که کفر ورزیده‌اند [اثر] منکر را تشخیص می‌دهی...».

﴿...سَيَمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ...﴾ [الفتح: ۲۹].

«...نشانه [مشخصه] آنان بر اثر سجود در چهره‌هایشان است...».

۱۸۰- حقوقی که اسلام برای حیوانات به رسمیت شناخته بزرگتر از حقوقی است که غرب برای انسان در نظر گرفته، اما عدالت در «شرقی» که اسلام را ضایع ساخته و «غربی» که مرز انسان و حیوان را از بین برده، گم شده است.

ماه رجب (۷)

۱۸۱- تقوا در قلب است؛ اما ممکن نیست قلب کسی در حال تپیدن باشد و دیگر اعضای بدنش مرده و بی حرکت باشند.

۱۸۲- آنکه ایمانش کم است وقتی از آوردن حجت و برهان ناتوان شود به تهمت و بهتان رو می‌آورد.

۱۸۳- انسان به اندازه جهلش نسبت به الله در برابر غیر الله ذلیل می‌شود. رسول الله ﷺ در پاسخ کسی که از الله خواسته بود نزد رسول الله ﷺ شفیع آنان شود [تا باران ببارد] فرمود: «وای بر تو! آیا می‌دانی الله چیست؟ شأن الله بس بزرگتر است...» [به روایت ابوداود].

۱۸۴- دعای هنگام رفاه، از جمله اسباب پذیرش دعا در هنگام سختی‌ها است؛ در حدیث روایت شده: «هر که دوست دارد الله در هنگام سختی‌ها و مصیبت‌ها دعایش را استجاب کند، در هنگام رفاه بسیار دعا کند» [علامه آلبنی در صحیح الجامع آن را حسن دانسته است].

۱۸۵- برخی از گناهکاران از روی هوای نفس اندیشه‌هایی را می‌پذیرند، زیرا فسق‌شان را توجیه می‌کند، و می‌خواهند از نام «فاسق» به نام «اندیشمند» بگریزند تا از سرزنش و عذاب وجدان در امان بمانند!

ماه رجب (۸)

۱۸۶- هر که به قطعیات دین احترام نمی‌گذارد، در امور اختلافی نیز حرفش مورد احترام نیست، زیرا وی اهل هوا و هوس است. او مانند کسی است که در می‌زند؛ اگر در را محترمانه برایش باز کردند که هیچ، وگرنه مجرمانه در را می‌شکند و وارد می‌شود.

۱۸۷- اکتفا به هم‌نشینی با بزرگان موجب تکبر می‌شود و هم‌نشینی با ضعیفان باعث تواضع است. در حدیث آمده که «پیامبر خدا ﷺ به نزد ضعیفان مسلمان می‌رفت و با آنان دیدار می‌کرد و به عیادت بیمارانشان می‌رفت و در تشییع جنازه آنان شرکت می‌کرد» [مستدرک حاکم؛ علامه البانی در صحیح الجامع آن را صحیح می‌داند].

۱۸۸- به اسلام افزوده می‌شود و از آن کم نمی‌شود، زیرا سنت خداوند چنین است که اگر یک نفر مرتد شود یک گروه جای او را بگیرند:

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ ۖ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ...﴾ [المائدة: ۵۴].

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید هر کس از شما که از دین خود برگردد به زودی الله گروهی را خواهد آورد که آنان را دوست دارد و آنان او را دوست دارند...».

۱۸۹- برای نصیحتگر لازم نیست اهل ستایش باشد زیرا وی مانند پزشک است و به مواضع بیماری می‌پردازد نه مواضع سلامتی.

۱۹۰- ممکن است منافقان از دین استفاده کنند، اما نه برای دوست داشتن آن بلکه برای ویران کردن آن از داخل:

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ﴾ [التوبة: ۱۰۷].

«و آن‌هایی که مسجدی اختیار کردند که مایه زیان و کفر و تفرقه میان مومنان و کمینگاهی است برای کسی که قبلا به جنگ با الله و پیامبرش پرداخته بود...».

ماه رجب (۹)

۱۹۱- خداوند بنده را دچار بلا می‌کند تا ضعفش را به یاد او بیاورد و اینکه اطرافیانش سودی برای او نخواهند داشت و اگر الله برایش اراده زیان داشته باشد نمی‌توانند آن زیان را از او باز دارند:

﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ...﴾ [یونس: ۱۰۷].

«و اگر الله به تو زبانی برساند آن را برطرف کننده‌ای جز او نیست...».

۱۹۲- فتنه امروز مردم با اندیشه‌ها، شبیه فتنه قریش با سنگ‌ها است؛ نقل را ترک گفتند و همه چیز را از عقل خواستند. ابورجاء می‌گوید: «ما سنگی را می‌پرستیدیم و همین که سنگ بهتری می‌یافتیم آن را دور می‌انداختیم».

۱۹۳- بسیار پیش می‌آید که انسان گمان می‌کند از مقدس سازی اشخاص آزاد شده، در حالی که به دام تقدیس هوای نفس خود افتاده است. او همچنان بنده است، فقط آفایش عوض شده.

۱۹۴- اگر در ملت یا حکومتی، ضعیف مورد اهانت قرار گیرد، آن ملت نیز در میان دیگر ملت‌ها مورد اهانت قرار خواهد گرفت؛ در حدیث آمده است:

«پاک نیست امتی که ضعیف در آن حقیق را نمی‌گیرد مگر با لکنت زبان» [به روایت ابن ماجه. آلبنی در صحیح ابن ماجه آن را صحیح دانسته]. زیرا جزا از جنس عمل است.

۱۹۵- یکی از اسباب رزق و روزی، یاری دادن ضعیفِ مظلوم، بر قوی ظالم است؛ رسول الله ﷺ می‌فرماید: «و آیا جز به سبب ضعیفانتان یاری می‌شوید و روزی داده می‌شوید؟» [بخاری].

ماه رجب (۱۰)

۱۹۶- شاید انسان اذکار خود را بخواند و برای محافظت از خود دعا کند، اما سودی برایش نداشته باشد و باز هم دچار زیان شود، چرا که آن دعا و ذکر را بدون یقین و شناخت معنای آن خوانده است. در حدیث آمده که رسول الله ﷺ [درباره دعای سید الاستغفار] فرمود: «... هر کس آن را از روی یقین بگوید...» [بخاری]

۱۹۷- هر کس از خداوند در دعای خود طلب دنیا نمود پیش از درخواست خود استغفار و توبه کند، زیرا گناهان باعث عدم اجابت دعا یا تاخیر آن می‌شود. سلیمان عليه السلام پیش از درخواست ملک، از خداوند آمرزش خواست:

﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي...﴾ [ص: ۳۵].
 «... پروردگارا مرا ببامرز و به من ملکی ارزانی دار که پس از من سزاوار هیچکس نباشد...».

۱۹۸- حرام را وارد حلال می‌کنند، و اگر مصلحان کارشان را انکار کنند می‌گویند: دارند حلال را حرام می‌کنند!

۱۹۹- عدم صبر در برابر بلاهای راه حق از بیشترین دلایل تغییر و عقب گرد است. عمر بن الخطاب می‌فرماید: «آنان گروهی بودند که الله را شناختند، سپس به سبب بلایی که دچار آن شدند به کفر بازگشتند».

۲۰۰- خداوند دنیا را فریبنده و سرگرم کننده قرار داده تا ببیند کدام یک از مردم حق پروردگار را بر شهوت نفس خود مقدم می‌دارد:

﴿إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِيَبْلُوهُمْ أَئِيَّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ [الكهف: ۷].

«ما آنچه را بر روی زمین است زینتی برای آن قرار دادیم، تا آنان را بیازماییم که کدام یک از ایشان نیکوکارترند».

ماه رجب (۱۱)

۲۰۱- خداوند متکبران را به خود نزدیک نمی‌کند و هر چه تکبر شخص بیشتر باشد، بیشتر از الله دور خواهد شد:

﴿قَالَ فَأَهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّٰلِحِينَ﴾ [الأعراف: ۱۳].

«فرمود: از آن [جایگاه] پایین بیا؛ تو را نرسد که در این [جایگاه] تکبر بورزی، پس بیرون رو، که تو از جمله خوارانی».

۲۰۲- کسی که به میل و دلخواه مردم می‌نویسد، با تغییر آن‌ها تغییر خواهد کرد، اما آنکه با قلم خود چیزی می‌نویسد که الله آن را دوست دارد، ثابت و پایدار خواهد ماند، زیرا الله حق است و تغییر نمی‌کند.

۲۰۳- امنیت و آرزو باعث سرکشی و فراموشکاری انسان می‌شوند؛ به همین سبب خداوند امنیت انسان را با ترس، و آرزوهای دور و دراز او را با بیماری از او می‌گیرد، تا به خود باز آید و به سرکشی و ستمگری خود ادامه ندهد.

۲۰۴- والدین به سبب فرزندان، و فرزندان به سبب والدین خود، روزی داده می‌شوند، و این برکتی است متبادل:

﴿مَنْ نَزَّرْنَاكُمْ وَإِيَّاهُمْ﴾ [الأنعام: ۱۵۱].

«ما شما و آن‌ها را روزی می‌دهیم».

﴿مَنْ نَزَّرْنَاكُمْ وَإِيَّاكُمْ﴾ [الإسراء: ۳۱] ۱

«ما آن‌ها و شما را روزی می‌دهیم».

۲۰۵- یکی از سخت‌ترین انواع مجازات، مجازات به واسطه نعمت است. صاحبش به واسطه آن عذاب می‌شود اما دوست ندارد آن را ترک کند، تا رنج و عذابش همچنان ادامه یابد:

﴿وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي

الدُّنْيَا...﴾ [التوبة: ۸۵].

«و اموال و فرزندانشان تو را به شگفتی نیاورد، جز این نیست که الله می‌خواهد آنان را در دنیا به وسیله آن عذاب کند...».

ماه رجب (۱۲)

۲۰۶- هنگامی که اهل فساد از دستیابی به حرام عاجز بمانند، با حيله و نیرنگ، به اسم حلال آن را انجام می‌دهند؛ در حالی که ارتکاب حرام به نام حرام، نزد الله آسانتر از ارتکاب آن و حلال دانستن آن است!

۲۰۷- یکی از اشتباهات دعوتگران محدود کردن اسلام به آداب و رفتار، و ترک توحید و حلال و حرام است. اگر پیامبر ﷺ نیز به همین چیزی که این‌ها می‌گویند اکتفا کرده بود، بی‌شک اولین کسی که به او ایمان می‌آورد، ابولهب بود.

۲۰۸- صبر و نماز و استغفار و تسبیح، از بزرگترین عواملی است که بر پایداری بر حق یاری می‌دهد:

﴿فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَسْتَغْفِرْ لِدُنْيِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَرِ﴾ [غافر: ۵۵].

«پس صبر کن که وعده الله حق است، و برای گناهت آمرزش بخواه و به ستایش پروردگارت، شامگاهان و صبحگاهان تسبیح گوی.»

۲۰۹- دعوت پیامبر ﷺ را ارتجاعی و «افسانه‌های پیشینیان» نامیدند. گفتند: با مرگ او دعوتش هم خواهد مرد و او را «ابتر» نامیدند. اما آنان مردند و دینشان هم مرد، و یاد محمد و دین او باقی ماند.

۲۱۰- بهترین ذکر، ذکری است که همراه با تفکر در آفریدگان الله و نشانه‌های او باشد:

﴿...الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ [آل عمران: ۱۹۱].

«...آنانی که الله را ایستاده و نشسته و بر پهلو خوابیده ذکر می‌کنند و در آفرینش آسمان‌ها و زمین می‌اندیشند.»

ماه رجب (۱۳)

۲۱۱- برای رسیدن به هر چیزی راه‌هایی وجود دارد، بعضی از این راه‌ها مختصر است و کوتاه، و برخی دیگر طولانی و خسته کننده و برخی دیگر اشتباه است و باعث هلاکت. مختصرترین راه برای رسیدن به الله و بی‌خطرترین آن‌ها، کتاب خدا و سنت فرستاده او، بر اساس فهم یاران اوست.

۲۱۲- وحی نوری است پرفروغ و روشنگر؛ هر که پشت سر آن حرکت کند می‌بیند و راه می‌یابد، و هر که با آن روبرو شود می‌سوزد و کور می‌شود.

۲۱۳- خداوند ما را از ناسزا گفتن به خدایان سنگی نهی نموده، اما آن‌ها به سرور انسان‌ها ناسزا می‌گویند؛ اسلام دینی است که مردم را به نبرد با دلیل و برهان دعوت می‌کند، اما آن‌ها عقل مرد مرا به تسویه حساب‌ها و انتقام‌ها مشغول داشته‌اند تا از دلیل و حجت غافل بمانند.

۲۱۴- ثابت نشده که اسراء و معراج در ماه رجب رخ داده است و هیچ روایت صحیحی در تعیین سال و ماه و روز آن نه از رسول الله ﷺ و نه از اصحاب وی موجود نیست.

۲۱۵- خداوند آرای شاذ را خلق نموده چنانکه سموم را خلق کرده است. آزادی آرای شاذ مانند آزادی خوردن سم است. خداوند خیر و شر را برای آزمایش آفریده نه برای انتخاب [کردن یا نکردن].

ماه رجب (۱۴)

۲۱۶- خوشبختی در عبادت است؛ غیر از آن لذتهایی زائل.

۲۱۷- اگر می‌دانی ستمگر هستی با طرف مقابل درگیر نشو، چرا که در اگر در دنیا پیروز شدی در آخرت رسوا خواهی شد.

۲۱۸- الله متعال خطاب به پیامبرش می‌فرماید:

﴿فَأَسْتَقِمَّ كَمَا أَمَرْتُ...﴾ [هود: ۱۱۲].

«پس همانطور که دستور یافته‌ای پایداری کن...».

او ﷺ باید آنطور که دستور یافته ایستادگی کند نه آنطور که خود می‌خواهد، و اگر کسی اجازه داشت بر اساس دلخواه خود پایداری کند، کسی جز محمد ﷺ نبود.

۲۱۹- بزرگ‌ترین اوقات تسبیح، صبح است که هنگام آمادگی انسان است تا از الله برای کارهای خود یاری بخواهد، و هنگام شام از روی تسلیم به او:

﴿فَسُبِّحَنَّ اللَّهُ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ﴾ [الروم: ۱۷].

«پس هنگام سحرگاهان و شامگاهان به تسبیح الله بپردازید».

۲۲۰- ذلت امت به سبب دوری آنان از دینشان است، چرا که الله، مطیع را هر چند ضعیف باشد عزت می‌دهد، و عاصی [نافرمان] را هر چند قوی باشد ذلیل می‌کند:

﴿ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ ... بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ﴾ [آل عمران:

۱۱۲].

«بر آنان خواری و ذلت مقرر شده است ... [این عقوبت] به سبب آن بود که نافرمانی کردند و از حد در می‌گذشتند».

ماه رجب (۱۵)

۲۲۱- تا وقتی که به خودِ الله یقین ندارند، نخواهند توانست سودمند بودن تطبیق شریعتِ الله را درک کنند! زیرا هیچکس نمی‌تواند قانون و شریعت کسی را که به علم و حکمت او یقین ندارد، عملی سازد:

﴿...وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾ [المائدة: ۵۰].

«...و برای کسانی که یقین دارند، حکم چه کسی بهتر از الله است؟»

۲۲۲- منافقان کمتر از دیگران عبرت می‌گیرند، زیرا بیش از همه در

برابر حق تکبر می‌ورزند:

﴿أُولَٰئِكَ يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا

هُمْ يَذَّكَّرُونَ﴾ [التوبة: ۱۲۶].

«آیا نمی بینند که آنان در هر سال یک یا دو بار مورد فتنه (آزمایش) قرار می گیرند، سپس باز هم توبه نمی کنند و عبرت نمی گیرند؟».

۲۲۳- اجابت دعای مظلوم حتمی است، اما [الزاما] فوری نیست. الله متعال در حدیث قدسی می فرماید: «قسم به عزتم بی شک تو را یاری خواهم داد اگر چه پس از مدتی باشد» [آلبانی در صحیح ترمذی آن را صحیح دانسته است]. این مهلت را نه ظالم و نه مظلوم، بلکه الله مقدر می کند.

۲۲۴- کسی در کار خود به سوی حق توفیق نمی یابد، مگر آنکه در قلب خود با الله راستی پیشه کند:

﴿...فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ﴾ [محمد: ۲۱].

«... پس اگر با الله راست [دل] باشند قطعاً به خیر آنها خواهد بود».

۲۲۵- اگر قرار باشد انسان به چیزی جز آنکه خودش می پسندد ایمان نیاورد، و اگر تنها عقل خودش را کافی بداند، در این صورت فایده فرستادن پیامبران و نزول کتابها چیست؟

ماه رجب (۱۶)

۲۲۶- یکی از بزرگترین عوامل نزدیکی به خداوند، فروتنی در برابر الله، هنگام خلوت است.

۲۲۷- منکر علنی منتشر شده باید به صورت علنی و بدون تجاوز و زیاده روی انکار شود، زیرا حفظ مقام دین مهمتر از حفظ مقام و منزلت مردم است.

۲۲۸- همه امتها در آغاز، دعوت پیامبران خود را «افساد» نامیدند و خود آنان را «مفسد» نام نهادند. وقتی مخالفان فاسدند انتظار نداشته باشد تو را «مصلح» بنامند!

۲۲۹- عزت از آن الله است، و جز با طاعتِ الله به دست نمی‌آید:

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ...﴾ [فاطر: ۱۰].

«هر که خواهان عزت [و سربلندی] است پس [بداند] که عزت همه‌اش از آن الله است. گفتار پاکیزه به سوی او بالا می‌رود، و عمل نیک را بلندمرتبه می‌گرداند...».

۲۳۰- انسان بیشتر به سبب نیت بدش دچار شر و بدی می‌شود تا سوء تدبیرش. الله متعال در حدیث قدسی می‌فرماید: «من نزد گمانی هستم که بنده‌ام نسبت به من دارد؛ اگر به من گمان خیر نمود، خیر از آن اوست و اگر گمان بد کرد، برایش بدی خواهد بود» [علامه آلبنی در صحیح الجامع و صحیح الترغیب و الترهیب آن را صحیح دانسته است].

ماه رجب (۱۷)

۲۳۱- همان اعمالِ نیکی که باعث بهشتی شدن انسان می‌شود، اگر آن را از روی ریا برای غیر الله انجام دهد، او را جهنمی خواهد کرد.

۲۳۲- هر چه محبتِ ستایشِ مردم در قلب انسان بیشتر شود، به همان اندازه اخلاص او کم می‌شود.

۲۳۳- محبتی که مردم نسبت به کسی دارند، توسط خداوند از آسمان نازل شده، و مردم زمین نمی‌توانند آن را به زور به وجود بیاورند. در حدیث آمده که در آسمان ندا زده می‌شود: «همانا الله فلانی را دوست دارد، پس او را دوست بدارید» [بخاری].

۲۳۴- عبادتِ پنهانی از جمله عوامل پایداری هنگام مصیبت‌ها و فتنه‌ها است، و ریسمانی است محکم میان بنده و پروردگار.

پیامبر ﷺ می‌فرماید: «هر که از شما می‌تواند عمل صالح پنهانی داشته باشد، چنین کند» [السلسلة الصحيحة].

۲۳۵- بهترین حیاء، حیای زنان است، تا جایی که حیای بهترین پیامبران ﷺ را با حیای زنان مثال زده‌اند:

«پیامبر ﷺ بیش از دوشیزه‌ای که در پرده‌اش بود، حیا داشت» [بخاری و مسلم].

ماه رجب (۱۸)

۲۳۶- کتمان حق هنگامی که مردم به آن نیاز دارند، از بزرگترین انواع ظلم است و حکم کسی که حق را کتمان کند مانند کسی است که باطل گفته باشد:

﴿...وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَدَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ...﴾ [البقرة: ۱۴۰].

«...و چه کسی ستمگرتر از کسی است که شهادتی از الله را نزد خود پوشیده دارد؟...».

۲۳۷- ثابت نشده که عمر رضی الله عنه در دوران جاهلیت دختر خود را زنده به گور کرده باشد و این داستان هیچ اصلی ندارد. دختر وی حفصه در دوران جاهلیت به دنیا آمد، اما با این وجود زنده ماند و سپس رسول الله صلی الله علیه و آله در مدینه با وی ازدواج نمود.

۲۳۸- وقتی مال انسان بسیار باشد، آرزو و امیدش هم بیشتر می‌شود و گمان می‌کند با ثروتش ماندگارتر خواهد شد، غافل از اینکه خداوند عمر ثروتمند را به خاطر ثروتش طولانی‌تر نمی‌کند و عمر فقیر را به سبب فقرش کوتاه‌تر نمی‌کند:

﴿يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ﴾ [الهمزة: ۳].

«گمان می‌کند که مالش او را جاودان ساخته است».

۲۳۹- استقامت باعث در امان ماندن بنده از عوارضِ مرگِ ناگهانی است، زیرا در این صورت همیشه و در همه حال آماده مرگ خواهد بود، چرا که انسان نمی‌داند قیامتش کی برپا می‌شود. الله متعال خطاب به پیامبرش می‌فرماید:

﴿فَاسْتَقِمَّ كَمَا أَمَرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ...﴾ [هود: ۱۱۲].

«پس همانطور که دستور یافته‌ای استقامت کن و هرکه با تو توبه کرده [نیز چنین کند]».

۲۴۰- نزدیک‌ترین مردم به الله، کسی است که بیشتر یاد او را به جای آورد. خداوند متعال می‌فرماید:

﴿فَأَذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ...﴾ [البقرة: ۱۵۲].

«پس مرا یاد کنید تا شما را یاد کنم».

و در حدیث قدسی می‌فرماید: «من با بنده‌ام هستم، هنگامی که مرا یاد کند و لب‌هایش به [یاد] من بجنبند».

ماه رجب (۱۹)

۲۴۱- انسان در زندگی‌اش به خوشبختی با دوام دست نخواهد یافت، مگر با طاعات:

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّاهُ حَيَاةً طَيِّبَةً...﴾ [النحل: ۹۷].

«هر کس از مرد یا زن عمل صالح انجام دهد و مؤمن باشد، قطعاً او را با زندگی پاکیزه‌ای حیات [حقیقی] بخشیم».

۲۴۲- خود را درگیر فهماندن حق به کسانی مکن که تا آن را به چشم نبینند، نمی‌پذیرند. در مورد آنچه نمی‌توانی در تاریکی وصفش کنی، بگذار خورشید بر آن طلوع کند و مردم خود آن را ببینند.

۲۴۳- سعی نکن کسی را که مورد تهمت قرار گرفته نزد کسی که اصلا از تهمت اطلاعی ندارد تبرئه کنی، زیرا با این کار تهمت را به کسانی که آن را نشنیده‌اند می‌رسانی و مرتکب گناه انتشار آن می‌شوی، در حالی که قصدت دفاع از آبروی او بود!

۲۴۴- برای کسی که مدتی طولانی در تاریکی زندگی کرده است، دیدن نور سخت است، و برای کسی که مدت زیادی نشسته، ایستادن دشوار است، و هر که مدتی طولانی در ذلت زندگی کند، عزت را سخت خواهد یافت.

۲۴۵- وقتی بلا به اوج خود برسد، یعنی فرج و تمکین نزدیک است؛ زیرا خداوند کسی را بر حق قدرت نمی‌دهد مگر آنکه او را از گناهانش سبک کند، چرا که گناه سنگین است و صاحب خود را حتی اگر بالا رود، سرنگون می‌کند.

ماه رجب (۲۰)

۲۴۶- فساد سخنان، بذرِ فساد اعمال است، چرا که فساد به صورت سخن آغاز می‌شود، سپس به فعل تبدیل می‌شود. بنابراین باید پیش از به ثمر نشستن بذره‌های بدی، با آن به مبارزه پرداخت.

۲۴۷- شومی منکرات حتی به کسانی که از آن دور هستند می‌رسد، اگر به آن راضی باشند. پیامبر ﷺ می‌فرماید: «اگر در زمین گناه صورت گیرد، کسی از آن غایب بوده اما بدان راضی است مانند کسی است که شاهد آن بوده است» [صحیح الجامع].

۲۴۸- کسی که به باطل فتوا دهد یا سخن باطلی به مردم برساند توبه‌اش پذیرفته نمی‌شود مگر آنکه حق را برای کسانی که گمراهشان کرده است، آشکار نماید. الله متعال [درباره توبه چنین کسانی] می‌فرماید:

﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا...﴾ [البقرة: ۱۶۰].

«مگر کسانی که توبه کردند و اصلاح پیشه نمودند و [حقیقت را] آشکار کردند...».

۲۴۹- قرآن نور است. هر که راه هدایت را به واسطه آن نیافت حتما بر عقلش پوششی است، مانند نور خورشید که هر که چشمانش را ببوشاند از آن سودی نمی برد:

﴿...وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا﴾ [النساء: ۱۷۴].

«...و به سوی شما نوری آشکار نازل نمودیم».

۲۵۰- دشمنی اهل باطل با تو الزاما به معنای آن نیست که تو کاملا بر حق هستی، بلکه نشانگر این است که در باطل شبیه آن ها نیستی، چرا که حق به ذات خود شناخته می شود نه به مجرد دشمنی با آن.

ماه رجب (۲۱)

۲۵۱- خداوند سرزمینی از سرزمین های مسلمان را مورد ابتلا قرار می دهد تا اسلام دیگر سرزمین ها را آزمایش کند که زنده است یا نه. چرا که امت مانند یک بدن است؛ اگر عضوی از آن برای عضوی دیگر به درد نیاید یا تخدیر شده یا مرده است.

۲۵۲- خداوند مومن را مورد ابتلا قرار می دهد، اما او را خوار و ذلیل نمی کند مگر به سبب گناه. بنابراین هر که خود را ذلیل می بیند در پی گناه خود باشد.

در حدیث آمده که رسول الله ﷺ فرمود: «خداوند ذلت و پستی را برای کسی قرار داده که از امر من سرپیچی کند» [مسند امام احمد. علامه احمد

شاکر سند آن را صحیح دانسته و آلبانی در صحیح الجامع آن را صحیح دانسته است].

۲۵۳- دجال که بزرگ‌ترین فتنه روی زمین است در شام نابود می‌شود، چه رسد به دجالانِ کوچک‌تر از او؛ رسول الله ﷺ می‌فرماید: «مسیح دجال از سوی مشرق به قصد مدینه می‌آید، تا آنکه پشت احد توقف می‌کند، پس فرشتگان روی او را به سوی شام می‌گردانند و آنجا به هلاکت می‌رسد» [مسلم].

۲۵۴- همه فتنه‌هایی که در امت‌ها رخ می‌دهد و درگیری میان گروه‌ها به سبب ترکِ پذیرش حکم خداوند است. رسول الله ﷺ می‌فرماید: «اگر رهبران‌شان به کتاب الله حکم نمایند و از آنچه خداوند نازل نموده قسمت‌هایی را برگزینند [نه همه آن را]، خداوند دشمنی‌شان را میان خودشان قرار خواهد داد» [ابن ماجه]. علامه آلبانی در صحیح ابن ماجه آن را حسن دانسته است].

۲۵۵- اهل فساد برای به دست آوردن منفعت، دنیای خود را با هم معامله می‌کنند و از مصلحان انتظار دارند که دین خود را در بازار دنیایی آنان بفروشند؛ اما فراموش کرده‌اند که دین در بازار دنیا فروخته نمی‌شود.

ماه رجب (۲۲)

۲۵۶- منافق کسی را که به او چیزی دهد ستایش می‌کند، حتی اگر به ناحق باشد، و کسی که چیزی را از او باز دارد نکوهش می‌کند، حتی اگر به حق باشد:

﴿وَمِنْهُمْ مَّنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا

مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ ﴿۵۸﴾ [التوبة: ۵۸].

«و برخی از آنان در [تقسیم] صدقات بر تو خرده می‌گیرند؛ پس اگر از آن [اموال] به ایشان داده شود راضی می‌شوند و اگر از آن به ایشان داده نشود بناگاه به خشم می‌آیند».

۲۵۷- عبادت پنهانی بهتر از عبادت علنی است. به همین سبب نماز وتر که تنها یک رکعت است بهترین نماز نافله است، زیرا پایان نماز شب و مخفی‌ترین بخش آن است، و هر چه دیرتر خوانده شود بهتر است.

۲۵۸- حسود بیش از آنکه به طرف مقابل زیان بزند به او سود می‌رساند، و با بدگویی از او باعث مشهور شدنش می‌شود؛ در نتیجه مردم [از روی کنجکاو] در پی او می‌افتند و جز نیکی از او نمی‌بینند. بیشتر عرب، پیامبر ﷺ را از تبلیغات منفی قریش شناختند و در جستجوی او برآمدند و پیرو او شدند.

۲۵۹- علما امت را از درون حفظ می‌کنند و مجاهدان از بیرون. اگر حامیان امت همدیگر را نادیده بگیرند دشمن به امت نفوذ کرده و میان آنان کینه و دشمنی به وجود می‌آورد.

۲۶۰- ممنوعیت‌هایی که ماده‌گرایان برای ایجاد نظم در زندگی مردم قرار داده‌اند بارها بیش از چیزهایی است که خداوند برای صلاح دین و دنیا حرام کرده است. این همه ممنوعیت را تمدن می‌نامند و چند حرام اندک را تندروی و سخت‌گیری.

ماه رجب (۲۳)

۲۶۱- ترس، باعث پیروی دیگران نمی‌شود و تنها «نفاق» و دورویی را به جود می‌آورد، و هر گاه عنصر ترس از میان برود دشمنی‌ها نمایان می‌شود. صادق کسی است که تو را هنگام قدرت نصیحت کند و هنگام ضعف دستت را بگیرد.

۲۶۲- درون، ترازوی بیرون است؛ بنابراین هرکه درون خود را اصلاح کند عمل ظاهرش نیز اصلاح می‌شود و هرکه درونش فاسد باشد هیچ خیری از او برنمی‌آید مگر از روی نفاق.

۲۶۳- هر کسی اجازه دارد نظر خود را بگوید، اما هنگامی که حکم خداوند به میان آمد کسی نظری ندارد، چرا که خداوند به پیامبر خود امر نموده تا بر اساس آنچه خداوند به او نمایان ساخته حکم کند نه بر اساس رای و نظر خودش:

﴿...لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ...﴾ [النساء: ۱۰۵].

«... تا میان مردم بر اساس آنچه الله به تو نمایان ساخته حکم نمایی...».

۲۶۴- کسی که کنار حدود خداوند متوقف نمی‌شود به حد و حدود تو نیز توجهی نخواهد کرد، بنابراین خود را از کسی که ترس الله ندارد در امان بدان.

۲۶۵- اگر باطل را بدون هیچ تزئین و زیباسازی به عقل مردم عرضه کنند هیچ‌کس آن را نمی‌پذیرد، اما [مشکل این است که] آن را آرایش می‌کنند تا مورد قبول واقع شود.

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيْطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا...﴾ [الأنعام: ۱۱۲].

«بدین‌گونه برای هر پیامبری دشمنی از شیطان‌های انس و جن بر گماشتیم؛ بعضی از آن‌ها به بعضی برای فریب [یکدیگر] سخنان آراسته القا می‌کنند...».

ماه رجب (۲۴)

۲۶۶- عائشه رضی الله عنها به سبب حیای بسیاری که داشت از اینکه مردم در قیامت لخت محشور می‌شوند تعجب کرد؛ اما امروزه کسانی درباره حوران بهشت می‌پرسند که آیا به کسانی جز همسران خود نیز توجه می‌کنند؟ همه آخرت را با دنیای خودشان مقایسه می‌کنند!

۲۶۷- بسیار پیش می‌آید کسانی که قصد انکار منکر را دارند خود باعث انتشار آن می‌شوند. به برخی از منکرات نباید هیچ اشاره‌ای کرد تا دیگران از آن باخبر نشوند.

۲۶۸- ستمگران به «دروغ»، دلسوزان را به بدی‌ها متهم می‌کنند و به «راستی» خود آن را انجام می‌دهند. فرعون موسی علیه السلام را به جادوگری متهم کرد سپس خود علیه موسی از جادو استفاده کرد!

۲۶۹- همانقدر که انسان به پایین دست خود تواضع کند، بالادست او نیز برای وی فروتنی خواهد کرد. همینطور در مورد تکبر؛ هر چه بیشتر بر زیردستان خود تکبر ورزد به همان اندازه مافوقش بر او تکبر خواهد ورزید، و این قصاص و عدالتی است آزموده شده.

۲۷۰- همانطور که طاعت‌های پنهانی با ارزش‌تر است، گناهان پنهانی نیز خطرناک‌تر است. زیرا اگر در تنهایی از کسی پروا نداشته باشی، در میان جمع نیز او را اطاعت نخواهی کرد مگر از روی نفاق؛ پروردگاری که در تنهایی تو هست، همان پروردگاری است که در جمع شاهد توست.

ماه رجب (۲۵)

۲۷۱- بدترین نوع حسد آن است که بدی‌های دیگران را بازگو کنی تا عیب خود را بپوشانی، و پاک‌ترین قلب، قلب کسی است که از اشتباهات مردم غمگین می‌شود حتی اگر خود مرتکب آن شود.

۲۷۲- یکی از نشانه‌های عدم توفیق بنده از سوی خداوند، این است که او را از سنگی در بنای امت، به سنگی در جلوی راه صادقان تبدیل کند.

۲۷۳- هیچ حکومتی روی قدرت را نخواهد دید مگر با دو مساله: توجه به دشمن خارجی و از بین بردن اختلافات داخلی:

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ...﴾

[الفتح: ۲۹].

«محمد فرستاده الله است و کسانی که با اویند بر کافران سخت‌گیر [و] با همدیگر مهربانند...».

۲۷۴- از نشانه‌های منافقان، یکی بودن اهدافشان با اهداف یهود و نصاری است:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ

الْكِتَابِ...﴾ [الحشر: ۱۱].

«آیا کسانی که به نفاق برخاستند را ندیدی که به برادران کافر اهل کتاب خود می‌گفتند...».

۲۷۵- اگر مردم نمازها را به درستی به پا می‌داشتند، نیازی به انکار بسیاری از منکرات توسط مصلحان نبود:

﴿...وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ...﴾

[العنکبوت: ۴۵].

«...و نماز را به پا دار؛ همانا نماز از کار زشت و ناپسند باز می‌دارد...».

ماه رجب (۲۶)

۲۷۶- اگر مصلح مورد ابتلا و آزمایش قرار نگیرد، بر راه پیامبران نیست:

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرَفَ الْقَوْلِ غُرُورًا...﴾ [الأنعام: ۱۱۲].

«بدین گونه برای هر پیامبری دشمنی از شیطان‌های انس و جن بر گماشتیم؛ بعضی از آن‌ها به بعضی برای فریب [یکدیگر] سخنان آراسته القا می‌کنند...».

۲۷۷- هر چه طاعت انسان برای الله بیشتر شود، به همان اندازه عزت و سربلندی‌اش افزون می‌شود، و هر چه بیشتر مرتکب گناه شود، بیشتر خوار و ذلیل می‌شود:

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ...﴾ [فاطر: ۱۰].

«هر که خواهان سربلندی است، عزت همه‌اش از آن الله است. سخنان پاک به سوی او بالا می‌رود و عمل صالح را رفعت می‌بخشد...».

۲۷۸- بسیار پیش می‌آید که اسباب قدرت فراهم می‌شود اما عزت به دست نمی‌آید، زیرا انسان به جای توکل بر الله، بر اسباب توکل کرده است، و هر که بر الله توکل کند، خداوند او را بی‌نیاز می‌سازد:

﴿...وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ...﴾ [الطلاق: ۳].

«...و هر که بر الله توکل کند، او برای وی بس است...».

۲۷۹- اگر محبت و وفای به وطن مهم‌تر از دین بود، هرگز پیامبر خدا ﷺ مکه را که محبوب‌ترین سرزمین نزد خداوند است، ترک نمی‌کرد.

۲۸۰- آزادی شخصی، انجام علنی گناه را توجیه نمی‌کند، زیرا امت مانند یک کشتی است؛ اینکه یک مفسد خودش را از این کشتی پایین

بیندازد سبک‌تر از این است که آن را سوراخ کند. گناه کوچکِ علنی بدتر از گناه بزرگِ پنهانی است.

ماه رجب (۲۷)

۲۸۱- بزرگ‌ترین عاملِ پاک‌سازیِ درون، یاد کردنِ بسیارِ الله، و نماز خواندنِ بسیار است:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ﴿١٥﴾﴾ [الأعلى: ۱۴-۱۵].

«رستگار شد آن کس که خود را پاک گردانید (۱۴) و نام پروردگارش را یاد کرد و نماز گزارد».

۲۸۲- ممکن است خداوند کسی را که بسیار گناه می‌کند پوشیده دارد، اما کسی را که کم گناه کرده است رسوا کند. زیرا شخص اول عیب مردم را پوشانده و خداوند نیز او را پوشانده است، و شخص دوم مردم را رسوا کرده و خداوند نیز همان عیب اندک او را برملا ساخته است.

۲۸۳- قرآن باعث یکی شدن دل‌ها می‌شود نه تفرقه و اختلاف، اما اگر قلب‌ها در مورد آن دچار تفرقه شد حتماً به سبب جهل و هوای نفس است. رسول الله ﷺ می‌فرماید: «تا وقتی که دل‌هایتان یکی است قرآن بخوانید، پس هرگاه دچار اختلاف شدید، برخیزید» [بخاری].

۲۸۴- کسی از ریا رنج نمی‌برد مگر به سبب آنکه عبادت پنهانی‌اش کم است.

۲۸۵- تدبّر قرآن باعث ثباتِ قلب و درست‌یِ رای و در امان ماندن از هوای نفس است:

﴿... كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ...﴾ [الفرقان: ۳۲].

«[قرآن را] اینگونه [نازل کردیم] تا قلبت را به واسطه آن استوار گردانیم».

ماه رجب (۲۸)

۲۸۶- خداوند در قرآن «نفس» را نکوهیده و «عقل» را ستایش کرده است. زیرا همیشه بلای عقل‌ها به سبب هوای نفس است. در واقع نفس، آرای انسان را آلوده خواسته‌های خود می‌کند و او را به گمراهی می‌کشاند:

﴿...إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ...﴾ [یوسف: ۵۳].

«...چرا که نفس قطعاً به بدی امر می‌کند...».

۲۸۷- نفس توانایی تشخیص میزان بدی گناهان را ندارد، زیرا ممکن است گناهی بس بزرگ را کوچک شمرده و خود را اهل تسامح و مدارا به حساب آورد و مخالفان را تندرو و خشک؛ انس بن مالک رضی الله عنه [خطاب به تابعین] می‌گوید: «شما کارهایی را انجام می‌دهید که به گمان خودتان باریک‌تر از مو هست، اما ما در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آن را باعث هلاکت می‌دانستیم».

۲۸۸- عاقل به حرف مردم درباره دیگران گوش نمی‌سپارد زیرا سینه انسان تنگ‌تر از آن است که کینه مردم را تحمل کند. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید: «کسی درباره کسی دیگر از یارانم چیزی به من نرساند چرا که دوست دارم با سینه‌ای سالم [از کینه] به نزد شما بیایم» [مسند احمد]. علامه احمد شاکر آن را حسن می‌داند.

۲۸۹- اگر حاکمان با یکدیگر اختلاف نمودند سعی نکن با بیان اشتباهات یکی از آن‌ها نزد دیگری، او را برای پیروزی بر رقیبش یاری دهی، بلکه پلی باش برای رسیدن حق به همه آن‌ها.

۲۹۰- ماده تنها اندیشه ماده‌گرایان را می‌سازد، نه عقیده ربانیان را. ابوبکر همه مالش را برای یاری پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم انفاق می‌کرد، اما منافقان،

[برعکس او] اگر به آن‌ها چیزی می‌رسید خشنود می‌شدند و اگر بهره‌ای نمی‌بردند، کفر می‌ورزیدند.

ماه رجب (۲۹)

۲۹۱- وسطیتی که در قرآن آمده یعنی:

﴿فَأَسْتَقِمَّ كَمَا أَمَرْتُ...﴾ [هود: ۱۱۲].

«پس همانطور که دستور یافته‌ای پایداری بورز...».

یعنی نه آنقدر به راست منحرف شو که دچار غلو شوی:

﴿...وَلَا تَطَّغَوْا...﴾ [هود: ۱۱۲].

«...و طغیان مکنید...».

و نه آنقدر به چپ منحرف شو که به‌سوی دشمنان دین بگرای:

﴿وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا...﴾ [هود: ۱۱۳].

«و به کسانی که ستم ورزیده‌اند متمایل نشوید...».

۲۹۲- ذره‌ای تکبر، از کوهی از گناهان بدتر است؛ چرا که تکبر تنها یک

گناه نیست، بلکه دروازه‌ای است برای دیگر گناهان، که نخستین آن رد

کردن حق به سبب هوای نفس است. رسول الله ﷺ می‌فرماید: «به بهشت

وارد نمی‌شود کسی که در قلبش ذره‌ای ناچیز از تکبر باشد» [ترمذی].

علامه آلبنانی در صحیح ترمذی آن را صحیح می‌داند].

۲۹۳- تسبیح گفتن در هنگام غروب مستحب است، به معنای منزه

دانستن قدرت و سلطان خداوند از غروب و افول، و هنگام صبح به معنای

منزه دانستن قدرت او از طلوع پس از غروب. (یعنی قدرت و سلطان الله

متعال غروب نمی‌کند که نیازی به طلوع دوباره داشته باشد).

﴿فَسَبِّحْنِ اللَّهَ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ﴾ [الروم: ۱۷].

«پس الله را هنگامی که وارد عصر می‌شود و هنگامی که صبح می‌کنید، تسبیح گویند».

۲۹۴- متکبر را پیش از عرضه حق به وی، باید به تواضع دعوت نمود، زیرا او با قلبی که توسط کبر پوشیده است، حق را نخواهد دید. تکبر باعث کوری بصیرت است، چنانکه پرده باعث نابینایی چشم است.

۲۹۵- درگذشتن از خطاکاران و بخشیدن آن‌ها، از جمله اسباب پوشیده ماندن عیب‌ها و آمرزش گناهان است:

﴿...وَلِيَعْفُوا وَلِيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ...﴾ [النور: ۲۲].

«...پس باید عفو کنند و گذشت نمایند؛ آیا دوست ندارید که الله شما را ببامزد؟...».

ماه شعبان (۱)

۲۹۶- اگر خداوند بنده‌ای را دوست بدارد اما بنده با عمل خود بالا نیاید، الله او را دچار ابتلا می‌کند تا به واسطه آن، مقامش بالا رود.

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «شخص نزد الله دارای مقام و منزلت است، اما با عمل خود به آن نمی‌رسد، (یعنی با عملش شایسته آن نمی‌شود) پس خداوند آنچنان او را به آنچه دوست ندارد مبتلا می‌کند که به آن درجه دست می‌یابد» [به روایت ابویعلی و ابن حبان. علامه آلبنانی در سلسله الصحیحة آن را حسن می‌داند].

۲۹۷- بیشترین عاملی که بلا را دفع می‌کند، گمان نیک نسبت به الله، به همراه دعا است. در حدیث قدسی آمده که الله متعال می‌فرماید: «من نزد گمانی هستم که بنده‌ام درباره من دارد و من با اویم هرگاه که مرا بخواند»

[علامه آلبنی در صحیح الجامع و صحیح الترغیب و الترهیب آن را صحیح دانسته است].

۲۹۸- اثر اعمالِ انسان بر چهره او نمایان می‌شود:

﴿...تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ...﴾ [الحج: ۷۲].

«...در چهره کسانی که کفر ورزیده‌اند [اثر] منکر را تشخیص می‌دهی...»

﴿...سَيَمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ...﴾ [الفتح: ۲۹].

«...نشانه [مشخصه] آنان بر اثر سجود در چهره‌هایشان است...».

۲۹۹- اطمینان به رای و آرامش یافتن به آن باعث نمی‌شود یک رای

حق باشد؛ ممکن است انسان کفر ورزد و به کفر خود آسوده خاطر باشد:

﴿...وَلَكِنَّ مَن شَرَحَ بِالْكَفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللَّهِ...﴾

[النحل: ۱۰۶].

«...اما آنکه سینه‌اش به کفر گشاده گردد خشم الله بر آنان است...».

۳۰۰- ذکر بسیار سبب آرامش قلب است. اما اگر کسی با وجود بسیار

ذکر گفتن به آرامش دست نیافت، به سبب آن است که زبانش ذکر می‌کند و

قلبش غافل است، و همیشه پاداش از جنس کار است:

﴿...أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ [الرعد: ۲۸].

«آگاه باشید که با یاد الله دل‌ها آرامش می‌یابد».

ماه شعبان (۲)

۳۰۱- یکی از اسباب نزولِ بلا، غفلت انسان نسبت به پروردگار است. در

نتیجه خداوند او را دچار بلا می‌کند تا دوباره به‌سوی او بازگردد و مدت

بیشتری بر راه غفلت نماند:

﴿فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا...﴾ [الأنعام: ۴۳].

«پس چرا هنگامی که عذاب ما به آنان رسید تضرع نکردند [و به سوی خداوند بازنگشتند]؟».

۳۰۲- بی بند و بار، معتدل را «تندرو» می خواند و تندرو، معتدل را «بی بند و بار» می نامد. میانه روی را بر اساس آنچه خود هستند می سنجند، نه بر اساس موازین شریعت.

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا...﴾ [البقرة: ۱۴۳].

«و اینگونه شما را امتی میانه قرار دادیم...».

۳۰۳- یکی از نشانه های اعتدال این است که انسان های بی بند و بار، آن را تندروی بنامند.

۳۰۴- ذکر، یکی از آسان ترین، و در عین حال از محکم ترین راه های رابطه با الله است. خداوند متعال می فرماید:

﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ...﴾ [البقرة: ۱۵۲].

«پس مرا یاد کنید [تا] شما را یاد کنم...».

و الله متعال در حدیث قدسی می فرماید: «اگر مرا در نفس خود یاد کند او را در نفس خود یاد می کنم، و اگر مرا در میان جمعی یاد کند، او را در جمعی بهتر یاد خواهم کرد» [مسلم].

۳۰۵- اگر ستم فراگیر شود، فتنه ها نیز فراگیر خواهند شد، و نمی توان فتنه ها را دفع نمود مگر با دفع اسباب آن:

﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً...﴾ [الأنفال: ۲۵].

«و از فتنه ای بترسید که تنها به ستمگران شما نمی رسد...».

ماه شعبان (۳)

۳۰۶- بسیاری از مردم فتنه‌های پنهان را نمی‌بینند و به همین سبب در مورد آن سهل‌انگاری می‌کنند، در حالی که فتنه‌های پنهان مقدمه فتنه‌های بزرگ آشکار است. رسول الله ﷺ می‌فرماید: «از فتنه‌های پنهان و آشکار به الله پناه برید» [مسلم].

۳۰۷- گره دشواری‌ها را نمی‌گشاید مگر کسی که آن را مقدر نموده. از بزرگ‌ترین اسباب فرج، بزرگداشت الله با ذکر و تسبیح و سجده برای اوست:

﴿فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ﴿۱۳۳﴾ لَلَّيْتُ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿۱۳۴﴾﴾ [الصافات: ۱۴۳-۱۴۴].

«و اگر او از جمله تسبیح‌کنندگان نبود (۱۴۳) قطعاً تا روزی که برانگیخته می‌شوند در شکم آن [ماهی] می‌ماند».

۳۰۸- عمل نیک برکتی دارد که به صاحب آن خواهد رسید؛ اما اگر انسان برکت عمل صالح را در خود و مال و خانواده‌اش ندید باید در نیت خود دقت کند.

۳۰۹- خداوند به واسطه صبر و تقوا مشکلات را به فرصت تبدیل کرده و نیرنگ دشمنان را باطل نموده و غم‌ها و غصه‌ها را از بین می‌برد:

﴿وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا﴾ [آل عمران: ۱۲۰].

«و اگر صبر و تقوا پیشه سازید نیرنگشان به شما زبانی نخواهد رساند».

۳۱۰- از بزرگ‌ترین نعمت‌های الله این است که انسان را به سوی شناخت حق، توفیق دهد. الله متعال نعمت‌های خود را برای پیامبرش ذکر کرده و می‌فرماید:

﴿وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ ﴿۷﴾﴾ [الضحی: ۷].

«و تو را گمراه یافت، پس هدایت کرد».

سپس می فرماید:

﴿وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾ [الضحی: ۱۱].

«و از نعمت پروردگار خود سخن گوی».

ماه شعبان (۴)

۳۱۱- به حقیقت دست نخواهی یافت مگر هنگامی که بدانی هوای

نفست نخستین دشمن تو [در این راه] است:

﴿وَمَا أُبْرِيُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي...﴾

[یوسف: ۵۳].

«و من نفس خودم را تبرئه نمی کنم چرا که نفس قطعاً به بدی امر می کند

مگر کسی را که الله رحم کند...».

۳۱۲- برای کسی که به جهل خود در مساله‌ای پی برده یا از وی چیزی

پرسیده‌اند که آن را نمی‌داند، مستحب است که تسبیح گوید:

﴿قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ

الْحَكِيمُ﴾ [البقرة: ۳۲].

«[فرشتگان] گفتند: تو پاک و منزّه از [هر عیبی] هستی، جز آنچه خودت

به ما آموخته‌ای علمی نداریم؛ تویی دانای حکیم».

۳۱۳- نفس انسان‌ها مشتاق نزدیک شدن به بزرگان و سران است، و آرا

و اندیشه‌ها در راه رسیدن به آن دچار انحراف می‌شود. بزرگترین پاداشی که

فرعون به جادوگران وعده داد این بود که:

﴿...وَإِنَّكُمْ لِمِنَ الْمُقَرَّبِينَ﴾ [الأعراف: ۱۱۴].

«...و مسلماً شما از مقربان [درگان من] خواهید بود».

بنابراین در راه رسیدن به آن، در باطل تلاش ورزیدند.
 ۳۱۴- توبه انسان از گناهی که بر انجام آن اصرار دارد [و قصد ندارد دست از آن بکشد] پذیرفته نمی‌شود؛ زیرا بزرگترین شرط پذیرش توبه، عزم بر ترک آن گناه است:

﴿...وَمَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ [آل عمران: ۱۳۵].

«...و چه کسی جز الله گناهان را می‌آمرزد؟ و بر آنچه مرتکب شده‌اند با آنکه می‌دانند [گناه است] پافشاری نمی‌کنند».

۳۱۵- مصلحان عامل نجات امت هستند، ما اگر فساد از حد گذشت خداوند مصلحان را نجات می‌دهد و ستمگران را هلاک می‌کند:

﴿فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ﴾ [الأعراف: ۱۶۵].

«پس هنگامی که آنچه را بدان تذکر داده شده بودند فراموش کردند، کسانی را که از کار بد باز می‌داشتند نجات دادیم و کسانی را که ستم کردند به سزای آنچه نافرمانی می‌کردند، به عذابی شدید گرفتار کردیم».

ماه شعبان (۵)

۳۱۶- بر روی دوش هیچکس منشین حتی اگر تو را بالا ببرد، چرا که اگر برای غیر الله به رکوع برود، تو نیز همراه او به رکوع خواهی رفت.

۳۱۷- هر که صادقانه تمنای انجام کار نیک کند، الله اجر او را خواهد داد. در حدیث آمده است: «آنی که نیتش صادق است می‌گوید: اگر مالی داشتم، با آن فلان کار [خیر] را انجام می‌دادم؛ پس [اجر] او بر [اساس]

نیتش هست و در اجر [با کسی که آن کار را انجام داده] برابر است». [ترمذی. علامه آلبنی در صحیح ترمذی آن را حسن دانسته است].

۳۱۸- متکبر حق را انکار می کند هر چند خودش [در دل] صدق آن را بداند، زیرا دوست ندارد کسی از او پیشی جوید یا او را به حق فرا خواند:

﴿وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا...﴾ [النمل: ۱۴].

«و با آن که [در دل] به آن یقین داشتند از روی ظلم و تکبر آن را انکار کردند...».

۳۱۹- علمای بنی اسرائیل دین خود را در برابر بهایی اندک می فروختند، و برخی از علمای این زمانه دینشان را به رایگان می فروشد؛ اما خداوند دین خود را حفظ نموده، و آنچه آنان فروخته اند دین خودشان است نه دین الله!

۳۲۰- لیبرالیسم کمال شهوتها را حفظ می کند، حتی اگر به حساب عقل باشد، و اسلام کمال عقل را حفظ می کند، حتی اگر به حساب شهوتها باشد. کمال عقل ویژگی انسان است و کمال شهوت ویژگی حیوانات.

ماه شعبان (۶)

۳۲۱- کسی که تنها برای خودش زندگی می کند برایش مهم نیست که کارش درست است یا نه؛ مهم ترین چیز برای او رسیدن به اهدافش هست.

۳۲۲- آزادی یعنی اینکه بندگان بر بندگان مسلط نباشند، و حکم تنها از آن پروردگار بندگان باشد.

۳۲۳- بهترین ماهها برای روزه - پس از رمضان - ماه شعبان و محرم است و روزه گرفتن کامل یک ماه، جز در این دو ماه، مستحب نیست. در صحیح آمده که «پیامبر ﷺ همه شعبان را روزه می گرفت» [نسائی. علامه آلبنی در صحیح نسائی آن را صحیح دانسته است].

۳۲۴- آرامش قلب بالاتر از سعادت قلبی است، زیرا سعادت مدت دار است، اما آرامش دائمی است، حتی در صورت مصیبت و بیماری، و یکی از بزرگترین اسباب آرامش قلبی، ذکر الله است:

﴿...أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ [الرعد: ۲۸].

«... بدانید که با یاد الله، دل‌ها آرامش می‌یابد».

۳۲۵- متکبران برای اثبات خود جدل می‌کنند، نه برای اثبات حق:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ إِنْ فِي

صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَّا هُمْ بِبَالِغِيهِ...﴾ [غافر: ۵۶].

«کسانی که بدون دلیلی که [از سوی الله] در دست داشته باشند درباره آیات الله به جدل می‌پردازند، در سینه‌هایشان جز برتری جویی نیست و هرگز هم به آن [برتری] نخواهند رسید...».

ماه شعبان (۷)

۳۲۶- سنگین‌ترین چیز برای منافقان امروز، ربط دادن‌شان به پیشینیان آنهاست، و سنگین‌ترین چیز برای پیشینیان آنها، ربط دادن آیات قرآن به کارهای آنان بود. کار نوه‌ها همان کاری است که اجداد می‌کردند و اینگونه سلسله نفاق کامل می‌شود.

۳۲۷- بهترین ذکر برای گناهکاران، «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ»، و بهترین ذکر برای غافلان، «سَبْحَانَ اللَّهِ»، و بهترین ذکر در همه حال «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» است.

۳۲۸- هر که عملش را برای الله خالص گرداند، همان کار کم نیز او را نجات می‌دهد، اما کسی که اخلاص پیشه نکند، هر چه عمل بیشتری انجام دهد، بیشتر هلاک می‌شود. نخستین کسانی که آتش برایشان افروخته می‌شود یک عالم و یک مجاهد و یک اهل صدقه‌اند [که اهل ربا بودند].

رسول الله ﷺ می فرماید: «برحذر باشید از شرک پنهان» [صحیح ابن خزیمه].
 ۳۲۹- الله دارای هیبت و عظمت است؛ اگر این عظمت را در قلب خود نیافتی، [اثر] آن را در گفتار و کردار خود نخواهی یافت.
 ۳۳۰- عزت با تقوا به دست می آید؛ نه قدرت فرعون او را عزیز نمود، نه مال قارون به او عزت داد و نه نسب ابولهب او را عزتمند ساخت.

ماه شعبان (۸)

۳۳۱- کفر نعمت دروازه‌ای است که فتنه‌های ترس و فقر و ستم را بروی حکومت‌ها خواهد گشود:

﴿...فَكَفَّرْتُ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ﴾ [النحل: ۱۱۲].

«...پس [ساکنان] آن به نعمت‌های الله کفر ورزیدند، و الله نیز به جزای آنچه انجام می‌دادند طعم گرسنگی و ترس را به [مردم] آن چشاندید».

۳۳۲- کسی که خبر فحشای پوشیده را منتشر سازد مانند کسی است که آن را در آغاز انجام داده است. در اثر آمده که: «هر کس فحشایی را شنید، سپس خبر آن را منتشر نمود مانند کسی است که آن را انجام داده است».

۳۳۳- دعای هنگام رفاه و آسایش، یکی از اسباب استجابات دعا در هنگام سختی‌ها است. در حدیث آمده که: «هر که دوست دارد الله در هنگام سختی‌ها و مشکلات دعایش را استجابت کند، در هنگام خوشی و رفاه بسیار دعا کند» [آلبانی در صحیح الترغیب آن را حسن لغیره دانسته است].

۳۳۴- سخن حق، انسان را به سوی انجام عمل نیک توفیق می‌دهد و او را در انجام آن یاری می‌رساند و همچنین از جمله اسباب آمرزش گناهان است:

﴿...وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿۷۰﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ...﴾ [الأحزاب: ۷۰-۷۱].

«...و سختی استوار گویند (۷۰) تا کارهایتان را برای شما به صلاح آورد و گناهانتان را برایتان بپارزد...».

۳۳۵- از بزرگ‌ترین نشانه‌های توفیق بنده این است که خداوند او را راهنمایی به سوی نیکی‌ها قرار دهد.

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «خوش به حال کسی که الله کلیدهای نیکی را به دستان او قرار داده، و وی بر کسی که خداوند کلیدهای بدی را به دستان وی گذاشته است» [آلبانی در صحیح ابن ماجه آن را حسن دانسته است].

ماه شعبان (۹)

۳۳۶- خطرناک‌ترین انواع فتنه این است که حقایق وارونه شود؛ در این صورت باطل مشروع می‌شود و حق به عنوان جرم شناخته خواهد شد. در چنین شرایطی سکوت، فتنه است:

﴿لَقَدْ ابْتَغَوْا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ...﴾ [التوبة: ۴۸].

«در حقیقت پیش از این [نیز] در صدد فتنه‌جویی برآمدند و کارها را برای تو وارونه ساختند...».

۳۳۷- رحمت الله وسیع‌تر از همه گناهان است؛ اما محروم کسی است که انتظار اسباب رحمت را دارد، ولی خود بر اسباب عذاب پافشاری می‌کند:

﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ...﴾ [الأعراف: ۱۵۶].
 «... و رحمتم همه چیز را فرا گرفته است، پس به زودی آن را برای کسانی
 قرار می‌دهم که تقوا پیشه می‌کنند...».

۳۳۸- قلب ظرفی است که اگر با بزرگداشت و تقوای خداوند پر شود، هر
 چیز دیگری وارد آن شود سر ریز خواهد شد.

۳۳۹- بزرگ‌ترین عاملِ ماندگاری نعمت‌ها، عدم یاری مجرمان است.
 موسی علیه السلام خطاب به پروردگار خود فرمود:

﴿...رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ﴾ [القصص: ۱۷].
 «... پروردگارا به پاس نعمتی که بر من ارزانی داشتی هرگز پشتیبان
 مجرمان نخواهم بود».

۳۴۰- زندگی حقیقیِ مسلمان پس از مرگ است، و زندگی کافر پیش از
 آن، و هر کس برای «زندگی» خود تلاش می‌کند:

﴿...وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾ [العنكبوت: ۶۴].
 «... و همانا زندگی حقیقی [در] سرای آخرت است؛ ای کاش می‌دانستند».

ماه شعبان (۱۰)

۳۴۱- کسی که حق را بشناسد در فتنه‌ها ثابت قدم می‌ماند؛ اما آنکه
 بدون علم در فتنه‌ها بیفتد دچار سرگردانی و نوسان می‌شود و گمراه می‌گردد.
 حذیفة رضی الله عنه می‌گوید: «اگر دینت را بشناسی فتنه زبانی به تو نخواهد رساند».

۳۴۲- بیشترین کسانی که دچار نوسان و تزلزل می‌شوند آن‌هایی
 هستند که پیش از اصول خود، به فکر در امان ماندن خود هستند:

﴿سَتَجِدُونَ ءَاخِرِينَ يُرِيدُونَ أَن يَأْمَنُوكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلًّا مَا رَدُّوا
إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْكَسُوا فِيهَا...﴾ [النساء: ۹۱].

«به زودی گروهی دیگر را خواهید یافت که می‌خواهند از شما در امان باشند و از قوم خود [نیز] ایمن باشند؛ هر گاه به‌سوی فتنه بازگردانده شوند سر در آن فرو می‌برند...».

۳۴۳- صبر و تقوا، ارکان پایداری هستند:

﴿...وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا...﴾ [آل‌عمران: ۱۲۰].
«...و اگر صبر کنید و تقوا پیشه سازید، نیرنگ آنان به شما زبانی نخواهد
رساند...».

۳۴۴- بیشترین عامل شکست جمع بسیار، اختلاف دل‌ها است؛ زیرا
جمع کم متحد، قوی‌تر از جمع بسیار متفرق است:

﴿...وَلَا تَنَزَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ...﴾ [الأنفال: ۴۶].
«...و با هم نزاع نکنید که در نتیجه سست شوید و هیبت شما از بین
برود...».

۳۴۵- بیشترین گمراهی منافق در زبان اوست؛ چرا که وی جسارت
کردار ندارد، در نتیجه از راه سخن وارد می‌شود تا عکس‌العمل جامعه را
بسنجد:

﴿...قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ...﴾
[آل‌عمران: ۱۱۸].

«...دشمنی از [لحن] سخنان‌شان آشکار است و آنچه در سینه‌هایشان
نهفته، بزرگ‌تر است...».

ماه شعبان (۱۱)

۳۴۶- خداوند گرفتنِ زکات ثروتمندان و توزیع آن را بر حاکمان واجب ساخته تا زکات میان بخل ثروتمندان و طمع فقرا، ضایع نشود:

﴿حُذِّ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا...﴾ [التوبة: ۱۰۳].

«از اموال آنان صدقه‌ای (زکات) بگیر تا بدین وسیله ایشان را پاک سازی...».

۳۴۷- شک داشتن به درستیِ راه، فتنه است؛ جهل، این فتنه را بیشتر می‌کند و علم، آن را از بین می‌برد.

حذیفه رضی الله عنه می‌گوید: «اگر حق و باطل بر تو مشتبه شد و ندانستی از کدام یک پیروی کنی، [بدان که] این فتنه است».

۳۴۸- گفتگو با بیشتر عقل‌های متکبر ستم پیشه فایده‌ای ندارد:

﴿وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَىٰ﴾ [طه: ۵۶].

«در حقیقت ما همه نشانه‌های خود را به او (فرعون) نشان دادیم ولی [او] آن را دروغ انگاشت و نپذیرفت».

بنابراین در برابر چنین متکبرانی نیاز به نیرو و پایداری و صبر هست.

۳۴۹- ممکن است شخص گمراه چنان درباره رای خود اطمینان داشته باشد که به اهل حق با دیده دلسوزی نگاه کند و آنان را فریب خورده بداند:

﴿إِذْ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ هَؤُلَاءِ دِينُهُمْ...﴾ [الأنفال: ۴۹].

«آنگاه که منافقان و کسانی که در دل‌هایشان مرضی بود می‌گفتند: این‌ها (مومنان) را، دین‌شان فریفته است!».

۳۵۰- هر که از غیر الله بترسد از «کفایت» الله محروم شده است:

﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾ [الزمر: ۳۶].

«آیا الله برای بنده‌اش کافی نیست؟ و تو را از آن‌ها که غیر اویند می‌ترسانند، و الله هر که را گمراه گرداند برای وی هدایتگری نیست».

ماه شعبان (۱۲)

۳۵۱- شاید خداوند، ستمگر را بالا ببرد، اما نه برای آنکه دوستش دارد، بلکه می‌خواهد او را از بلندی پایین بیندازد.

۳۵۲- همه برای تایید رسالت خود از سخنانی یکسان استفاده می‌کنند، اما مهم حقیقت یک رسالت است. فرعون می‌گفت:

﴿...وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ﴾ [غافر: ۲۹].

«...و شما را جز به راه درست نمی‌برم».

مومن آل فرعون نیز می‌گفت:

﴿...يَقَوْمِ أَتَبِعُونَ أَهْدِيكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ﴾ [غافر: ۳۸].

«ای قوم من، از من پیروی کنید تا شما را به راه درست هدایت کنم».

۳۵۳- هر که بر الله تکبر ورزد ذلیل می‌شود؛ و گناهان تنها بر حسب بزرگی و کوچکی‌شان سنجیده نمی‌شوند، چرا که گناه صغیره‌ای که همراه با تکبر باشد بدتر از گناه کبیره‌ای است که بر اثر غفلت انجام شود:

﴿...فَأَهْبِطُ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ

الصَّغِيرِينَ﴾ [الأعراف: ۱۳].

«...از آنجا پایین بیا؛ تو را نرسد که در آن تکبر ورزی، پس بیرون شو که تو از خوار شدگانی».

۳۵۴- وحی نوری است که پیامبر ﷺ در اختیار یاران خود قرار داد؛ بنابراین هر کس این نور را گم نمود باید پشت سر حاملان آن حرکت کند. پیامبر ﷺ می‌فرماید: «یاران من امن و امان اتمم هستند، و هنگامی که اصحاب من بروند، آنچه قرار است، بر سر اتمم خواهد آمد» [مسلم].

۳۵۵- بسیار بودن و منتشر بودن یک چیز به معنای درست بودن آن نیست و دعوت همه پیامبران در دوران کثرتِ باطل بوده است؛ حق به ذات خود بسیار است حتی اگر کسی با آن نباشد، و باطل در ذات خود کم است، حتی اگر همه با آن باشند.

ماه شعبان (۱۳)

۳۵۶- نماز و تسبیح و دعا باعث تواضع می‌شود:

﴿إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ﴾ [السجدة: ۱۵].

«تنها کسانی به آیات ما ایمان می‌آورند که اگر به آن یادآور شوند به سجده می‌افتند و به ستایش پروردگار خود تسبیح می‌گویند و تکبر نمی‌ورزند».

۳۵۷- اسلام از انتشار [اخبار مربوط به] فحشاء نهی می‌کند، نه برای آنکه وجود آن را منکر شود، بلکه تا قلب‌های غافل متوجه آن نشده و فحشا و منکر برای آنان عادی نگردد، و فاعلان فحشا که بیشتر آن را پنهانی انجام می‌دادند جرات به انجام علنی آن نیابند.

۳۵۸- انسان بیش از سوء تدبیر، به سبب سوء نیت خود دچار شر و بدی می‌شود. رسول الله ﷺ به نقل از الله متعال می‌فرماید: «من نزد گمانی هستم که بنده‌ام درباره من دارد؛ اگر گمان خیر نمود [خیر] به دست

خواهد آورد، و اگر گمان بد نمود، [بدی] حاصل خواهد کرد» [السلسلة الصحيحة].

۳۵۹- امت با اقلیتی مصلح نجات می‌یابد نه با اکثریتی صالح. به رسول خدا ﷺ گفتند: آیا با وجود آنکه صالحان در میان ما هستند هلاک خواهیم شد؟ فرمود: «آری، اگر ناپاکی زیاد شود» [بخاری و مسلم].

۳۶۰- ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ ءَامَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ [النور: ۱۹].

«کسانی که دوست دارند فحشا [و زشتکاری] میان کسانی که ایمان آورده‌اند شیوع پیدا کند، برای آنان در دنیا و آخرت عذابی دردناک خواهد بود و الله [است که] می‌داند و شما نمی‌دانید».

این در مورد کسانی است که تنها «دوست دارند» فحشا گسترش یابد؛ در این صورت، وضعیت کسانی که خود فحشا را منتشر می‌کنند چه خواهد بود؟

ماه شعبان (۱۴)

۳۶۱- عدم مناقشه دلایل و توصیف نمودن طرف مقابله به «ارتجاع»، روش اهل جاهلیت است:

﴿...حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوكَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ [الأنعام: ۲۵].

«...تا آنجا که وقتی نزد تو می‌آیند و با تو جدال می‌کنند کسانی که کفر ورزیدند می‌گویند: این چیزی جز افسانه‌های پیشینیان نیست».

۳۶۲- خردمند پیش از نگاه به حقیقت یک رهبر به تعداد زیاد پیروان او نگاه نمی‌کند، و پیروان ابلیس بیش از پیروان پیامبران هستند. یک پیرو در راه حق بهتر از همه جمعیت زمین است که پیرو باطل شده‌اند.

۳۶۳- بهترین نتایج، از سخت‌ترین راه‌ها و پس از شدیدترین آزمایش‌ها و با بیشترین صبر و ثبات به دست می‌آیند:

﴿حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُوا أَنَّهُمْ قَدْ كَذَّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا...﴾
[یوسف: ۱۱۰].

«تا جایی که پیامبران نومید شدند و گمان بردند [توسط پیروان خویش] دروغگو انگاشته شدند، یاری ما به آنان رسید...».

۳۶۴- قول راجح این است که هنگام خواندن قرآن از روی گوشه یا کامپیوتر، نیازی به وضو نیست، حتی اگر صفحه آن لمس شود، زیرا دستگاه در بزرگداشت و فروش و دیگر احکام، حکم مُصَحَّف را ندارد.

۳۶۵- خطرناک‌ترین نبردها، به تصویر کشاندن نبرد میان حق و باطل به عنوان نبرد میان افراد با افراد، یا گروه‌ها با گروه‌ها است، تا بدین صورت حقیقت پنهان بماند:

﴿لَقَدْ ابْتَغَوْا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ...﴾ [التوبة: ۴۸].

«در حقیقت پیش از این [نیز] در صدد فتنه‌جویی برآمدند و کارها را برای تو وارونه ساختند...».

ماه شعبان (۱۵)

۳۶۶- یکی از نشانه‌های احترام انسان به خود، گوش ندادن به سخنان آزار دهنده دیگران و پاسخ ندادن به آن است. چنانکه انسان هنگامی که بر نجاست یا موانع راه پا نمی‌گذارد در واقع برای پای خود احترام قائل شده است:

﴿...وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا﴾ [الفرقان: ۷۲].

«...و [بندگان رحمان] چون از کنار بیهودگی می‌گذرند، بزرگوارانه می‌گذرند».

۳۶۷- بعضی از مردم درباره حق خداوند به راحتی غفلت می‌ورزند، در حالی که در امور دنیا چنان زرنگند که کسی نمی‌تواند یک دینار سرشان کلاه بگذارد!

۳۶۸- بسیاری از مردم هنگام انتشار باطل با وجود آنکه قدرت بیان حق را دارند، سکوت اختیار می‌کنند و به گمان خود این پایین‌ترین درجه سلامت است، حال آنکه گمانشان اشتباه است. الله متعال می‌فرماید:

﴿سَمْعُونَ لِلْكَذِبِ...﴾ [المائدة: ۴۲].

«آنان بسی دروغ را می‌شنوند...».

یعنی: ساکت می‌مانند [و فقط می‌شنوند]!

۳۶۹- بدترین حالت ذلت و شکست یک امت این است که مورد ستم واقع شود، اما دشمنش به او بقبولاند که مشکل [فقط] از خود امت است نه از ستمگر. اینجاست که امت دشمن خود را به صورت یک معلم و مربی خواهد دید نه یک ستمگر در کمین نشسته.

۳۷۰- سنت‌های حاکم بر جهان نشانگر این است که حوادث بزرگ، نتایج بزرگی را در پی خواهند داشت.

ماه شعبان (۱۶)

۳۷۱- تفاوت میان حسن ظن به الله و در امان دانستن خود از مکر خداوند، «عمل» است. کسی که نسبت به الله گمان نیک دارد عمل [نیک]

انجام می‌دهد، و کسی که خود را از مکر الله در امان می‌داند [در گناه] زیاده‌روی می‌کند.

۳۷۲- بدترین نوع بندگی، بندگی هوای نفس است. شخص از بندگی سنگ‌ها به بندگی افکار دچار می‌شود؛ به گمان خودش دور بت طواف نمی‌کند، در حالی که به گرد هوا و هوس خود می‌چرخد و نمی‌داند.

۳۷۳- عدالت انسان در برابر خالق کامل نمی‌شود، مگر هنگامی که با مخلوقات به عدالت رفتار کند:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ
النَّاسُ بِالْقِسْطِ...﴾ [الحديد: ۲۵].

«به راستی [ما] پیامبران خود را با دلایل آشکار فرستادیم و با آنها کتاب و ترازو را فرود آوردیم تا مردم به عدالت برخیزند...».

۳۷۴- مهمان را باید بدون آنکه از وی چیزی پرسیده شود، مورد احترام و بزرگداشت قرار داد. ابراهیم علیه السلام فرشتگان را مورد بزرگداشت قرار داد، در حالی که اگر از آنها پرسیده بود [که غذا میل دارند] حتماً از خوردن امتناع می‌ورزیدند، زیرا [آنها فرشته بودند و فرشتگان] غذا نمی‌خورند:

﴿فَرَاغَ إِلَىٰ أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ﴾ [الذاريات: ۲۶].

«پس آهسته به نزد زنش رفت و گوساله‌ای فربه [و بریان] آورد».

۳۷۵- درباره مستحب بودن عبادت خاصی در شب نیمه شعبان هیچ حدیث نبوی یا اثری از صحابه به ثبوت نرسیده. این شب مانند دیگر شب‌های سال است که الله متعال در یک سوم پایانی آن به آسمان دنیا نازل می‌شود و خصوصیت دیگری ندارد.

ماه شعبان (۱۷)

۳۷۶- خداوند مدت آزمایش را طولانی می‌کند، تا کسانی که پایدارترند بیش از دیگران شایسته‌تر گزینش باشند.

﴿قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۗ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾ [الأعراف: ۱۲۸].

«موسی به قوم خود گفت: از الله یاری بجوئید و صبر کنید؛ همانا زمین از آن الله است [و] آن را به هر کس از بندگانش که بخواهد می‌دهد، و فرجام [نیک] از آن متقیان است».

۳۷۷- برخی از نادانان از ترس آنکه دچار اشتباه شوند از پیروی علما خودداری می‌کنند و اینگونه دچار فهم اشتباه بر اساس هوای نفس می‌شوند. علم مانند بینایی است، اینکه یک شخص بینا، انسان [نابینا] را راهنمایی کند بهتر از آن است که خود با چشمان کم سو راه را بیابد.

۳۷۸- بیشترین کسانی که در سختی‌های امت با یکدیگر همدست می‌شوند، منافقان و یهود و نصاری هستند:

﴿فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسْرِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَحْشَىٰ أَنْ تُصِيبَنَا دَآئِرَةٌ...﴾ [المائدة: ۵۲].

«می‌بینی کسانی که در دل‌هایشان بیماری است در [دوستی] با آنان شتاب می‌ورزند؛ می‌گویند می‌ترسیم به ما حادثه ناگواری برسد...».

۳۷۹- هر کس در دعای خود از خداوند طلب دنیا نمود پیش از درخواست خود استغفار نماید، زیرا گناهان باعث عدم اجابت دعا یا تاخیر آن می‌شود. سلیمان علیه السلام پیش از درخواست ملک، از الله آمرزش خواست:

﴿...رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي...﴾ [ص: ۳۵].

«... پروردگارا مرا بیمارز و به من ملکی ارزانی دار که پس از من سزاوار هیچکس نباشد...».

۳۸۰- یکی از بهترین اعمال، امری است که الله و فرشتگان و مومنان بر آن جمع شده‌اند:

﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [الأحزاب: ۵۶].

«همانا الله و فرشتگانش بر پیامبر درود می‌فرستند؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید بر او درود فرستید و چنان که باید سلام گوید».

ماه شعبان (۱۸)

۳۸۱- تعصب نکوهیده برای حق باعث می‌شود صاحب حق با روش اهل باطل به یاری آن بشتابد، و در نتیجه باعث نفرت مردم از حق شود، در حالی که در توهم خود گمان می‌کند باعث جذب مردم شده است!

۳۸۲- بهترین اوقات تسبیح هنگام صبح است که نفس انسان شاداب است، تا برای کار خود از الله یاری بجوید، و هنگام شام برای تسلیم شدن در برابر پروردگار:

﴿فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ﴾ [الروم: ۱۷].
«پس هنگام سحرگاهان و شامگاهان به تسبیح الله بپردازید».

۳۸۳- اگر همه بخواهند به راس هرم قدرت برسند، امت به پیروزی نخواهد رسید، زیرا راس هرم تنها برای یک نفر جا دارد، و اگر برایش با هم درگیر شوند، همه سقوط خواهند کرد:

﴿...وَلَا تَنَزَعُوا فَنَفْسُلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ...﴾ [الأنفال: ۴۶].

«... و در میان خود [اختلاف و] کشمکش نکنید که ضعیف می‌شوید و هیبت شما از بین می‌رود...».

۳۸۴- هر کسی اجازه دارد نظر خود را بگوید، اما وقتی حکم خداوند به میان آمد کسی نظری ندارد، زیرا خداوند به پیامبر خود امر نموده تا بر اساس آنچه خداوند به او نمایان ساخته حکم کند نه بر اساس رای و نظر خویش:

﴿...لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ...﴾ [النساء: ۱۰۵].

«... تا میان مردم بر اساس آنچه الله به تو نمایان ساخته حکم نمایی...».

۳۸۵- جهاد، شریعتی است ربّانی که حرمتش بالاتر از حرمت افراد یا گروه‌ها است. زیرا حرمت حق برای خالق است و حرمت گروه‌ها برای مخلوق، و هنگامی که حق خالق زیر پا نهاده شود مخلوق هیچ حرمتی ندارد.

دوشنبه ۱۸ شعبان

۳۸۶- برای طلایی که توسط زنان مورد استفاده قرار می‌گیرد، (زیور آلات) زکات واجب نیست، حتی اگر تنها در مناسبت‌ها استفاده شود، یا تنها امانت داده شود (بر اساس قول صحیح). این قول اکثر صحابه و جمهور علما است.

۳۸۷- قلب اگر در معرض طوفان فتنه‌ها قرار گیرد زیر و رو می‌شود؛ بنابراین باید به دیوار ایمان و علم پناه آورد تا پایدار بماند. در حدیث روایت شده که:

«قلب همانند پری است در یک صحرا که باد آن را زیر و رو می‌کند.»

۳۸۸- مجازات خداوند علیه ستمگران معمولاً از راهی غیر منتظره و با وسایلی است که هرگز در نظر نگرفته‌اند:

﴿...فَأْتَهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا...﴾ [الحشر: ۲].

«...پس [عذاب] الله از جایی که گمان نمی‌کردند به سراغشان آمد...».

﴿...وَأْتَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ﴾ [النحل: ۲۶].

«...و عذاب [الهی] از آنجایی که نمی‌دانستند به سراغشان آمد».

سه‌شنبه ۱۹ شعبان

۳۸۹- این گمراهی است که شخص یا گروهی فکر کند تنها خود نماینده اسلام است و در نتیجه احکام مخالفان و دشمنان اسلام را بر مخالفان و دشمنان خود پیاده سازد. اسلام حکم می‌کند، و مورد استفاده قرار نمی‌گیرد.

۳۹۰- هر که به دیدن منکرات خو بگیرد و آن را - ولو در قلب خود - انکار نکند، یا ایمان ندارد یا ایمانش بسیار ضعیف است، حتی اگر اهل عبادت باشد، زیرا در حدیث آمده که: «و اگر نتوانست [با دست و زبان منکر را انکار نماید] پس با قلب خود [آن را بد بداند] و آن ضعیف‌ترین ایمان است» [به روایت مسلم].

۳۹۱- هر جهادی که به پیروزی نمی‌رسد حتماً به سبب وجود اشکال در آن، یا دست اندر کاران آن است، زیرا الله وعده داده هر که او را یاری دهد، پیروز گرداند، و الله خلاف وعده نمی‌کند:

﴿...إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ...﴾ [محمد: ۷].

«... اگر الله را یاری دهید، شما را یاری خواهد داد...».

﴿...وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ...﴾ [الحج: ۴۰].

«... و بی‌شک الله هر کسی که او را یاری دهد، یاری می‌دهد».

۳۹۲- هر که دانسته در انتشار حدیثی دروغین مشارکت نماید و دروغین بودن آن را بیان نکند، شریک در دروغگویی، و مستحق عقوبتی

است که رسول الله ﷺ بیان نموده: «هر که به عمد بر من دروغ ببندد، جایگاه خود را در آتش آماده سازد». [متفق علیه]

چهارشنبه ۲۰ شعبان

۳۹۳- پیش از روبرو شدن با هر دشمنی بین چه کسی بیش از همه از نابودی او سود می برد؛ ممکن است شکست دادن یک دشمن، باعث قوی شدن دشمن خطرناک تر شود.

۳۹۴- بهترین دعا، دعایی است که مخفیانه تر و باخسیت تر باشد:

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً...﴾ [الأعراف: ۵۵].

«پروردگارتان را با تضرع (و زاری) و در پنهانی بخوانید...».

پنجشنبه ۲۱ شعبان

۳۹۵- هر که بسیار طاعات انجام دهد از انجام گناهان دلتنگ و افسرده می شود، و هر که بسیار مرتکب گناهان شود، از انجام طاعات دچار دلتنگی می شود.

جمعه ۲۲ شعبان

۳۹۶- برخی از آراء و نظرات مانند خس و خاشاک است که هنگام نا آرامی به بالای ظرف می آید. فریب بالا آمدن چنین افکاری را مخور چرا که با آرام شدن اوضاع دوباره به ته ظرف باز خواهند گشت.

۳۹۷- امت اسلام با هیبت دین خود پیروز شد نه با نیروی مادی، و هر گاه دین خود را ترک گوید به عقب باز می گردد و نه هیبت دینش خواهد ماند و نه قدرت دنیایش.

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «و خداوند هیبت شما را از دل دشمنتان بیرون خواهد آورد...». [علامه آلبانی در صحیح ابوداود آن را صحیح می‌داند].
 ۳۹۸- یکی از بیشترین عواملی که به جهاد ضربه می‌زند اشتباه و خلط میان عقیده و لاء و براء، و تحریک دشمنان است. اولی عقیده است و دومی سیاست.

۳۹۹- بدترین مردم کسی است که به هر قیمت در پی بالا بردن خودش هست؛ اگر نتوانست از راه حق به هدف خود برسد، سوار موج باطل می‌شود.

۴۰۰- ناتوان‌ترین مردم کسی است که رای درست را نمی‌پذیرد تا آنکه خود حسرت اشتباه را تجربه نماید:

﴿فَأَصْفَحَ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلِّمْ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾ [الزخرف: ۸۹].

«پس از آنان روی برتاب و بگو: به سلامت، که به زودی خواهند دانست».

۴۰۱- در حدیث آمده که رسول الله ﷺ فرمودند: «من در دنیا نیستم مگر مانند مردی که به سایه درختی پناه آورده سپس ترکش می‌کند» [ترمذی. آلبانی در صحیح ترمذی آن را صحیح می‌داند].

انسان فریب ماندگاری سایه دنیا را می‌خورد، اما فراموش می‌کند که سایه خودش کوتاه‌تر از سایه دنیا است، و رفتنش زودتر از رفتن آن است.

شنبه ۲۳ شعبان

۴۰۲- رهبران بیش از آنکه نیاز به ستایشگر داشته باشند، محتاج نصیحت‌گردد، زیرا فساد حکومت‌ها بیشتر به سبب زیاده‌روی ستایشگران است تا زیاده‌روی ناصحان.

۴۰۳- حسود بیش از آنکه به طرف مقابل ضربه بزند به او سود می‌رساند و با بدگویی از او باعث می‌شود مردم کنجکاو شده و به جستجوی او بپردازند و از او جز نیکی نینند.

بیشتر عرب، پیامبر ﷺ را از طریق [بدگویی] قریشیان شناختند و در جستجویش برآمدند و پیرو او شدند.

۴۰۴- کسی که کار سودمندی انجام داده یا سخن نیکی به زبان آورده زیاد به آن فکر نکند و به یادش نیاورد، چرا که این باعث به وجود آمدن تکبر و سستی می‌شود و در نتیجه با تکیه به گذشته [خوب] خود از تلاش برای آینده باز می‌ماند.

۴۰۵- هنگامی که پیامبر ﷺ مشغول دشمن خارجی بود، منافقان مشغول دو کار می‌شدند:

- به وجود آوردن آشوب‌ها در جزئیات تا او را از کلیات باز دارند.

- هدف قرار دادن زنان برای اهداف شهوانی خود.

۴۰۶- اگر صاحبان کانال‌های فساد و فحشاء، هر روز مرتکب گناهان بزرگ می‌شدند و در همین حال با خداوند روبرو می‌شدند، برایشان بهتر از این بود که فحشاء و زشتی را میان میلیون‌ها انسان منتشر کنند.

[توضیح: کسی که گناه شخصی انجام می‌دهد «فاسد» است و شرش تنها محدود به خود اوست و توبه‌اش نیز آسان‌تر، اما کسانی که گناه را ترویج می‌کنند «مفسد» هستند و شرشان فراگیر و گناهشان بسیار بزرگتر است و چه بسا پس از مرگ آنان نیز ادامه یابد].

یکشنبه ۲۴ شعبان

۴۰۷- نفس انسان قادر به تشخیص میزان زشتی گناهان نیست، زیرا ممکن است گناهی بس بزرگ را کوچک شمرده و خود را اهل تسامح و مدارا به حساب آورد و مخالفان را تندرو و خشک؛ انس بن مالک رضی الله عنه [خطاب به تابعین] می‌گوید: «شما کارهایی را انجام می‌دهید که به گمان خودتان باریک‌تر از مو هست، اما ما در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آن را باعث هلاکت می‌دانستیم».

۴۰۸- یاری ستم‌دیده واجب است؛ دعا بزرگترین یاری و [در عین حال] کم‌ترین تلاش ممکن است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید: «هیچ چیز برای الله گرامی‌تر از دعا نیست» [علامه آل‌بانی در صحیح الأدب المفرد آن را حسن دانسته است].

۴۰۹- کم‌یقین‌ترین مردم آن‌هایی هستند که آنچه را می‌گویند انجام نمی‌دهند. آن‌ها کمتر از همه بر گفته‌های خود ثابت می‌مانند و بیش از دیگران دچار تغییر و عقب‌گرد می‌شوند. در تمام تاریخ بیشترین کسانی که پس‌روی کرده‌اند همین نظریه‌پردازان بی‌عمل بوده‌اند.

۴۱۰- کمک کردن مرد به همسرش در کارهای خانه، راه و روش پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است، هر چه مقام و منزلت آن مرد بالا باشد و هر چه مشغولیت‌هایش بسیار باشد.

ام‌المومنین عائشه رضی الله عنها می‌گوید: «پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مشغول کارهای خانواده‌اش بود، اما همین که صدای اذان را می‌شنید [برای نماز] بیرون می‌رفت». عائشه رضی الله عنها فرزندی نداشت [که کارهایش زیاد باشد، اما با این حال پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم او را در کارهای خانه یاری می‌داد].

۴۱۱- کسی که از حق باز می‌گردد، آغاز کارش با ضعف در عبادت (عمل) است، سپس در پی آن از رای خود (علم) پس‌روی می‌کند. پس‌روی از حق یک نوع سقوط است و کسی که علم و عمل از دو سویش او را محکم گرفته‌اند، سقوط نمی‌کند.

۴۱۲- متکبر بیش از دیگران از رسیدن به هدف خود باز می‌ماند، زیرا او در توهم زندگی می‌کند و توهم محقق نخواهد شد. خداوند متعال می‌فرماید:

﴿...إِنَّ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرًا مَّا هُمْ بِبَلِغِيَةٍ...﴾ [غافر: ۵۶].

«...در سینه‌هایشان جز تکبری نیست که هرگز به آن نخواهند رسید...».

دوشنبه ۲۵ شعبان

۴۱۳- زودتر دادن زکات برای یک سال یا دو سال، مستحب است، به ویژه در هنگام نیاز امت. پیامبر ﷺ زکات عمویش عباس را دو سال زودتر گرفت و امروزه مسلمانان در بسیاری از کشورها به شدت نیازمند [این کمک‌ها] هستند.

۴۱۴- هر کس مبتلای کسی شده که در جستجوی اشکالات و پوشیده‌های اوست، خود را مشغولش نسازد زیرا خداوند خود متکفل او شده است.

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «هر که در پی پوشیده‌های برادرش باشد خداوند نیز در پی [آشکار نمودن] پوشیده‌های او خواهد بود، و هر کس الله در پی پوشیده‌هایش باشد، رسوا خواهد شد، حتی اگر در دل خانه‌اش باشد» [ترمذی].

علامه آلبنی در صحیح ترمذی (۲۰۳۲) آن را حسن دانسته است.

۴۱۵- منزلت و علم و سروری یک انسان نباید باعث شود که با زیر دستان خود مشورت نکند. منزلت هیچ انسانی والاتر از پیامبر ﷺ نیست؛

با این وجود، ابوهیره رضی الله عنه می گوید: «ندیدم کسی بیش از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله با یاران خود مشورت کند».

۴۱۶- عقل برای کنترل نفس است، و وحی برای راهنمایی عقل. مختل شدن این نظام باعث اختلال در دین و دنیا می شود.

۴۱۷- رمضان ماه پیروزی و عزت و تمکین است. اغلب نبردها در این ماه به پیروزی منجر می شود. مکه و قدس و هند و سند و اندلس و قسطنطنیه در این ماه فتح شدند.

۴۱۸- با طولانی شدن پست و مقام، آرزوها نیز طولانی می شوند، و طولانی شدن آرزوها با فساد همراه می شود. عامر شعبی می گوید: عمر رضی الله عنه نوشت: «هیچ یک از کارگزاران من بیش از یک سال در پست خود باقی نمانند، و ابوموسی چهار سال بر سر مسئولیت خود بماند».

سه شنبه ۲۶ شعبان

۴۱۹- ممکن است انسان به سبب نفرت از تندروها به اهل گناه و بی بند و باری مایل شود، و ممکن است از روی دشمنی آنان به تندروها گرایش یابد. اما حق را باید با خود حق شناخت نه از روی گرایش درونی و نه از روی موقعیت دشمنان آن.

۴۲۰- هنگامی که ستم منتشر شود، فتنه ها نیز منتشر می شود و از بین نمی رود مگر با از بین رفتن اسباب آن:

﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً...﴾ [الأنفال: ۲۵].

«و از فتنه ای بترسید که تنها به ستمکاران شما نمی رسد...».

۴۲۱- هر امتی، اگر بر اساس اصول خود متحد نشود، بر اساس فروع نیز متحد نخواهد شد. امت مسلمان نیز اگر نتوانند بر اساس توحید خداوند متحد شوند، ادعای «هویت اسلامی» آنان را متحد نخواهد ساخت.

۴۲۲- عالم را خداوند بالا می برد و جاهل را مردم؛ خداوند متعال می فرماید:

﴿...يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ...﴾

[المجادلة: ۱۱].

«...الله کسانی از شما را که ایمان آورده و کسانی که عالمند، [بر حسب]

درجات، بلند می گرداند...».

و رسول الله ﷺ می فرماید: «سپس [با رفتن علما] مردم سرانی جاهل برخواهند گزید و از آنان خواهند پرسید و آنان نیز بدون علم پاسخ خواهند داد، و گمراه می شوند و گمراه می کنند» [مسلم].

۴۴۳- سکوت عالم از گفتن حق، برای امت خطرناک تر از گفتن باطل توسط نادان است.

۴۴۴- رمضان ماهی است بس بزرگ که درهای رحمت در آن گشوده می شود، بدون آنکه نیازی به در زدن باشد. تنها لازم است با پاهای خود وارد شوی و منتظر کسی نمایی که تو را بردارد و ببرد.

چهارشنبه ۲۷ شعبان

۴۴۵- گفتن حق ممکن است باعث شود برخی از مردم را از دست بدهی، اما خداوند برایت باقی می ماند و کافی است که تنها الله حسابرس انسان باشد.

۴۴۶- «میانه روی» یعنی جایی باشی که خداوند از تو راضی باشد، نه آنکه همه گرایش ها و گروه ها با تو همراه شوند.

۴۴۷- خداوند کار امت را با مربوط کردن روزه رمضان به دیدن هلال، آسان ساخته است؛ اما گروهی اصرار دارند بر راه و روش بنی اسرائیل حرکت کنند که به آن‌ها گفته شد یک گاو ماده (هر گاو که باشد) ذبح کنید، اما آنان در جستجوی رنگ و سن و وصف آن برآمدند.

۴۴۸- چشم انسان تصویر منعکس شده ماه و خورشید را می‌بیند نه اصل خورشید و ماه را، و میان خود ماه و خورشید و دیدن تصویر آن چند دقیقه فاصله هست. کسانی که معتقد به محاسبه نجومی هستند باید بر اساس اصل خورشید و ماه محاسبه کنند نه بر اساس انعکاس آن.

۴۴۹- ائمه اربعه بر این متفق هستند که دیدن هلال در روز (قبل از غروب) و در شب (پس از غروب) معتبر است. بنابراین اگر شاهدان، هلال را هر وقتی پس از ظهر مشاهده کردند، فرمایش شروع ماه جدید است و صحابه بر همین اساس عمل می‌کردند.

بعضی از اهل فلک گمان می‌کنند اگر ماه پیش از غروب خورشید غروب نمود، دیدن آن معتبر نیست، و این اشتباه است، چرا که دیدن ماه پیش از غروب نیز همانند پس از غروب معتبر است.

۴۵۰- تبریک گفتن برای نزدیکی رمضان یا فرا رسیدن آن جایز، و بلکه خوب است؛ به دلیل جایز بودن کلی تبریک برای اعمال صالح، مانند تبریک گفتن صحابه به کعب بن مالک برای پذیرفته شدن توبه وی. اما حدیثی به خصوص در مورد این تبریک وارد نشده.

پنجشنبه ۲۸ شعبان

۴۵۱- خداوند، انسان و دنیای او را آفرید، اما همین انسان به پروردگار خود می‌گوید: دین خود را در دنیای ما دخالت نده!

﴿قُتِلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ﴾ ﴿۱۷﴾ [عبس: ۱۷].

«کشته باد انسان؛ چه ناسپاس است!».

﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ﴾ [النحل: ۴].

«انسان را از نطفه‌ای آفرید، آنگاه ستیزه‌جویی آشکار است».

۴۵۲- برای کسی که به گمان غالبش روزه برای او خطر جانی دارد،

روزه گرفتن حرام است. ابوهریره رضی الله عنه چنین کسی را - اگر روزه بگیرد و بر اثر آن بمیرد - قاتل نفس خود دانسته است. از وی روایت شده که گفت: «اگر [چنین کسی] بمیرد، بر وی نماز نخواهم خواند».

۴۵۳- به اتفاق علما، زنان باردار و شیرده اگر ترس زیان به خود یا جنین

و نوزاد خود داشته باشند، می‌توانند روزه نگیرند. بر اساس قول صحیح برای آن‌ها تنها قضای روزه واجب است و نیازی به دادن کفاره نیست، و این قول راجح از ابن عباس و ابن عمر رضی الله عنهما است.

۴۵۴- سهل انگاری در مورد گناهان در رمضان باعث کم شدن اجر روزه

می‌شود و چه بسا باعث از بین رفتن کامل ثواب آن شود. از انس و نخعی روایت است که غیبت روزه را باطل می‌کند. یعنی: اجر آن را کاملاً از بین می‌برد، انگار روزه نگرفته باشد.

۴۵۵- بیشترین چیزی که عمر انسان را می‌سوزاند، پی‌گیری اخباری

است که نیازی به آن نیست.

۴۵۶- انسان عاقل، خود را مشغول اخباری نمی‌کند که نه تاثیری بر وی

دارد و نه می‌تواند بر آن تاثیری بگذارد. عمر انسان برای پی‌گیری سرخط همه خبرها کافی نیست، چه رسد به پی‌گیری مشروح آن!

۴۵۷- از عالمی که از خود، بیشتر از حق دفاع می‌کند نمی‌توان اطمینان داشت که حق را برای به دست آوردن غنیمت یا در امان ماندن از خطر، رها نسازد.

جمعه ۲۹ شعبان

۴۵۸- هیچ‌گاه انسان مظلومی را کوچک‌شمار، چرا که مظلوم هر چه ضعیف‌تر باشد دعایش مستجاب‌تر است و انتقام خداوند از ستمگرش سخت‌تر. خداوند برای ضعیفان انتقامی می‌گیرد که برای قدرتمندان نمی‌گیرد.

۴۵۹- تنبلی و سستی هنگام طاعات یکی از نشانه‌های نفاق است:

﴿...وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ...﴾ [التوبة: ۴۶].

«...ولی الله راه افتادن آن‌ها (منافقان) را [برای جهاد] خوش نداشت، پس ایشان را منصرف گردانید و [به آنان] گفته شد همراه با ماندگان بمانید...».

﴿...وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَى...﴾ [النساء: ۱۴۲].

«...و [منافقان] هنگامی که به نماز برخیزند با تنبلی برخیزند...».

۴۶۰- هنگامی که ظلم ظالم بر مظلوم شدت بگیرد، و توانا دست از یاری او بکشد، این نشانه‌ای خواهد بود برای نزدیکی زوال آن توانا، و آمدن کسی که به یاری مظلوم خواهد شتافت.

۴۶۱- ممکن است انسان برای گمراه شدن نیازی به شیطان نداشته باشد، چرا که او خود ذاتاً گمراه است و به قید و زنجیر شدن شیاطین در رمضان، برایش تفاوتی ایجاد نمی‌کند:

﴿قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطَعَيْتُهُوْ وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾ [ق: ۲۷].

«[شیطان] همدمش می گوید: پروردگار ما، من او را به سرکشی و انداشتم، اما [خود] او در گمراهی دور و درازی بود».

۴۶۲- سفر غیر ضروری و بی فایده در رمضان مکروه است، تا فرد از عبادت به کار دیگر مشغول نشود. از ام المومنین عائشه رضی الله عنها نقل است که فرمود: «دوست ندارم در رمضان به مسافرت بروم و هنگامی که رمضان می آید دوست دارم در شهر خود باشم».

شنبه ۳۰ شعبان

۴۶۳- بزرگترین فتنه این است که به شر چنگ بزنی و به سوی آن دعوت دهی، و جلوی خیر بایستی و مردم را از آن بترسانی، و گمان کنی که بر راه هدایت هستی:

﴿وَأَنَّهُمْ لَيَصْدُونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ﴾^(۳۷)
[الزخرف: ۳۷].

«و مسلما آنها (شیاطین) اینها را از راه [حق] باز می دارند، و می پندارند که هدایت یافته اند».

۴۶۴- منکرات به تدریج [در نظر مردم] تغییر شکل می یابند. در آغاز گناه هستند، سپس تبدیل به سنت و میراث فرهنگی می شوند، سپس خود تبدیل به یک دین و آیین [جدید] می شوند. بنابراین پیش از آنکه منکر تغییر شکل یابد، باید آن را انکار نمود:

﴿...وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا عِبَادَةً وَأَلَلَّةَ أَمْرًا بِهَا...﴾^(۲۸)
[الأعراف: ۲۸].

«...و چون کار زشتی انجام دهند می گویند پدران خود را بر آن یافته ایم و الله ما را به آن دستور داده است...».

۴۶۵- کم پیش می‌آید که حق جویی و خوشگذرانی در وجود یک نفر یکجا شود:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرِيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِءَ كَافِرُونَ﴾ [سبأ: ۳۴].

«و [ما] در هیچ شهری هشدار دهنده‌ای نفرستادیم، مگر آنکه خوشگذران‌های آن گفتند: ما به آنچه شما برای آن فرستاده شده‌اید، کافریم».

۴۶۶- گفتن «إنی صائم». «من روزه هستم» هنگام مشاجره و درگیری [در هنگام روزه، و سپس ترک درگیری]، سنتی است که بسیاری آن را فراموش کرده‌اند؛ اما این که برخی از مردم می‌گویند «اللهم إنی صائم» «ای الله من روزه هستم»، لفظ «اللهم» اضافه است و در سنت و اثر هیچ اساسی ندارد.

گفتن «من روزه هستم» هنگام مشاجره یا دهن به دهن شدن با مردم و ترک مشاجره، فوایدی دارد، از جمله:
- طرف مقابل خواهد دانست ترک بگو مگو با او به سبب روزه است نه ناتوانی از مقابله با وی.

- یادآوری حرمت عبادت خداوند و همراه نشدن آن با گفتار و کردار بد.
۴۶۷- یادآوری کسی که فراموش کرده روزه است و در حال خوردن یا نوشیدن است یا می‌خواهد بخورد یا بنوشد، اگر در میان جمع است، به علت حرمت ماه رمضان، واجب است، زیرا ممکن است کسانی که او را می‌بینند به او گمان بد برند، اما اگر کسی در جمع خصوصی از روی فراموشی در حال خوردن یا نوشیدن بود، یادآوری نمی‌شود، زیرا حاضران به احتمال بسیار او را می‌شناسند.

ابن عمر [فراموش کرده بود که روزه است] و می‌خواست آب بنوشد؛ یکی او را یادآوری کرد. گفت: «خداوند می‌خواست مرا بنوشاند، اما تو نگذاشتی!» سند این روایت از ابن عمر صحیح است و در میان صحابه کسی با وی مخالفت نکرده است.

یکشنبه ۱ رمضان

۴۶۸- کسی که فحشا را منتشر می‌کند حتی اگر خودش آن را انجام ندهد گناهِش نزد خداوند بیشتر از کسی است که آن را انجام می‌دهد اما منتشرش نمی‌کند. اولی گناه یک امت را به دوش می‌کشد و دومی گناه خودش را.

۴۶۹- خداوند عبادت‌ها را متنوع ساخته و زمان آن را نیز متغیر قرار داده است. برخی از این عبادات روزانه تکرار می‌شود و برخی دیگر هر هفته، و یا هر ماه و یا هر سال، تا گناهِانی که میان آن‌ها رخ می‌دهد، پاک شود. تنها انسان محروم و بی‌نصیب، این [فرصت]‌ها را از دست می‌دهد.

۴۷۰- هر کس به اندازه جهلش نسبت به الله، در برابر غیر الله ذلیل می‌شود. مردی خطاب به رسول الله ﷺ گفت: ای فرستاده الله؛ ما خداوند را نزد تو شفیع می‌گردانیم! رسول الله ﷺ در پاسخ او فرمود: «وای بر تو! آیا می‌دانی الله چیست؟ منزلت الله بس بزرگ‌تر است!» [ابوداود و دیگران].

۴۷۱- بهترین چیز برای افطار، خرما است، و کمترین مقدار سنت، سه دانه خرما است. پس از آن [در صورت نبودن خرما] چند جرعه آب. ثابت نشده که پیامبر ﷺ پیش از نماز [مغرب] چیز دیگری جز این خورده باشد، اما پس از نماز هر چه می‌خواست می‌خورد.

۴۷۲- اگر با تقویم، غروب آفتاب برای روزه‌دار ثابت شود، مستحب است که روزه خود را باز کند حتی اگر اذان داده نشود. زیرا افطار و اذان هر دو وابسته به غروب خورشید هستند و به هم وابسته نیستند. (یعنی افطار وابسته به اذان نیست، بلکه هم اذان و هم افطار به غروب خورشید بستگی دارند).

۴۷۳- کسی که غروب خورشید برایش اثبات شده، اما افطار نمی‌کند و به انتظار اذان می‌نشیند مخالف سنت عمل کرده است. زیرا امروزه اذان نیز بر اساس تقویم است. ابن عمر رضی الله عنهما با ثبوت غروب خورشید افطار می‌کرد، حتی اگر اذان داده نشده بود.

۴۷۴- هر چه وارد معده شود، یا مانند آن عمل کند، روزه را باطل می‌کند، اما آنچه تنها وارد ریه می‌شود، مانند اسپری آسم و عطر و بخور و بوی غذا، روزه را باطل نمی‌کند. سیگار روزه را باطل می‌کند زیرا دود آن به عمد در دهان جمع می‌شود و مقداری از آن نیز وارد معده می‌شود. برای همین پزشکان متفق هستند که دخانیات یکی از عوامل سرطان معده است، برای همین [در عربی] مصرف دخانیات را نوشیدن دود می‌گویند.

دوشنبه ۲ رمضان

۴۷۵- نماز برای کسی که در آن خشوع ندارد، سنگین است؛ و خشوع برای کسی که یقینش به الله ضعیف است، سنگین است:

﴿وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ﴾ الَّذِينَ يُظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ... ﴿[البقرة: ۴۵-۴۶].

«و از صبر و نماز یاری بجوئید و به راستی این [کار] گران است مگر بر خاشعان (۴۵) کسانی که یقین دارند با پروردگار خود دیدار خواهند کرد...».

۴۷۶- زیانمندترین انسان‌ها کسانی هستند که با گناه به استقبال رمضان می‌روند، در حالی که مردم با طاعات و عبادات به پیشواز این ماه می‌روند. زیان‌کارتر از همه کسی است که در این بازار ضرر می‌کند. بازاری که هر کس در آن معامله کرد، سود برد.

۴۷۷- موقعیت‌های استجاب دعا بسیار است و بیشتر احادیث در این مورد به هنگام سجده و یک سوم آخر شب و هنگام افطار برای روزه‌دار و دعای پدر و مادر و دعای عرفه و دعای مظلوم و دعای کسی که سختی و مصیبت دیده اشاره دارد.

سه‌شنبه ۳ رمضان

۴۷۸- فتنه‌ها رباینده است، کسی که قادر به تشخیص آن نیست و توانایی پایداری در برابر آن را ندارد نباید با آن روبرو شود، و بزرگترین پناهگاه در برابر آن، علم است.

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «... هر که با آن روبرو شود وی را هلاک می‌سازد و هر کس پناه‌گاهی یافت به آن پناه بَرَد» [صحیح الجامع/۳۶۲۴].
۴۷۹- هلاکت امت‌ها و سرنگون شدن حکومت‌ها همه به سبب رفتار سران و خوشگذران‌های آن است:

﴿وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا﴾ [الإسراء: ۱۶].

«و چون بخواهیم شهری را هلاک کنیم، خوشگذرانانش را و می‌داریم تا در آن به انحراف [و فساد] بپردازند و در نتیجه عذاب بر آن [شهر] لازم گردد، پس آن را زیر و رو کنیم.»

۴۸۰- مستحب است که در سحری خرما خورده شود و این سنتی است که بسیاری از آن غفلت می‌کنند و گمان می‌کنند خرما فقط در افطار سنت است. در حدیث آمده که رسول الله ﷺ فرمود: «بهترین سحری مومن، خرما است» [صحیح ابوداؤد / ۲۳۴۵].

۴۸۱- دست کشیدن از یاری مسلمانان در غزه، به منزله مشارکت در ستم و تجاوزگری [رژیم یهودی] است. بدتر از آن یاری رساندن به دشمن در محاصره آنان است که این به منزله دوستی با یهودیان است. خداوندا اهل غزه را یاری رسان و کسانی را که قادر به یاری رساندن آنان بودند اما به آنان هیچ کمکی نکردند بی یار و یاور بگردان.

۴۸۲- زیر کردن آب دهان و مزه کردن غذا بدون زیر بردن آن، و مسواک و خمیر دندان و اسپری آسم و عطر و بخور و احتلام و قطره گوش و چشم و سرمه و آمپول عضلانی، روزه را باطل نمی‌کند.

۴۸۳- بیشترین عباداتی که نیاز به صبر دارند نماز و روزه و جهاد است. روزه را صبر نامیده‌اند:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ...﴾ [البقرة: ۱۵۳].

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از صبر و نماز یاری جویید...» [گروهی از مفسران از جمله مجاهد، صبر را به روزه تفسیر کرده‌اند].

درباره نماز خداوند متعال می‌فرماید:

﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلٰوةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا...﴾ [طه: ۱۳۲].

«و خانواده خود را به نماز امر کن و خود بر آن صبور باش...».

و درباره جهاد می فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا...﴾ [آل عمران: ۲۰۰].

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید، صبر کنید و ایستادگی ورزید و مرزها را نگهبانی کنید...».

چهارشنبه ۴ رمضان

۴۸۴- خداوند لعنت خود و لعنت همه نفرین کنندگان را تنها شایسته عالمی دانسته که حق را کتمان می کند:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعِينُونَ ﴿۱۵۹﴾﴾ [البقرة: ۱۵۹].

«کسانی که نشانه‌های روشن و رهنمودهای ما را پس از آنکه آن را برای مردم در کتاب [خود] تبیین نمودیم کتمان می کنند، آنان را الله لعنت می کند و نفرین کنندگان [نیز] لعنت می کنند».

۴۸۵- وقتی خداوند ستمگری را مجازات می کند، هر ستمدیده‌ای فکر می کند ستمی که در حق او کرده عامل مجازات آن ستمگر است. اما در واقع خداوند برای ستمگران حدی قرار داده که با آخرین ستمشان کامل می شود، حتی اگر کوچکترین آن باشد:

﴿فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ ۗ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا ﴿۸۴﴾﴾ [مریم: ۸۴].

«پس بر آنان شتاب میاور. ما [تمام اعمال بد آنان را] برایشان در شمار می آوریم».

۴۸۶- خداوند به کسانی که دین او را یاری داده‌اند، وعده یاری و پیروزی داده است. اما مردم تنها قسمت‌هایی از دین را که با امیال و خواسته‌هایشان موافق است یاری می دهند، سپس از عدم یاری خداوند

شکایت می‌کنند! این دسته از مردم تنها خواسته‌های خود را یاری می‌کنند نه حق را.

۴۸۷- برای روزه‌دار مزه کردن غذا بدون زیر بردن آن جایز است و گروهی از سلف آن را جایز دانسته‌اند. ابن عباس رضی الله عنه مزه کردن غذا را برای خریدن آن جایز می‌دانست و حسن بصری رضی الله عنه در حالی که روزه بود گردو را برای نوه خود با دندان خرد می‌کرد.

۴۸۸- برای روزه‌دار شایسته است سحری را ترک نکنند، حتی اگر چیزی کمی بخورد. در حدیث آمده که: «خوردن سحری برکت است، پس آن را ترک نکنید حتی اگر کسی از شما [برای سحری] تنها جرعه‌ای آب بنوشد...» [صحیح الجامع/۳۶۸۳].

۴۸۹- ظاهر ادله‌ای که در سنت آمده نشان‌گر برتری سحری بر افطاری است، زیرا نصوصی که درباره افطار آمده درباره زود خوردن آن است، اما نصوصی که درباره سحری آمده بیشتر درباره تشویق به خوردن سحری است. اهمیتی که مردم به خوردن افطار می‌دهند و بی‌توجهی آنان به سحری نشان دهنده عدم شناخت آنان به برتری عبادتی بر عبادت دیگر است. شایسته است به هر دو توجه شود و توجه به سحری مهم‌تر است.

پنجشنبه ۵ رمضان

۴۹۰- اشکالی ندارد برای به دست آوردن دل کسی و از روی محبت، به وی بگویی که برایش دعا خواهی کرد:

﴿قَالَ سَلِّمْ عَلَيَّكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُوَ كَانَ فِي حَفِيَّتَا﴾ [مریم: ۴۷].

«[ابراهیم] گفت: سلام بر تو باد. برایت از پروردگار آمرزش می‌خواهم زیرا او همواره نسبت به من پرمهر بوده است.»

۴۹۱- اگر در خانواده‌ای پدر و برادران اهل صلاح باشند، بسیار کم پیش می‌آید که دختر راه انحراف را در پیش گیرد:

﴿يَأْتُحَتَّ هَرُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ أَمْرًا سَوًّا وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَغِيًّا﴾ [مریم: ۲۸].

«[گفتند:] ای خواهر هارون! پدر مرد بدی نبود و مادرت [نیز] بدکاره نبود».

زیرا آنان الگوی وی در نیکی و بدی هستند.

۴۹۲- حق، صاحب خود را بلند می‌کند و هوای نفس، او را پایین می‌آورد:

﴿وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ...﴾ [الأعراف: ۱۷۶].

«و اگر می‌خواستیم [مقام] او را به واسطه آن [آیات] بلند می‌کردیم، اما او به زمین گرایید و از هوای نفس خود پیروی کرد...».

۴۹۳- یکی از بدترین ستم‌هایی که ممکن است عالمی در حق خودش روا دارد این است که فتوای خود را تابع هوای نفس مردم کند:

﴿وَلَيْنِ اتَّبَعَتْ أَهْوَاءَهُمْ مِّنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ﴾ [البقرة: ۱۴۵].

«و اگر پس از علمی که به تو داده شده پیرو هوس‌های آنان شوی در آن صورت از ستمکاران خواهی بود».

۴۹۴- مصلحان با سران باطل روبرو هستند، اما اهل باطل این مبارزه را

چنان وانمود می‌کنند که گویا نبرد آنان با وطن و ملت آن است. موسی عليه السلام فرعون را نصیحت می‌کرد، اما فرعون می‌گفت:

﴿يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ﴾ [الأعراف: ۱۱۰].

«می‌خواهد شما را از سرزمین‌تان بیرون براند؛ پس چه دستور می‌دهید؟».

جمعه ۶ رمضان

۴۹۵- صحابه و تابعین نماز تراویح را طولانی می خواندند و عمر رضی الله عنه میان آن، مدتی به آن‌ها استراحت می داد. ایوب سختیانی این استراحت را به اندازه خواندن سی آیه قرار داده بود. اما نماز برخی از متاخرین به اندازه استراحت میان تراویح پیشینیان است!

۴۹۶- متهم نمودن مصلحان به دوست داشتن شهرت و ریاست، تهمتی است جاهلی که پیامبران نیز در معرض آن قرار داشتند. قوم نوح علیهم السلام خطاب به او گفتند:

﴿...مَا هَذَا إِلَّا بَشْرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ...﴾ [المؤمنون: ۲۴].
 (...این [مرد] نیست مگر بشری مانند شما که می خواهد بر شما برتری جوید!...).

۴۹۷- بسیار پیش می آید که عالمی از فتنه مال رهایی می یابد اما دچار فتنه جاه می شود و چنان در پی مقام و منزلت می افند که گویا گم شده اوست، و برای به دست آوردن آن دین خود را می دهد تا مردم بگویند: فلانی چنین گفته و چنین کرده است!

۴۹۸- انسان توفیق انجام طاعت را از دست نمی دهد مگر به سبب انجام گناه، و هر چه یک گناه بزرگتر باشد، از طاعت بزرگتری محروم خواهد شد.

۴۹۹- انسان دچار اشتباه می شود تا ضعف خود و کمال پروردگار را به یاد آورد، و اگر چنین بود که هیچ گاه خطا نمی کرد بی شک پروردگارش را فراموش می کرد و دچار الحاد می شد. خداوند خطا را برای انسان مقدر نموده تا به یاد او بیفتد و دچار تکبر و سرکشی نشود.

۵۰۰- بیشتر مردم پیرو طرف غالب می شوند، حتی اگر بر باطل باشد و با پیروز همراه می شوند نه با حق:

﴿وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ ﴿٣٩﴾ لَعَلَّنَا نَتَّبِعَ السَّحْرَةَ إِنْ كَانُوا هُمْ
الْغَلْبِينَ ﴿٤٠﴾﴾ [الشعراء: ۳۹-۴۰].

«و به مردم گفته شد: آیا شما جمع خواهید شد؟ (۳۹) بدین امید که اگر
ساحران غالب شدند از آنان پیروی کنیم».

شنبه ۷ رمضان

۵۰۱- صدقه با دل خوش نشانه ایمان است و صدقه از روی کراهت و
ناخوشی نشانه نفاق است. خداوند متعال درباره منافقان می فرماید:

﴿...وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كُرْهُونَ﴾ [التوبة: ۵۴].

«... و جز از روی ناچاری انفاق و بخشش نمی کنند».

۵۰۲- بسیاری از مردم فتنه های آشکار را می شناسند و از آن دوری
می کنند. اما تعداد کمی هستند که فتنه های پنهان را می شناسند. برای
همین اکثر مردم در مورد فتنه های پنهان سهل انگاری می کنند و این باعث
می شود این فتنه ها [به مرور زمان] جمع شده تبدیل به گناهان بزرگ و
آشکار و مهلکی شوند.

۵۰۳- فساد، بیماری است و اصلاح، درمان آن. هر چه فساد بیشتر
ریشه دوانده باشد، درد اصلاح نیز بیشتر خواهد بود.

۵۰۴- علم اگر با هوای نفس آمیخته شود، برای صاحب خود زیانبارتر از
جهل خواهد بود:

﴿أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمِهِ وَخَتَمَ عَلَىٰ
سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً...﴾ [الجاثية: ۲۳].

«پس آیا دیدی کسی را که هوس خود را خدای خود قرار داده و الله او را با وجود علم گمراه ساخته و بر شنوایی و قلب او مهر زده و بر دیده‌اش پرده نهاده؟».

۵۰۵- زود خواندن نماز صبح در رمضان، پس از ثبوت وارد شدن وقت، مستحب است. زید بن ثابت رضی الله عنه می‌گوید: «میان سحری و وارد شدن به نماز به اندازه خواندن پنجاه آیه بود».

یکشنبه ۸ رمضان

۵۰۶- حق هیچ‌گاه به طور کامل از روی زمین ناپدید نمی‌شود؛ هر کس آن را ترک گوید، خداوند به واسطه دیگری آن را برپا خواهد کرد:

﴿...فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ﴾
[الأنعام: ۸۹].

«... پس اگر اینان به آن کفر ورزند، بی‌شک گروهی دیگر را بر آن خواهیم گمارد که به آن کافر نباشند».

۵۰۷- کسی که قصد ویرانی باطل را دارد، باید بنای حق را بر اساس سنت برپا کند. این که کسی باطل را ویران نموده این اشتباهش را توجیه نمی‌کند که مسجدی را رو به غیر از قبله بنا نماید.

۵۰۸- ابن فجاءه در دوران عبدالملک بن مروان و حجاج بر آنان شورید و با شورای پیروان خود اعلام خلافت نمود و با قدرتی که به دست آورد خون‌های بسیاری را به زمین ریخت. انسان‌های راستین بسیاری که از تجاوز و ستمگری حجاج گریخته بودند به غلو و تندروی فجاءه پناه آوردند در حالی که حق [نه با آن بود، نه با این، بلکه] میان آن دو بود.

۵۰۹- وقتی به طور مستمر به کسی گفته شود که حق او پایمال شده و او مظلوم است و آزاد نیست، آن را باور خواهد کرد حتی اگر آزاد باشد، و در جستجوی حقوق خیالی‌ای که از وی سلب شده برخواید آمد. گروهی از زنان در اروپا تظاهرات کردند تا مانند مردان از حق «برهنه کردن سینه» برخوردار باشند!

۵۱۰- دروازه نخست برای پذیرش توبه، اعتراف به گناه برای خداوند است. رسول الله ﷺ می‌فرماید: «بنده اگر به گناه خود اعتراف نماید، سپس توبه کند، خداوند توبه‌اش را می‌پذیرد» [مسلم].

دوشنبه ۹ رمضان

۵۱۱- آنکه می‌بیند هیبت دین زیر پا نهاده می‌شود اما از ترس هیبت و جایگاه خودش کاری نمی‌کند، خداوند نیز به همان اندازه از هیبت او نزد مردم خواهد کاست. جزا از جنس عمل است.

۵۱۲- کسی که با تجرد (به دور از ترس و طمع و هواس نفس) به حق بنگرد در یک لحظه آن را خواهد شناخت، اما آنکه اهل عناد است با گذر زمان جز بر انکارش افزوده نمی‌شود. قوم نوح نهصد و پنجاه سال حق را شنیدند و تنها اندکی از آنان ایمان آوردند.

۵۱۳- ایمان، و محبت گمراهی و اهل آن در یک قلب یکجا نمی‌شود. رسول الله ﷺ می‌فرماید: «...هر که با قلب خود با آنان به جهاد پرداخت، مومن است و کمتر از آن به اندازه دانه خردلی ایمان وجود ندارد» [مسلم].

۵۱۴- اینکه بسیاری از مردم بدی را انجام می‌دهند باعث نمی‌شود آن بدی تبدیل به نیکی شود. همینطور ترک حق از سوی مردم، آن را به باطل

تبدیل نمی‌کند. حق، حق است حتی اگر مردم آن را ترک گویند، و باطل، باطل است حتی اگر آن را انجام دهند.

۵۱۵- قلب، سخت می‌گردد و جز با یاد الله نرم نمی‌شود، و تنگ می‌شود و جز با یاد الله آرام نمی‌یابد. در حدیث آمده که: «گاه بر قلبم پوشش می‌افتد و من در روز صد بار از الله آمرزش می‌خواهم» [مسلم].

سه شنبه ۱۰ رمضان

۵۱۶- عجله و صبر یکجا نمی‌شوند؛ با صبر اهداف انسان محقق می‌شود، اما با عجله همت او پیش از رسیدن به هدف، از بین می‌رود.

۵۱۷- قلب نیز مانند نماز، قبله‌ای دارد. مخلص آن است که دعایش رو به آسمان باشد.

۵۱۸- کسی جماعت مسلمانان را ترک نمی‌کند مگر از روی جهل یا تکبر، تا انگشت‌نما شود و مردم او را ببینند. خداوند متعال تفرقه را نکوهش کرده سپس فرموده است:

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطْرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ...﴾
[الأنفال: ۴۷].

«و مانند کسانی نباشید که مغرورانه و خودستایانه و برای خودنمایی در برابر مردم از سرزمین خود بیرون آمدند...».

۵۱۹- خداوند تو یاور و پشتیبان غزه و اهل آن باش و اهل حق را با حق یاری ده و مجاهدان را در زمانه‌ای که یاران کم شده‌اند یاری رسان و نیرویشان عطا کن و قدم‌هایشان را استوار کن و کلمه‌شان را بر حق متحد گردان.

۵۲۰- یکی از نشانه‌های نفاق، اظهار غیرت در قضایای مربوط به غیر مسلمانان و اهمیت ندادن به قضایای مسلمانان است:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ...﴾ [المجادلة: ۱۴].

«آیا ندیده‌ای کسانی را که قومی را که مورد خشم الله هستند به دوستی گرفته‌اند؟ آنان نه از شمايند و نه از ایشان...».

۵۲۱- از جمله اسباب فتنه، ترک یاری مظلوم و یاری نکردن او در هنگام نیاز است. خداوند امر به یاری مظلوم نموده سپس می‌فرماید:

﴿...إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ﴾ [الأنفال: ۷۳].
 «...اگر چنین نکنید در زمین فتنه و فسادى بزرگ پدید خواهد آمد».

چهارشنبه ۱۱ رمضان

۵۲۲- اینکه مرتکب گناه شوی و امید به عفو خداوند داشته باشی بهتر از آن است که گناه کنی و با جستجوی کسی که آن را حلال می‌داند از آن بگریزی:

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ﴾ [الأنعام: ۲۱].

«و کیست ستمکارتر از آن کس که بر الله دروغ بسته یا آیات او را تکذیب نموده؟ بی‌تردید ستمکاران رستگار نمی‌شوند».

۵۲۳- اسلام ردایی است که به زمین نمی‌افتد؛ اگر گروهی آن را از دوش خود بیندازند، خداوند آن را بر کسانی دیگر خواهد پوشاند:

﴿...فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هُنَّ لِآءٍ فَفَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ﴾
[الأنعام: ۸۹].

«... و اگر اینان به آن کفر ورزند بی گمان گروهی [دیگر] را بر آن گماریم که به آن کافر نباشند».

۵۲۴- به اكمال رسیدن دین توسط خداوند با رضایت و خشنودی کفار و تنها با تسامح و تقارب نیست. بلکه ناگزیر با اکراه و ناخشنودی آنان مواجه خواهد شد:

﴿...وَيَأْتِي اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ [التوبة: ۳۲].

«...ولی الله جز این نمی خواهد که نور خود را کامل کند هرچند کافران را خوش نیاید».

۵۲۵- بسیاری از مسلمانان تفاوت نرمخویی و ذلت را نمی دانند، چنانکه بسیاری از آنان میان قدرت یافتن بر دشمن و تجاوز و ستمگری در حق آنان تفاوت نمی گذارند.

۵۲۶- یک مصلح نزد خداوند از هزاران صالح محبوبتر است، زیرا خداوند به واسطه مصلح یک امت را حفظ می کند، اما صالح تنها به حمایت از خود بسنده می کند.

پنجشنبه ۱۲ رمضان

۵۲۷- اختلاف علما به معنای این نیست که می توان یکی از اقوال را به دلخواه انتخاب کرد، زیرا خواهش نفس دلیلی برای ترجیح یک قول نیست. بهتر بودن یک دارو را نمی توان از مزه آن تشخیص داد. برای دینت در پی یک عالم باش همانطور که برای بدنت [بهترین] پزشک را می جویی.

۵۲۸- قانع نشدن مردم به سخن حق نباید باعث از بین رفتن ایمانت شود چرا که بخشی از این نپذیرفتن‌ها به سبب عناد است، و مطمئن باش که حجت تو قوی‌تر از پیامبران نخواهد بود:

﴿فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ﴾ [ال عمران: ۱۸۴].
 «پس اگر تو را تکذیب نمودند [بدان که] پیش از تو نیز پیامبرانی دروغگو انگاشته شدند که با دلایل آشکار ... آمده بودند».

شنبه ۱۴ رمضان

۵۲۹- خداوند خبر از زوال یهودیان در فلسطین داده است و زوال آنان در پی زوال حامیان‌شان خواهد بود، اما کسی که یقینش به خود الله ضعیف است، باورش به وعده الله نیز قوی نخواهد بود، در حالی که وعده الله را بازگشتی نیست.

یکشنبه ۱۵ رمضان

۵۳۰- منافقان را بیشتر می‌توان از روی سخنانشان شناخت تا کارهایشان. زیرا آنان در هنگام عمل، ترسوترین مردم هستند:

﴿وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ﴾ [الشعراء: ۲۲۶].

«و آنان چیزی می‌گویند که انجام نمی‌دهند».

﴿...وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ...﴾ [محمد: ۳۰].

«... و از لحن سخن آنان را خواهی شناخت...».

۵۳۱- امت از ظلم نجات نمی‌یابد مگر پس از امتحان شدید. بنی اسرائیل بر فرعون پیروز نشدند مگر پس از آنکه فرعون فرزندان آنان را کشت و سپس مومنان‌شان را به قتل رساند.

آن ستمگر در حالی گروهی از مومنان بنی اسرائیل را کشت و به صلیب کشاند که موسی عليه السلام در میان آنان بود.

۵۳۲- ترک یاری از سوی نزدیکان، سخت‌تر از تجاوز بیگانگان است، زیرا از بیگانه انتظار دشمنی می‌رود، اما انسان از نزدیکان خود انتظار یاری دارد. رسول الله صلى الله عليه وآله می‌فرماید: «همچنان گروهی از امت من بر حق پایدار خواهند ماند و ترک یاری دیگران به آنان زینتی نخواهد رساند».

۵۳۳- پایداری یعنی پایداری قلب، زیرا کسی که دارای قلب پایدار است حتی اگر تنها باشد قوی‌تر از گروهی است که قلب‌هایشان ضعیف و پراکنده است. پیروزی پیامبران بر دیگران با پایداری بود نه با جمع بسیار.

۵۳۴- امکان دارد که خداوند، کافر را از نعمت‌های ظاهری برخوردار سازد اما از نعمتِ درونی که همان آرامش قلبی است محروم کند؛ یعنی به کافری هزار سکه طلا دهد و با آن بدبخت شود و به مومنی یک سکه نقره دهد و با همان خوشبخت باشد.

۵۳۵- غریبِ مومن، خویشاوند است و خویشاوند کافر، بیگانه است؛ چرا که نزدیکی یعنی نزدیکی به الله نه نزدیکیِ نسب و خویشاوندی. نوح عليه السلام خطاب به پروردگار فرمود:

﴿... رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي...﴾ [هود: ۴۵].

«... پروردگارا، پسر من از خانواده من است...».

اما خداوند در پاسخ وی فرمود:

﴿... يٰ نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ...﴾ [هود: ۴۶].

«... ای نوح! او از خانواده تو نیست...».

۵۳۶- مرحوم کسی است که حق را بشناسد و محروم کسی است که از نعمت فهم بی نصیب باشد. ولی محروم‌تر از همه آن است که حق را بشناسد اما از پیروی آن باز بماند.

دوشنبه ۱۶ رمضان

۵۳۷- بی شک خداوند دوباره به این امت قدرت و تمکین عطا خواهد کرد، اما ممکن است این تمکین در یک نسل از مسلمانان به سبب ضعف ایمان آنان یا فساد اعمال‌شان به تاخیر افتد:

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ...﴾ [النور: ۵۵].

«الله به کسانی از شما ایمان آورده و اعمال نیک انجام می‌دهند چنین وعده داده که آنان را در زمین جانشین گرداند...».

۵۳۸- پیامبر ﷺ وارد باغی شد؛ شتری که آنجا بود با دیدن ایشان اشک ریخت. رسول الله ﷺ خطاب به صاحب شتر فرمود: «او به نزد من شکایت آورد که گرسنه‌اش می‌داری و خسته‌اش می‌کنی».

ایشان ﷺ به یاری یک حیوان شتافت، چه رسد به انسان.

۵۳۹- مردم هنگام بی‌نیازی خداوند را فراموش می‌کنند و هنگام نیاز به او پناه می‌آورند:

﴿وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ﴾ [الروم: ۳۳].

«و هنگامی که به مردم زبانی رسد پروردگارش را مخلصانه به فریاد می‌خوانند، سپس اگر رحمتی از جانب خود به آنان بچشاند به ناگاه گروهی از آنان [دوباره] به پروردگار خود شرک می‌آورند».

۵۴۰- گمان می‌کنند که مجازات و ابتلا تنها با از دست دادن مال و فرزند است، در حالی که بزرگترین مصیبت این است که حق را ببینی سپس خداوند روی تو را از آن برگرداند.

۵۴۱- پیامبران برای رسالت خود هیچ مزدی دریافت نکرده‌اند، زیرا قلب به مال گرایش دارد، و این باعث انحراف رسالت می‌شود:

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَىٰ اللَّهُ فَبِهَدَنُهُمْ أَفْتَدِهٖ ۗ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا...﴾ [الأنعام: ۹۰].

«آنان کسانی هستند که الله هدایت‌شان نموده پس به هدایت آنان اقتدا کن، بگو من برای این [رسالت] هیچ مزدی از شما نمی‌خواهم...».

سه شنبه ۱۷ رمضان

۵۴۲- بحران‌ها باعث می‌شود خباثت منافقان و پاکی صادقان آشکار گردد:

﴿مَا كَانَ اللَّهُ لِيُدْرِيَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ...﴾ [آل عمران: ۱۷۹].

«الله بر آن نیست که مومنان را به این [حالی] که شما بر آن هستید رها کند تا آنکه [با محک سختی‌ها و مشکلات] پلید را از پاک جدا سازد...».

۵۴۳- منافقان [موضع واقعی] خود را نمایان نمی‌کنند، اما همینکه کافران به پیروزی رسیدند نقاب از چهره برمی‌دارند، زیرا آنان هنگام قدرت گرفتن کفر احساس امنیت می‌کنند و هنگام غلبه ایمان، دچار ترس می‌شوند.

۵۴۴- همان کسانی که بیش از همه از گمراهی و عقب‌گرد می‌ترسند، بیشتر از دیگران بر حق و هدایت ثابت قدم می‌مانند.

یکی از دعاهایی که پیامبر ﷺ آن را بسیار تکرار می‌کرد چنین بود که: «يَا مُصْرَفَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى طَاعَتِكَ» (یعنی: ای گرداننده قلب‌ها، قلب مرا بر طاعت خودت پایدار بگردان) [علامه آل‌بانی در تخریج کتاب السنة آن را صحیح می‌داند].

۵۴۵- هر که بیشتر تکبر ورزد، خداوند او را در دل دیگران ذلیل‌تر خواهد ساخت:

﴿قَالَ فَأَهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَّكَبَرَ فِيهَا فَأَخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّغِيرِينَ﴾ [الأعراف: ۱۳].

«فرمود: از آن [مقام] پایین رو، چرا که شایسته تو نیست که در آن تکبر ورزی، پس بیرون شود که تو از خوار شدگانی».

۵۴۶- اگر یاری خداوند برای امت به تاخیر افتاده تنها به سبب گناهان آنان است:

﴿...فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ، فَمَا تَزِيدُونِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ﴾ [هود: ۶۳].

«...پس اگر او را نافرمانی کنم، چه کسی در برابر الله مرا یاری می‌کند؟ در نتیجه شما جز بر زبان من نمی‌افزایید».

چهارشنبه ۱۸ رمضان

۵۴۷- جهاد دفاع، غریزه‌ای است که خداوند در وجود همه جانداران از جمله انسان‌ها گذاشته است. آنکه حتی به جهاد دفاعی اعتقاد ندارد فطرتش تغییر یافته؛ نه تنها فطرت انسانی‌اش بلکه حتی از فطرت مشترک با حیوانات نیز منحرف شده است.

۵۴۸- منافقان در حالی که پیامبر ﷺ میان آنها بود و وحی نازل می‌شد به یاری یهودیان شتافتند؛ بنابراین پس از دوران پیامبر ﷺ نیز من باب اولی به یاری آنان خواهند شتافت:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَّا هُمْ مِّنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ...﴾ [المجادلة: ۱۴].

«آیا ندیده‌ای کسانی را که قومی را که مورد خشم الله هستند به دوستی گرفته‌اند؟ آنان نه از شمايند و نه از ایشان...».

۵۴۹- مجازات خداوندی تنها به سبب وجود فساد بر سر امت‌ها نازل نمی‌شود، چرا که هیچ امتی خالی از فساد نیست، بلکه به سبب عدم وجود مصلحان گریبانگیر آنان می‌شود؛ به ویژه اگر امت‌ها با مصلحان خود به مبارزه برخیزند.

۵۵۰- امت‌ها تنها هنگام نیاز در بحران‌ها به یاد دلسوزان راستین می‌افتند:

﴿يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا...﴾ [يوسف: ۴۶].

«یوسف ای مرد راستگو، درباره این خواب به ما نظر ده...».

۵۵۱- تفاوت میان سلامت و سقوط تنها یک گام اشتباه است. اگر خداوند برای کسی اراده هلاکت داشته باشد، چشمانش را از دیدن آن اشتباه کور می‌کند.

۵۵۲- از جمه اسباب روزی، یاری دادن ضعیف مظلوم بر قوی ظالم است. رسول الله ﷺ می‌فرماید: «و آیا جز این است که به سبب ضعیفان خود یاری می‌شوید و روزی داده می‌شوید؟» [بخاری].

پنجشنبه ۱۹ رمضان

۵۵۳- آنکه در خفا تقوای الله را پیشه می‌کند، در میان جمع معصیت او را انجام نمی‌دهد.

۵۵۴- با وجود آنکه دشمنی یهودیان شدیدتر است، اما خداوند منافقان را بیش از یهودیان یاد کرده، زیرا یهودیان دشمنی خود را آشکار می‌کنند اما منافقان کینه خود را پنهان می‌دارند و در ظاهر خود را دلسوز جلوه می‌دهند.

۵۵۵- هر بلایی که بر مومنی نازل شود، خداوند همانند آن یا شدیدتر را بر یکی از پیامبران خود نیز وارد ساخته. بزرگواری به سلامت دنیا نیست، بلکه به سلامت دین است.

۵۵۶- منافقان ماده‌گرا، نبرد پیامبر ﷺ علیه باطل را مورد تمسخر قرار می‌دادند، در حالی که اگر پیامبر خدا ﷺ از آنان اطاعت می‌کرد اسلام از مرزهای مدینه فراتر نمی‌رفت:

﴿...وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ...﴾ [التوبة: ۸۱].

«... و گفتند: در این گرما بیرون نروید...».

سپس الله متعال درباره آنان می‌فرماید:

﴿فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا...﴾ [التوبة: ۸۲].

«از این پس کم بخندند...».

۵۵۷- یهودیان برای آنکه دست از تجاوز بکشند نیاز به ترس دارند؛ اما ترس مرگ، مومن راستین را پس نمی‌راند زیرا وی در پی مرگ است. برای همین مسلمانان در رویارویی با یهودیان بیش از آنکه نیازمند نیروی سلاح باشند، به نیروی ایمان نیازمندند.

۵۵۸- رمضان بهترین ماه هاست، و برای آنکه همت‌ها در این ماه ضعیف نشود خداوند آخر آن را بهتر از اول آن قرار داده است. محروم آن است که این فرصت را از دست بدهد و مرحوم آن است که آن را غنیمت شمارد.

جمعه ۲۰ رمضان

۵۵۹- در حالی که توانایی دارند دست از یاری مظلوم می‌کشند، و هنگامی که مظلوم برای دفاع از خود برخیزد او را سرزنش می‌کنند که ضعیف است و توانایی پیروزی را ندارد! هر دو گناه یاری نکردن مظلوم و مایوس کردن او را یکجا مرتکب می‌شوند.

۵۶۰- خداوند قادر است که پیروزی را زودتر محقق سازد، اما او از مظلوم می‌خواهد که نخست اسباب پیروزی را محقق سازد تا وی را یاری دهد:

﴿أَذِّنْ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ﴾ [الحج: ۳۹].

«به کسانی که جنگ بر آنان تحمیل شده اجازه [جهاد] داده شده، زیرا مورد ظلم قرار گرفته‌اند و همانا الله بر پیروزی آنان تواناست».

۵۶۱- از جمله اسباب فتنه‌ها، دست کشیدن از یاری ستمدیدگان در هنگام نیاز است، زیرا خداوند امر به یاری و دوستی مظلومان نموده، سپس فرموده است:

﴿...إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ﴾ [الأنفال: ۷۳].

«... اگر آن را انجام ندهید فتنه و فساد بزرگ در زمین پدید خواهد آمد».

۵۶۲- برای اجابت دعا اوقاتی هست که برخی از برخی دیگر به استجابت نزدیک‌ترند و اگر بیش از یک سبب برای قبولی دعا یکجا شود

امید اجابت دعا بیشتر نیز می‌شود، مانند روز جمعه‌ای که در آن دعای هنگام افطار و آخرین ساعت آن یکجا شود. (توضیح: دعای هنگام افطار به اجابت نزدیک است و همچنین دعای آخرین لحظات روز جمعه یعنی پیش از مغرب آن، که این علاوه بر فضیلت ذاتی روز جمعه و ماه رمضان است. همه این اسباب پذیرش دعا در جمعه‌های ماه رمضان یکجا می‌شود. مدیریت صفحه).

۵۶۳- اینکه پیامبر ﷺ با وجود آنکه یک حکومت را اداره می‌کرد و به سوالات و مشکلات مردم می‌رسید و همه به او نیاز داشتند، در دهه اخیر همه وقت خود را برای اعتکاف می‌گذاشت، دال بر این است که برای چنین عبادت مهمی دیگر مصلحت‌ها به تاخیر انداخته می‌شود.

شنبه ۲۱ رمضان

۵۶۴- ده روز پایان رمضان بهتر از بیست روز قبل از آن است، چه رسد به دیگر ماه‌های سال. هر عمل نیک بزرگی در این ده شبانه روز بزرگتر است و کار نیک کوچکی که در آن انجام شود در میزان اعمال بیشتر می‌شود.

۵۶۷- کسی که به سبب عذری واضح مانند کار سختی که نمی‌تواند از آن مرخصی بگیرد، از قیام این ده شب عاجز مانده است، اگر نماز عشاء و صبح را به جماعت به جای آورد اجر قیام دهه اخیر و شب قدر را به دست آورده و این رای از ابن مسیب با سند صحیح نقل شده است.

ظاهر سنت، رای ابن مسیب را تایید می‌کند و این قول معتبری است و فضل و رحمت الله گسترده‌تر از آن است که محدود شود.

۵۶۸- شایسته است کسی که وارد مسجد می‌شود نیت اعتکاف کند هرچند برای مدتی کوتاه، و این برای مردان و زنان یکسان است. از یعلی بن

امیه که صحابی است این کار ثابت شده و به طور مرفوع (در حدیث پیامبر ﷺ) نیز اعتکاف یک شب ثابت است.

۵۶۹- کسی که از اعتکاف هر ده شب پایانی رمضان ناتوان است حداقل شب‌های فرد آن را اعتکاف کند، و هر کس از اعتکاف آن ناتوان است حداقل شب بیست و هفتم را به اعتکاف بنشیند، و کسی که از انجام این نیز ناتوان است اگر شده برای ساعتی به اعتکاف بنشیند زیرا از یعلی بن امیه که صحابی است اعتکاف یک مدت کوتاه نیز ثابت شده است.

۵۷۰- زیان دیده است... زیان دیده است... زیان دیده است... کسی که ساعتی اندک را ندهد و اجر هشتاد و سه سال را به دست نیورد:

﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ [القدر: ۳].

«شب قدر بهتر از هزار ماه است».

۵۷۱- بانوانی که به علت عذر شرعی نمی‌توانند نماز بخوانند می‌توانند در این ده شب پایانی رمضان قرآن بخوانند و ذکر الله را به جای آوردند و دعا کنند، و امید است که اجر عبادت این ده شب و شب قدر را به دست آورند.

۵۷۲- نهایت خردمندی این است که انسان برای روز بازپسین بهترین توشه را بگیرد و بهترین توشه برای آن سفر، استفاده از فرصت این ده شب پایانی رمضان است، چرا که شاید دوباره این فرصت پیش نیاید.

یکشنبه ۲۲ رمضان

۵۷۳- عبادات باعث دوری انسان از کارهای حرام می‌شود، حتی اگر اسباب آن مهیا باشد:

﴿...كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنِ عِبَادِنَا

الْمُخْلِصِينَ﴾ [یوسف: ۲۴].

«...چنین [کردیم] تا بدی و فحشا را از او باز گردانیم؛ چرا که او از بندگان مخلص ما بود».

۵۷۴- منافقان در دوران پیامبر ﷺ با وجود تعداد کم‌شان باعث عقب افتادن پیروزی مسلمانان بر یهودیان بودند. امروزه نیز پیروزی ما بیشتر به تاخیر خواهد افتاد، زیرا منافقان از خود یهودیان هم بیشترند.

۵۷۵- بهترین مصارف زکات در مواردی است که در آن شخص محتاج زیر چند مورد از موارد هشت‌گانه زکات قرار گیرد؛ امروزه غزه و سوریه بیشترین سرزمین‌هایی هستند که مردم آن از چند جهت مستحق زکاتند.

۵۷۶- یوسف عليه السلام را میان بلای دین (فحشا) و بلای دنیا (زندان) مختار کردند؛ اما او چنین فرمود که:

﴿...رَبِّ السَّجْنِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ...﴾ [یوسف: ۳۳].

«... پروردگارا زندان برای من دوست داشتنی‌تر است از آنچه مرا به سوی آن می‌خوانند...».

زیرا سلامت دین مهم‌تر از سلامت دنیا است.

۵۷۷- از بهترین اعمال در شب قدر، تلاوت قرآن است؛ زیرا این شب به واسطه قرآن فضیلت یافته و این به سبب نزول قرآن در آن است.

۵۷۸- حدیثی در تعیین شبی خاص به عنوان شب قدر به صحت نرسیده است، بلکه هر چه [در احادیث صحیح] موجود است، نشانه‌ها و قرائن است، و نزدیک‌ترین احتمال مربوط به شب‌های فرد است، بیش از همه شب ۲۷ رمضان، سپس ۲۱، سپس ۲۳.